

ข้อพิจารณาและแนวทางในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ
เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ศึกษากรณี การดำเนินการตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

โดย

นายศิริวิชญ์ ยุติธรรมรักษ์

เจ้าหน้าที่สอบสวนชำนาญการ

ผลงานวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นเสนอเป็นผลงานทางวิชาการเพื่อกำหนดตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่สอบสวนชำนาญการพิเศษ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและสภาพของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	๕
๑.๓ ระเบียบวิธีวิจัย.....	๕
๑.๔ ขอบเขตของการศึกษา.....	๖
๑.๕ ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับ.....	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กร ผู้ตรวจการแผ่นดิน	๗
๒.๑.๑ แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจรัฐ.....	๙
๒.๑.๒ รูปแบบ วิธีการ การตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจรัฐ.....	๑๑
๒.๑.๓ การควบคุมฝ่ายปกครองโดยองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน หน้าที่และอำนาจ ของผู้ตรวจการแผ่นดิน.....	๑๗
๒.๒ บทบาท หน้าที่ และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินกับการดำเนินการตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ.....	๒๐
๒.๒.๑ ความมุ่งหมายตามรัฐธรรมนูญ	๒๑
๒.๒.๒ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ วิทยามาตรา ความมุ่งหมาย และสาระสำคัญ	๒๒
๒.๒.๓ หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินกับการดำเนินการตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ.....	๒๘
๒.๒.๔ หน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เป็นไปตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	๒๙

(๒) สารบัญ (ต่อ)

๒.๓ แนวคิด ความสำคัญ และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ.....	๓๐
๒.๓.๑ ความหมายของพยานผู้เชี่ยวชาญ.....	๓๐
๒.๓.๒ พยานผู้เชี่ยวชาญที่มาให้คำปรึกษากับศาลในการพิจารณารรรถคดี.....	๓๑
๒.๓.๓ ความสำคัญของพยานผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรม.....	๓๕
๒.๓.๔ คุณสมบัติของพยานผู้เชี่ยวชาญและการพิจารณาบุคคลที่มาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ.....	๓๕
๒.๓.๕ การจัดทำบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญ.....	๓๗
บทที่ ๓ หลักเกณฑ์ วิธีการในการแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญขององค์กรอิสระ	
๓.๑ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.....	๘๘
๓.๑.๑ ประวัติความเป็นมา.....	๘๘
๓.๑.๒ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.....	๘๙
๓.๑.๓ หลักเกณฑ์วิธีการในการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๙๐
๓.๒ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน.....	๙๓
๓.๒.๑ ประวัติความเป็นมา.....	๙๓
๓.๒.๒ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน.....	๙๔
๓.๒.๓ หลักเกณฑ์วิธีการในการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญของคณะกรรมการ ตรวจเงินแผ่นดิน.....	๙๕
๓.๓ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.....	๙๙
๓.๓.๑ ประวัติความเป็นมา.....	๙๙
๓.๓.๒ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.....	๑๐๐
๓.๓.๓ หลักเกณฑ์วิธีการในการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.....	๑๐๑

(๓) สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๔ ข้อพิจารณาและแนวทางในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญของผู้ตรวจการแผ่นดินเปรียบเทียบกับขององค์กรอิสระอื่น

๔.๑ ลักษณะหรือรูปแบบเฉพาะขององค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน.....	๑๑๐
๔.๒ ปัญหาการแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน....	๑๑๐
๔.๒.๑ กรณีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นอำนาจของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน.....	๑๑๐
๔.๒.๒ การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นอำนาจเฉพาะของประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน	๑๑๒
๔.๓ วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินกับองค์กรอิสระอื่น.....	๑๑๒
๔.๓.๑ วิเคราะห์แนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.....	๑๑๒
๔.๓.๒ วิเคราะห์แนวทางการแต่งตั้งที่ปรึกษาและที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน.....	๑๑๔
๔.๓.๓ วิเคราะห์แนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.....	๑๑๕
๔.๔ ข้อพิจารณาและแนวทางในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน..	๑๒๐
๔.๔.๑ ความหมายและนิยามศัพท์และคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ.....	๑๒๑
๔.๔.๒ ขั้นตอนในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ และค่าตอบแทนของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ.....	๑๒๑
๔.๔.๓ ข้อพิจารณาในการนำระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒ และระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒ มาใช้บังคับ.....	๑๒๑
๔.๔.๔ การขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านตามเหตุผลและความจำเป็นเพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน.....	๑๒๒

(๔) สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ บทสรุป.....๑๒๖

๕.๒ ข้อเสนอแนะ..... ๑๒๙

ร่างระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ พ.ศ.....๑๓๓

รายการอ้างอิง.....๑๓๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ ๑ ตารางบทบัญญัติตามหมวด ๕ หน้าหนึ่งของรัฐ พร้อมหน่วยงานที่รับผิดชอบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....๓๘

ตารางที่ ๒ ตารางเปรียบเทียบการแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญขององค์กรอิสระ.....๑๐๔

ตารางที่ ๓ ตารางเปรียบเทียบระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ.....๑๒๓

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง) ๑๔๑

ภาคผนวก ข. ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑ .....๑๕๖

ภาคผนวก ค. ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงาน การตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒.....๑๕๙

ภาคผนวก ง. ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของคณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑.....๑๖๓

ภาคผนวก จ. ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒.....๑๖๖

ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒.....๑๗๘

ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ประจำประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๓.....๑๘๒

ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาเรื่องร้องเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒.....๑๙๐

ประวัติผู้ศึกษา..... ๒๐๐

บทคัดย่อ

หัวข้อการศึกษา   ข้อพิจารณาและแนวทางในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ
เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน
ศึกษากรณี การดำเนินการตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ผู้ศึกษา   นายศิริวิชญ์ ยุติธรรมรักษ์

นับตั้งแต่มีการก่อตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินขึ้นมาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พุทธศักราช ๒๕๖๐ ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นองค์กรอิสระที่มีหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจรัฐซึ่งครอบคลุมทั้งการใช้อำนาจรัฐที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การใช้อำนาจรัฐอย่างไม่เหมาะสม ไม่เป็นธรรม รวมถึงแม้การกระทำนั้นจะชอบด้วยกฎหมายแต่หากก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน ผู้ตรวจการแผ่นดินก็สามารถมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐดังกล่าวแก้ไขความทุกข์ร้อนและความไม่เป็นธรรมให้กับประชาชนได้ ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีการแก้ไขบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาหลายฉบับ รวมถึงปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดินให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับก็ตาม ทั้งนี้ นอกจากภารกิจที่ถือเป็นภารกิจหลักของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินตั้งแต่ก่อตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ คือ การสอบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนอย่างไม่เป็นธรรม รวมถึงการเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแล้ว ภารกิจใหม่ที่มีความท้าทายอย่างยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินในการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนเชิงระบบอย่างแท้จริง คือ การตรวจสอบตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละปีมีเรื่องร้องเรียนอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินจำนวนมากขึ้นและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นจนทำให้เกิดสภาพของปัญหาในการแสวงหาข้อเท็จจริงและเพื่อเสนอต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป อนึ่ง เนื่องจากเรื่องร้องเรียนบางเรื่องเป็นปัญหาด้านเทคนิค (Technical Question) ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เฉพาะสาขา ในการให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญและส่งผลกระทบต่อคำวินิจฉัยและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินให้เป็นที่ยอมรับมีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางให้หน่วยงานของรัฐในการนำข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินไปใช้ในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนตามหลักแนวทางสันติวิธีตามปรัชญาการทำงานของผู้ตรวจการแผ่นดิน (win win solution)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น รายงานการศึกษาฉบับนี้ได้ศึกษาแนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญขององค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการยกย่อง ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ พ.ศ. .... โดยนำแนวทางการแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อนำมาพิจารณาหาแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมกับภารกิจและรูปแบบขององค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินต่อไป โดยจากการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญกับองค์กรอิสระทั้ง ๓ องค์กรข้างต้น จะพบว่าระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินที่เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นอำนาจของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินในการพิจารณาแต่งตั้งนั้น มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒ และระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งทั้งสองระเบียบฯ ดังกล่าวนี้อยังมีรายละเอียดและวิธีการในการแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมถึงไม่มีวิธีการที่ชัดเจนเพียงพอให้ผู้ปฏิบัติได้ใช้ในการประกอบการนำเสนอสำนักงานเพื่อพิจารณาและแต่งตั้ง อีกทั้งระเบียบทั้งสองฉบับดังกล่าวยังมีความแตกต่างกันในรายละเอียดและวิธีการใช้งานซึ่งอาจก่อให้เกิดความสับสนในการนำมาใช้ได้ จึงสมควรยกย่องระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ พ.ศ. .... โดยให้ระเบียบดังกล่าวใช้ได้ครอบคลุมทุกภารกิจและอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย อนึ่ง ในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อสนับสนุนภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดินนั้นถือเป็นกลไกหรือเครื่องมือที่สำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาตามคำวินิจฉัยและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินให้มีความสมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เนื่องจากคำวินิจฉัยและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินนั้นถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ (key success) ขององค์กรในการแก้ไขความทุกข์ร้อนหรือความไม่เป็นธรรมให้กับประชาชน และเพื่อให้เป็นที่พึงให้กับประชาชนอย่างแท้จริง สมดังวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ในการก่อตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณท่านพลเอก วิทวัส รชตะนันทน์ อดีตประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ท่านสมศักดิ์ สุวรรณสุจริต ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน และท่านกীরป กฤตธีรานนท์ เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ที่มอบโอกาสและเล็งเห็นประโยชน์ของผลงานฉบับนี้ รวมถึง ขอกราบขอบพระคุณท่าน คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบไปด้วย ท่านรองศาสตราจารย์ดิชัย รถทอง อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ท่านชรรค์ชัย คงเสน่ห์ อดีตรองเลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ท่านสงัด ปิถวี อดีตรองเลขาธิการ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ท่านกมลธรรม วาสนบุญมา รองเลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และท่านวทัญญู ทิพยมณฑา รองเลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และกรรมการที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าร่วมเป็นกรรมการพิจารณาผลงานฉบับนี้ และได้ให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการแก้ไขปรับปรุงผลงานฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วง และมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงผู้อำนวยการสำนักงานตรวจสอบหน้าที่ของรัฐ นายทีฆัมพร ยะลา ที่อนุเคราะห์ ข้อมูลและเอกสารทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างดี

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ที่เกี่ยวข้องตามสมควร สุดท้ายผลอันจะเป็นประโยชน์ ความดีความงามทั้งปวง ผู้ศึกษาขออุทิศให้แก่ บุพการี คณาจารย์ กัลยาณมิตร ตลอดจนผู้แต่งตำรา บทความต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้ใช้ในการศึกษา ค้นคว้า และหากมีข้อบกพร่องด้วยประการใด ๆ ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้ด้วยความเคารพและขอบคุณยิ่ง

ศิริวิชญ์ ยุติธรรมรักษ์

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและสภาพของปัญหา

องค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินก่อตั้งขึ้นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยในครั้งแรกใช้ชื่อว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ผู้ตรวจการแผ่นดิน” เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีสถานะเป็นองค์กรอิสระมีหน้าที่และอำนาจในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งครอบคลุมทั้งการใช้อำนาจรัฐที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการใช้อำนาจอย่างไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นธรรม โดยมีแนวคิดการจัดตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินจากประเทศแถบสแกนดิเนเวียที่ปกครองด้วยระบอบกษัตริย์ มีตำแหน่งที่เรียกว่า “ออมบุดสแมน” (Ombudsman) เพื่อทำหน้าที่ดูแลเปิดโปงเรื่องทุกข์ร้อนของประชาชนแทนพระมหากษัตริย์ และมีการพัฒนามาสู่ระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีอำนาจหน้าที่การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยไม่ให้ไม่ใช้การวินิจฉัยสั่งการฝ่ายบริหารหรือการพิจารณาพิพากษาคดีตัดสิน แต่จะใช้การเสนอแนะหรือการแนะนำให้ฝ่ายบริหารแก้ไขซึ่งเป็นแนวคิดผู้ตรวจการแผ่นดินสากลทั่วโลก และถือเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญขององค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินของประเทศไทย ซึ่งในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดินให้บรรลุภารกิจและอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้น ได้กำหนดให้มีสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการและมีฐานะเป็นนิติบุคคลอยู่ภายใต้บังคับบัญชาและกำกับดูแลร่วมกันของผู้ตรวจการแผ่นดิน มีเลขาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้าง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการปรับเปลี่ยนภารกิจของหน่วยงานให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน ทั้งนี้ นอกจากภารกิจหลักสำคัญของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ตั้งแต่ก่อตั้งเมื่อปี ๒๕๔๓ จนถึงปัจจุบัน คือ การสอบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนอย่างเป็นธรรม รวมถึงการเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐเพื่อปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือไม่เป็นธรรม โดยในแต่ละปีมีเรื่องร้องเรียนอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทอำนาจหน้าที่ใหม่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน ตามที่บัญญัติไว้ในตามหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๐ (๓) และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ (๓) คือ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจในการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ได้กำหนดให้ “รัฐมีหน้าที่ต่อประชาชน” เพื่อให้รัฐต้องดำเนินการในเรื่องที่กำหนดให้แก่ประชาชน “ทุกคน” หรือ “ทุกชุมชน” เป็นการทั่วไป โดยที่ประชาชนแต่ละคนหรือแต่ละชุมชน “ไม่ต้องใช้สิทธิร้องขอ” ต่อไป ถ้ารัฐไม่กระทำตามที่ก็จะจะเป็นกรณีใจไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ หรือถ้ากระทำหน้าที่ไม่ดี ประชาชนและชุมชนย่อมมีสิทธิติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ และฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อ

จัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้นได้ ซึ่งหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา ๕๑ ถึง มาตรา ๖๓ สามารถสรุปประเด็นเนื้อหา ดังนี้

๑. รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต และเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิ อธิปไตย ความมั่นคงแห่งชาติ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน
๒. รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด
๓. รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย
๔. รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง
๕. รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง
๖. รัฐต้องอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ
๗. รัฐต้องคุ้มครองและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ
๘. รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน (EHIA) และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง ก่อนที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง
๙. รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ
๑๐. รัฐต้องดูแลรักษาคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรของดาวเทียม เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน
๑๑. รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคด้านต่าง ๆ
๑๒. รัฐต้องรักษาวินัยการเงินอย่างเคร่งครัด
๑๓. รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

จากบทบาทหน้าที่และอำนาจดังกล่าวข้างต้นทำให้เกิดสภาพของปัญหาในการแสวงหาข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนเพื่อเสนอต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป โดยเฉพาะในการตรวจสอบหน้าที่ของรัฐตามหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญ มักเป็นปัญหาด้านเทคนิค (Technical Question) ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จำต้องอาศัยความรู้ผู้ทรงคุณวุฒิ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เฉพาะสาขา ในการให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน ดังตัวอย่างเรื่องร้องเรียนต่อไปนี้

๑.๑.๑ เรื่องร้องเรียน กรณีที่ประชาชนหรือชุมชนได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากหน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ ในการควบคุมวัตถุอันตรายที่ใช้ในการเกษตร กรณีสารเคมีพาราควอต

สำนักตรวจสอบหน้าที่ของรัฐ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน จึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวมาร่วมประชุมให้ความเห็นประกอบด้วย ๑) ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ธีระวัฒน์ เหมะจุฑา หัวหน้าศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพโรคอุบัติใหม่ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพที่เกิดจากสารเคมี และ ๒) นางสาววรรณวิมล ภัทธสิริวงศ์ นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการตรวจสอบการปนเปื้อนของสารเคมีในสิ่งแวดล้อม โดยได้มีการประชุมเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ทั้งนี้ ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เป็นไปตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๕๙

๑.๑.๒ เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับ “เรื่อง สิทธิของมารดาระหว่างก่อนและหลังคลอดบุตร กรณีการบริโภควิตามินโฟลิก เอซิด (วิตามิน B9)” ในการนี้สำนักตรวจสอบหน้าที่ของรัฐได้นำโครงการนี้หารือร่วมกับผู้ตรวจการแผ่นดิน (นายบุญธรรม ฐาปนดุลย์) เพื่อขอคำแนะนำในการกำหนดแนวทางประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่า เรื่องวิตามินโฟลิก เอซิด (วิตามิน B9) เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มาร่วมพิจารณาและให้ความเห็น จึงมอบหมายให้สำนักตรวจสอบหน้าที่ของรัฐเชิญผู้เชี่ยวชาญในเรื่องวิตามินโฟลิก เอซิด (วิตามิน B9) จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เข้าร่วมจัดทำโครงการนี้ด้วย

สำนักตรวจสอบหน้าที่ของรัฐ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน จึงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ข้อมูลและให้ความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมาย โดยมีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๒ ท่าน ประกอบด้วย ๑) นายแพทย์พิชิต ศิริวรรณ รองผู้อำนวยการสำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย และ ๒) ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ แพทย์หญิงพรสวรรค์ วสันต์ นายกสมาคมเพื่อเด็กพิการแต่กำเนิด (ประเทศไทย) ทั้งนี้ ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เป็นไปตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๕๙

๑.๑.๓ เรื่องร้องเรียน กรณีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงเลยไม่ดำเนินการให้มีนักโภชนาการชุมชนครบในทุกท้องถิ่นทั่วประเทศไทย

สำนักตรวจสอบหน้าที่ของรัฐ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน จึงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ข้อมูลและให้ความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะและปฏิบัติหน้าที่อื่นของผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมาย โดยมีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ ท่าน ประกอบด้วย ๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรพร จิตต์แจ้ง อาจารย์ประจำสถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ๒) นายสง่า ดามาพงศ์ เลขาธิการคณะกรรมการแผนอาหารเพื่อสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ ๓) รองศาสตราจารย์ ดร.เอกชัย กี่สุขพันธ์ ประธานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) ทั้งนี้ ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเป็นไปตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๕๙

๑.๑.๔ เรื่องร้องเรียน กรณีโครงการชลประทานตราดก่อสร้างอาคารอัดน้ำบ้านหินลาดอำเภอลมวงอบ จังหวัดตราด ในพื้นที่ป่าชายเลนทำให้ราษฎรในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งผู้ร้องเรียนและคณะอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบางปิดเกรงว่าจะไม่สามารถประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (เค็ม) ได้ ในการนี้

ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน (พลเอก วิทวัส รชตะนันทน์) มีข้อพิจารณาและสั่งการว่า โครงการอาคารอัตโนมัติ บ้านหินลาด กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประโยชน์ในการป้องกันน้ำทะเลหนุนไหลเข้าคลอง บางปิดได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ เนื่องจากกระทรวงทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เห็นว่าในพื้นที่ บริเวณดังกล่าวมีการโอบล้อมด้วยชายฝั่งทะเล ๓ ด้าน ยังคงได้รับอิทธิพลจากการขึ้นลงของน้ำทะเล จึงไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้

ดังนั้น เพื่อให้เป็นตามข้อสั่งการดังกล่าว และเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาให้เกิดความเป็นธรรม กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสร้างเข้าใจอันดีระหว่างกรมชลประทานกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ประกอบกับเพื่อทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นเพื่อใช้ประกอบพิจารณาอย่างเป็นธรรมเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีที่ห้ามใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ป่าชายเลนข้างต้น จำต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้ทรงคุณวุฒิในด้านโครงสร้างและวิศวกรรมชลประทานเพื่อนำมา วิเคราะห์ว่าโครงการดังกล่าวสามารถดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ อย่างไร จึงขออนุมัติแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานวิศวกรรมโครงสร้าง / วิศวกรรมชลประทาน / แหล่งน้ำ หรือ สาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาให้ความเห็นทางวิชาการและข้อมูลด้านเทคนิค ประกอบการพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าว ประกอบด้วย

๑) นายปราโมทย์ ไม้กลัด อธิบดีกรมชลประทาน ที่ปรึกษาประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน (ศาสตราจารย์ศรีราชา วงศารยางกูร) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิศวกรรมชลประทาน การบริหารจัดการแหล่งน้ำ และ ปฏิบัติราชการกรมชลประทานมาโดยตลอดอย่างยาวนาน ซึ่งสามารถให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ วิเคราะห์โครงการ ว่าสามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่

(๒) ผู้เชี่ยวชาญในด้านวิศวกรรมโครงสร้าง / วิศวกรรมชลประทาน / แหล่งน้ำ หรือสาขา ที่เกี่ยวข้องจากวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน ๒ คน

(๓) ผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมชลประทาน จากภาควิชาวิศวกรรมชลประทาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จำนวน ๒ คน

อนึ่ง ในการที่จะมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญข้างต้น ทั้งในส่วนการตรวจสอบ ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ ตามข้อ ๑.๑.๑-๑.๑.๓ และในส่วนของการแสวงหาข้อเท็จจริง เรื่องร้องเรียนทั่ว ๆ ไป ตามข้อ ๑.๑.๔ นั้น เดิมจะต้องพิจารณาภายใต้ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๕๙ แต่ปัจจุบันสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้มี ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาเรื่องร้องเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๒๕ ระบุว่า กรณีมีความจำเป็นต้องให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลใด มาให้ความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือมาให้ถ้อยคำ หรือการประชุมหารือ เพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องร้องเรียน ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทำสำนวนทำบันทึกข้อความเสนอเลขาธิการเพื่อขออนุมัติและมีหนังสือเชิญหัวหน้า หน่วยงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาให้ความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือให้ถ้อยคำ หรือประชุม หารือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนควรสรุปประเด็นเรื่องร้องเรียนพอสังเขป และกำหนดประเด็นที่ต้องการหารือ ในการประชุมด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ต่อไป สำหรับการขออนุมัติค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทนนั้น ให้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนควรทำบันทึกข้อความเสนอเลขาธิการเพื่อขออนุมัติรายชื่อและขออนุมัติค่าตอบแทน พร้อมมีหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามหลักเกณฑ์การจ่ายค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตาม ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินกำหนด

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นสภาพของปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเพื่อมาให้ความเห็นประกอบการพิจารณาเรื่องร้องเรียนของผู้ตรวจการแผ่นดิน ดังนี้

(๑) ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการ ขั้นตอนและกระบวนการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านเพื่อให้สอดคล้องกับประเภทของเรื่องร้องเรียนแต่ละประเภท

(๒) ปัญหาเรื่องคุณสมบัติความรู้ความสามารถ และความน่าเชื่อถือของบุคคลที่จะแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ

๒.๑) ปัญหาเรื่องความรู้ด้านวิชาการ

วุฒิการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญเป็นวุฒิการศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานจากหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลและประสบการณ์การทำงานของผู้เชี่ยวชาญเป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสิ่งที่ต้องให้ความเห็นและมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า ๕ ปี หรือมากกว่านั้น และผลงานทางวิชาการของผู้เชี่ยวชาญคนดังกล่าวต้องเป็นที่ยอมรับหรือได้รับรองการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญในแวดวงวิชาการเดียวกัน หรือสภาวิชาชีพได้รับรองมาตรฐานความเป็นนักวิชาการหรือได้ขึ้นทะเบียนไว้กับสภาวิชาชีพนั้น

๒.๒) ปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญที่มาให้ถ้อยคำประกอบการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในแต่ละเรื่องนั้นโดยตรงและมีอย่างเพียงพอต่อการให้ความเห็นในประเด็นข้อร้องเรียน ต้องมีความน่าเชื่อถือและสามารถให้ความเห็นในข้อเท็จจริงประเด็นของเรื่องร้องเรียนอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกลางปราศจากอคติ รวมถึงเหตุผลสนับสนุนบนพื้นฐานของหลักวิชาการ

ทั้งนี้ การศึกษาจะมุ่งเน้นที่ประเด็นทางกฎหมาย รวมถึงแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะในการยกร่าง “ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ พ.ศ. ...” เพื่อแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าว

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ แนวปฏิบัติ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องในการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญขององค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์หลักเกณฑ์และวิธีการในการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำประกอบการพิจารณาในการดำเนินการตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินต่อไป

๑.๓. ระเบียบวิธีวิจัย (วิธีดำเนินการ)

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยวิธีการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยวิธีการศึกษาจากประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบ

มติคณะรัฐมนตรี เอกสารทางวิชาการ ตำรา หนังสือ วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความ สื่อสิ่งพิมพ์ คำพิพากษาศาลฎีกา คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ข้อมูลจากหน่วยงาน คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนค้นคว้า ข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

๑.๔ ขอบเขตของการศึกษา

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๔.๑.๑ ศึกษาเกี่ยวกับการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญของ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการทำคำวินิจฉัยและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐

๑.๔.๑.๒ ดำเนินการศึกษาที่มา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ แนวปฏิบัติ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องในการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จำนวน ๓ องค์กร ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเวลา

ดำเนินการศึกษาข้อมูลการดำเนินงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินและองค์กรอิสระ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดยดำเนินการ เก็บข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ เป็นการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมาย ตลอดจนแนวทางปฏิบัติ ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวข้องในการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐ อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาค้นคว้า

๑.๕.๒ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้ทราบข้อเสนอแนะและข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และวิธีการในการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการร่างระเบียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งจะเป็นกลไกสนับสนุนการจัดทำความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินให้มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการตรวจสอบและควบคุมใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจรัฐ รวมทั้งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความสะดวกหรือเดือดร้อนจากการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งหากพิจารณาถึงที่มาของผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถแบ่งผู้ตรวจการแผ่นดินออกได้เป็นสองประเภท คือ ผู้ตรวจการแผ่นดินที่มีที่มาจากฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งเป็นรูปแบบของผู้ตรวจการแผ่นดินที่นิยมในระดับสากล โดยมีประเทศสวีเดนเป็นต้นแบบ ซึ่งเรียกว่า Ombudsman เป็นภาษาสวีดิช แปลว่า “ผู้แทน” หรือ “ผู้รับมอบอำนาจผู้ตรวจการ” ส่วนที่มาจากผู้ตรวจการแผ่นดินอีกประเภท คือ ผู้ตรวจการแผ่นดินที่มาจากฝ่ายบริหารซึ่งมีจำนวนไม่มากนักซึ่งประเทศที่ปกครองแบบรัฐสภาที่มีการแบ่งแยกอำนาจแบบไม่เด็ดขาดนั้น ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายรัฐบาลจะมีการตรวจสอบถ่วงดุลและคานอำนาจซึ่งกันและกันตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ ดังนั้น ประเทศที่ปกครองระบอบรัฐสภาจึงมีรัฐสภาสันับสนุนการใช้อำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน (สิริมา พรหมราชยศ, ๒๕๕๓, หน้า ๔๐) อันเป็นกลไกทางการเมืองในการที่จะตรวจสอบติดตามและกดดันฝ่ายบริหารให้ดำเนินการตามความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินได้ ส่วนประเทศที่ปกครองระบอบประธานาธิบดีนั้นทั้งประธานาธิบดีซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารและรัฐสภาที่เป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ต่างก็มาจากการเลือกตั้งของประชาชนทำให้ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติล้วนมีอำนาจเต็มในฐานะที่ได้รับฉันทามติจากประชาชนที่เลือกตนเข้ามาเป็นผู้แทน โดยมีการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด็ดขาด และเมื่อฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถควบคุมฝ่ายบริหารได้ การกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินซึ่งเป็นตัวแทนของฝ่ายนิติบัญญัติมาควบคุมตรวจสอบจึงอาจทำให้การควบคุมตรวจสอบฝ่ายบริหารขาดประสิทธิภาพได้ ดังนั้น ที่ผ่านมามีการตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินที่มาจากฝ่ายบริหารเพื่อควบคุมฝ่ายบริหารด้วยตนเองซึ่งมีประสิทธิภาพและความเหมาะสมมากกว่าเพราะฝ่ายบริหารเป็นฝ่ายที่มีความรับผิดชอบต่อประชาชนโดยตรงในการที่จะปกป้องดูแลและแก้ไขมิให้มีการใช้อำนาจของตนล่วงละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน

สำหรับผู้ตรวจการแผ่นดินของประเทศไทย หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “Ombudsman” ได้เกิดขึ้นจากความพยายามผลักดันของนักวิชาการ นักการเมือง ตลอดจนประชาชนที่เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของผู้ตรวจการแผ่นดิน จึงได้มีการเพิ่มบทบัญญัติว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๘ แต่ขณะนั้นแม้จะมีการบัญญัติรับรองทางกฎหมายของผู้ตรวจการแผ่นดินไว้ แต่ยังไม่มีการแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินแต่อย่างใด ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงได้มีการบรรจุเรื่องผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไว้ในหมวด ๖ ว่าด้วยรัฐสภา และกำหนดให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อกำหนดรายละเอียดภารกิจอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขึ้น จึงมีความพยายามในการจัดตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินมาจากแนวคิดพื้นฐานความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีแนวคิดที่ว่า “รัฐธำธิปัตย์” ในฐานะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองสูงสุดซึ่งมีหน้าที่โดยตรง ในการป้องกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนและดำเนินการแก้ไขความเดือดร้อนให้กับประชาชน

โดยการดำเนินการใด ๆ ของรัฐธรรมาธิปไตยจะต้องใช้อำนาจอย่างมีขอบเขตบนพื้นฐานของกฎหมายตามหลักนิติธรรม (The Rule Of Law) โดยที่องค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม สามารถเข้าถึงได้ง่าย มีความสะดวกและมีความยืดหยุ่นมากกว่าการดำเนินการฟ้องร้องต่อศาล ซึ่งต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่าย ผู้ตรวจการแผ่นดินเปรียบเสมือนคนกลางที่จะประสานและดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งที่มีหากทั้งสองฝ่ายสามารถหาทางออกร่วมกันได้ก็ไม่จำเป็นต้องไปสู่การฟ้องร้องคดี ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเป็นทางออกอีกทางหนึ่งที่จะช่วยลดข้อพิพาทของประชาชนที่ไม่อยากเป็นคดีความในศาลได้ ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการเปลี่ยนชื่อผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งรัฐสภามาเป็น “ผู้ตรวจการแผ่นดิน” และบัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็น “องค์กรอิสระ” กล่าวคือ เป็นองค์กร ที่ถูกตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญและมีความเป็นอิสระไม่อยู่ภายใต้บังคับของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ (พงศ์ศุข สุขสาคร, ๒๕๕๕, หน้า ๔๓.) ซึ่งต่อมาได้มีการเรียกชื่อองค์กรเหล่านี้ใหม่ว่า “องค์กรตามรัฐธรรมนูญ” อนึ่ง การจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้ก็เพื่อควบคุมตรวจสอบการกระทำของฝ่ายปกครองนอกเหนือจากการควบคุม โดยฝ่ายตุลาการหรือการควบคุมทางศาล โดยที่องค์กรเหล่านี้ไม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลหรือการบังคับบัญชาไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมของนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี และมีการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยเพิ่มภารกิจ การตรวจสอบในด้านจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งภารกิจในด้านการติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวด้วย ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในการไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะกระทำด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม รวมทั้งการตรวจสอบและการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรอื่นของรัฐ ทั้งนี้ ไม่รวมการพิจารณาอรรถคดีของศาล การดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ต่อมาเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๕/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง สำหรับในส่วนขององค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินนั้น ได้มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๔/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ มีผลใช้บังคับได้ต่อไป และต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งได้มีการบัญญัติถึงกระบวนการขั้นตอนและกรอบระยะเวลาในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ไว้ตามลำดับอย่างชัดเจน และมีการบัญญัติให้องค์กรอิสระและองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป (รายงานประจำปีสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน, ๒๕๖๐, ๒๕ - ๒๖)

ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ฉบับปัจจุบันมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๐ นั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินยังคงมีสถานะเป็นองค์กรอิสระ โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติให้อำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินอยู่ในหมวดที่ ๑๒ องค์กรอิสระส่วนที่ ๓ ตามมาตรา ๒๒๘ ถึงมาตรา ๒๓๑ และได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ขึ้นเพื่อให้สอดคล้อง

กับอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวและใช้บังคับแทนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ฉบับนี้ยังคงให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอันนำไปสู่การแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ดังนั้น การที่จะเข้าใจถึงแนวความคิดและภารกิจอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินก็จำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงแนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน ปรัชญาการทำงานของผู้ตรวจการแผ่นดิน รวมถึงหลักการเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในการควบคุมและตรวจสอบฝ่ายปกครอง และแนวคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นต้น ซึ่งจะขอกล่าวถึงหลักการและแนวคิดดังกล่าวไว้ ดังนี้

๒.๑.๑ แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจรัฐ

ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยึดหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม (ยุติธรรม ปัทมะ, ๒๕๕๗ หน้า ๕ - ๖) โดยอาศัยกฎหมายเป็นกลไกในการกำหนดขอบเขตและอำนาจและหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้อำนาจทางปกครองและบริการสาธารณะ ปัจจุบันรัฐมีภารกิจในการดำเนินการซับซ้อนกว่าในอดีตทำให้การใช้อำนาจรัฐมีโอกาสที่จะกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่แต่การพิจารณาว่ามีความจำเป็นหรือไม่ที่ต้องควบคุมการใช้อำนาจรัฐ แต่ต้องพิจารณาว่าควรจะมีรูปแบบและวิธีการในการควบคุมการใช้อำนาจรัฐอย่างไรจึงจะครอบคลุมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นหนึ่งในองค์กรที่มีภารกิจในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐซึ่งแนวคิดที่ว่าด้วยการควบคุมตรวจสอบฝ่ายปกครอง สามารถแบ่งได้ดังนี้

๒.๑.๑.๑ หลักนิติรัฐ

คำว่า “นิติรัฐ” เป็นคำที่แปลมาจากภาษาเยอรมันว่า “Rechtsstaat” การปกครองในระบบนิติรัฐนั้น กฎหมายจะต้องไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองใช้อำนาจตามอำเภอใจ ภายใต้กฎหมายบุคคลทุกคนต้องเสมอภาคกันและบุคคลจะต้องสามารถทราบก่อนล่วงหน้าว่ากฎหมายมุ่งประสงค์จะบังคับให้ตนทำอะไรหรือไม่ให้ตนทำอะไร ผลร้ายอันเกิดจากการฝ่าฝืนกฎหมายคืออะไร ทั้งนี้เพื่อที่บุคคลจะได้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องสอดคล้องกับกฎหมายจึงเห็นได้ว่าแนวความคิดพื้นฐานของนิติรัฐก็คือ การจำกัดอำนาจของรัฐโดยกฎหมาย การทำให้รัฐต้องผูกพันอยู่กับหลักการพื้นฐานและคุณค่าทางกฎหมายโดยไม่อาจบิดพลิ้วได้ ด้วยเหตุนี้หลักนิติรัฐจึงไม่มีความหมายแค่เพียงการบังคับให้รัฐต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเท่านั้น แต่ยังเรียกร้องให้รัฐต้องดำเนินการในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นอย่างแท้จริงในสังคมด้วย วัตถุประสงค์ดังกล่าวจะบรรลุได้ก็แต่โดยการสร้างระบบการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีประสิทธิภาพและการยอมรับให้มีองค์กรตุลาการขึ้นมาโดยเฉพาะ (ศาลรัฐธรรมนูญ) ให้องค์กรดังกล่าวพิทักษ์ปกป้องคุณค่าในรัฐธรรมนูญรัฐธรรมนูญของเยอรมนีหลังสงครามโลกครั้งที่สองที่เรียกว่า “กฎหมายพื้นฐาน” (Grundgesetz) ได้เดินตามแนวทางนี้และได้บัญญัติให้หลักนิติรัฐเป็นหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, ๒๕๕๓, หน้า ๑๐)

๒.๑.๑.๒ หลักนิติธรรม

นักกฎหมายรัฐธรรมนูญของอังกฤษที่มีบทบาทมากที่สุดคนหนึ่งในการช่วยพัฒนาหลักนิติธรรม ก็คือ A.V. Dicey (ค.ศ.๑๘๓๕ ถึง ๑๙๒๒) ตำราของเขาที่ชื่อว่า Introduction to the Study of the Law of the Constitution ได้กลายเป็นตำรามาตรฐานและเป็นตำราที่นักกฎหมายรัฐธรรมนูญอังกฤษส่วนใหญ่ต้องอ้างอิงเมื่อจะต้องอธิบายความหมายของหลักนิติธรรม Dicey เห็นว่า หลักนิติธรรมจะต้องสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความมีอำนาจสูงสุดของรัฐสภา และหลักนิติธรรมนั้นย่อมมีเนื้อหาสาระที่สำคัญ คือ บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย บุคคลไม่ว่าจะในชนชั้นใดย่อมต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายปกติธรรมดาของแผ่นดิน (the ordinary law of the land) ซึ่งบรรดาศาลธรรมดาทั้งหลาย (ordinary courts) จะเป็นผู้รักษาไว้ซึ่งกฎหมายดังกล่าว หลักนิติธรรมในความหมายนี้ย่อมปฏิเสธความคิดทั้งหลายทั้งปวงที่จะยกเว้นมิให้บรรดาเจ้าหน้าที่ทั้งหลายต้องเคารพต่อกฎหมาย บุคคลทั้งหลายย่อมไม่ต้องถูกลงโทษ หากไม่ได้กระทำการอันผิดกฎหมายและไม่มีผู้ใดทั้งสิ้นแม้แต่กษัตริย์ที่จะอยู่เหนือกฎหมายได้

กล่าวโดยรวมแล้ว Dicey เห็นว่า บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งปวงของรัฐบาลและฝ่ายปกครอง จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายจะต้องไม่กระทำการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของราษฎรตามอำเภอใจ หากปรากฏว่ารัฐบาลหรือฝ่ายปกครองกระทำการอันขัดต่อกฎหมาย การกระทำดังกล่าวย่อมต้องถูกฟ้องคดีต่อศาลได้ เพราะรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ย่อมจะมีสิทธิพิเศษใด ๆ เหนือกว่าราษฎรไม่ได้

เราจะเห็นได้ว่าหลักนิติธรรมตามแนวความคิดของ Dicey นี้มุ่งเน้นไปที่ความผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายบริหาร ไม่ได้เรียกร้องฝ่ายนิติบัญญัติให้ต้องผูกพันต่อกฎเกณฑ์อื่นใดในการตรากฎหมาย องค์ประกอบที่สำคัญของหลักนิติธรรม คือ ความคาดหมายได้ของการกระทำของรัฐ ความชัดเจนของกฎหมาย ความมั่นคงของกฎหมาย ความเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปของกฎหมาย ความเป็นอิสระของศาล การเคารพในหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ ตลอดจนความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, ๒๕๕๓, หน้า ๑๒)

๒.๑.๑.๓ หลักการแบ่งแยกอำนาจ

หลักการแบ่งแยกอำนาจสืบเนื่องมาจากแนวคิดที่ไม่ต้องการให้อำนาจรวมอยู่ที่บุคคลคนเดียวหรือ องค์กรเดียวกันเพราะบุคคลหรือองค์กรเดียวผูกขาดการใช้อำนาจไว้โดยไม่มีองค์กรใดมาตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจจึงอาจทำให้เกิดการใช้อำนาจตามอำเภอใจ ซึ่งจะทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองถูกกดขี่และอำนาจมีแนวโน้มให้เกิดการใช้ที่มีขอบ และการมีอำนาจที่อิสระที่สุดนั้นย่อมจะเกิดการกระทำที่มีขอบอย่างแน่นอน” (Power tends to corrupt and absolute power corrupts absolutely) ดังนั้นหากมีการใช้อำนาจโดยมิชอบเกิดขึ้นแล้วในทางกลับกันก็จะส่งผลให้เสรีภาพของผู้อยู่ใต้ปกครองมีอาจบังเกิดขึ้นได้ และจะทำให้ประชาชนขาดหลักประกันในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการผูกขาดการใช้อำนาจโดยวิธีที่มีขอบ จึงได้เกิดแนวคิดการแบ่งแยกอำนาจขึ้นโดยมองเตสกีเออ (Montesquieu) นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส เขาได้เสนอแนวคิดในการแบ่งแยกการใช้อำนาจออกเป็นสามอำนาจ คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ต้องสามารถควบคุม ตรวจสอบและยับยั้งการใช้อำนาจซึ่งกันและกันได้ ทั้งนี้เพราะทั้งสามอำนาจมิได้มีการแบ่งแยกกันอย่างเด็ดขาด หากแต่มีการถ่วงดุลและคานอำนาจระหว่างกัน (check and balance) ซึ่งหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการแบ่งแยกอำนาจก็เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองจากการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐ ด้วยเหตุนี้จึงต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งอยู่เหนืออำนาจหนึ่งอย่างเด็ดขาดและเป็นฝ่ายดำเนินการเพื่อให้บรรลุภารกิจจากการใช้อำนาจทั้งปวงแต่เพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้มองเตสกีเออได้เสนอ

แนวคิดในการแยกบุคคลผู้ใช้อำนาจแต่ละอำนาจให้เป็นอิสระจากกัน ซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญของรัฐธรรมนูญสมัยใหม่ เนื่องจากเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการกำหนดองค์กรผู้ใช้อำนาจให้แตกต่างกัน ถู้อได้ว่าเป็นการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐมิให้มีอำนาจมากเกินไปจนสามารถใช้อำนาจมากระทบสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลได้ ดังนั้นแนวคิดการแบ่งแยกอำนาจจึงมีอิทธิพลเหนือรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ ที่ได้นำหลักการรัฐธรรมนูญนิยมมาใช้ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่คำนึงถึงการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, ๒๕๕๖ , หน้า ๑๔๔)

๒.๑.๑.๔ หลักความชอบด้วยกฎหมาย

หมายถึง รัฐที่ปกครองโดยกฎหมาย (ประชาชน) และทุกคนในรัฐต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐ โดยเคารพต่อกฎหมายและจะไม่กระทำการใด ๆ นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดหรือละเมิดต่อกฎหมาย การที่ทุก ๆ คนในรัฐต้องเคารพต่อกฎหมายของรัฐ ก็คือ การที่ทุก ๆ คนกระทำการโดยชอบด้วยกฎหมายตาม “หลักความชอบด้วยกฎหมาย” นั้นเอง ในบทบาทของรัฐ องค์กรรัฐ หน่วยงานรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหลายนั้นเป็นผู้ที่ใช้อำนาจรัฐตามกฎหมาย ซึ่งหมายความว่าต้องปฏิบัติหน้าที่โดยเคารพกฎหมายอย่างเคร่งครัดและไม่ใช้อำนาจรัฐตามกฎหมายไปละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่เช่นนั้นแล้วอาจถือได้ว่าเป็นการใช้อำนาจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่เคารพต่อหลักความชอบด้วยกฎหมายและหลักนิติรัฐ “กฎหมาย” ที่รัฐ องค์กรรัฐ หน่วยงานรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหลายต้องเคารพนั้น นอกจากเป็นกฎหมายที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วยังรวมถึงกฎหมายที่ไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย เช่น กฎหมายจารีตประเพณี หลักทั่วไปของกฎหมาย (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ , ๒๕๕๖ , หน้า ๔๒๙)

๒.๑.๒ รูปแบบ วิธีการ การตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจรัฐ

การกระทำของรัฐหรือการใช้อำนาจของรัฐเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายมหาชน โดยผ่านบุคคลธรรมดา ด้วยเหตุนี้เองการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวจึงอาจมิได้กระทำการอยู่ในขอบเขต เจื่อนใจ หรือวิธีการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ (จักริน กระแสสุข, ๒๕๕๐, หน้า ๑๐) โดยการใช้อำนาจโดยผ่านบุคคลธรรมดา นั้นอาจจะกระทำโดยมีเจตนาที่จะทุจริตต่อหน้าที่ หรือมีมูลเหตุจูงใจในการกระทำที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย หรือพยายามบิดเบือนการใช้อำนาจรัฐเพื่อตนเองหรือกลุ่มของตนเอง ซึ่งการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวล้วนแต่เป็นการกระทำที่มีความบกพร่องทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นต้องมีการควบคุมและมีการตรวจสอบการใช้อำนาจเพื่อป้องกันการใช้อำนาจรัฐอย่างบิดเบือน การใช้อำนาจรัฐตามความอำเภอใจ ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐดังกล่าว ซึ่งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มีหลักการและแนวคิด ดังนี้

๒.๑.๒.๑ การควบคุมและตรวจสอบภายในฝ่ายปกครอง

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องมีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันของการใช้อำนาจรัฐเพื่อประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ปลอดภัยจากการใช้อำนาจ (ชัช จงสีบพันธ์, สมเจตน์ ไวยาการณ์, ปัทมา สุบกำปัง และเผด็จการ ด้วงโท, ๒๕๔๐, หน้า ๒๐) โดยมีขอบขององค์กรภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ผู้ใช้อำนาจรัฐกระทำการใด ๆ เกินขอบเขตจนก่อให้เกิด ความเดือดร้อนเสียหายแก่ประชาชน ซึ่งเรื่องการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มีหลักการสำคัญ คือ หลักการแบ่งแยกอำนาจหลักการ

แบ่งแยกอำนาจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญว่าองค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่ทั้งในด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ จะต้องมีการแบ่งแยกการใช้อำนาจและมีการถ่วงดุลและตรวจสอบซึ่งกันและกัน (check and balance) เพื่อไม่ให้อำนาจรวมตัวอยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่ง รวมทั้งไม่ให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอยู่ภายในองค์กรเดียวและจะต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจเหนืออำนาจหนึ่ง หรือจะต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งที่รับภาระหน้าที่ของรัฐทั้งหมดและดำเนินการเพื่อให้บรรลุภารกิจดังกล่าวแต่เพียงฝ่ายเดียว (บวรเจตน์ สังคะเนติ, ๒๕๖๐, หน้า ๔) ทั้งนี้ เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองและเพื่อให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย การแบ่งแยกการใช้อำนาจเป็นหลักที่ใช้อยู่ในสังคมประชาธิปไตยตามทฤษฎีของมองเตสกีเอร์ ที่แบ่งการใช้อำนาจออกเป็น ๓ อำนาจ ได้แก่ ด้านนิติบัญญัติ คือ การวางระเบียบบังคับทั่วไปในรัฐ ด้านบริหาร คือ การใช้หรือบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย ด้านตุลาการ คือ การพิจารณาวินิจฉัยอรรถคดี ตีความกฎหมาย จึงมีการเรียกร้องให้รัฐมีการแบ่งแยกอำนาจหรือกระจาย (distribution) การใช้อำนาจรัฐให้องค์กรต่างองค์กรเป็นผู้ใช้ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ฝ่าย โดยพิจารณาในแง่ขององค์กรผู้ใช้อำนาจออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ตามแนวคิดของอริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาการเมืองชาวกรีกโบราณซึ่งมีเป้าหมายประการสำคัญ คือ การให้อำนาจแต่ละฝ่ายถ่วงดุลและตรวจสอบซึ่งกันและกันทั้งสามฝ่าย และเพื่อประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ปลอดภัยจากการใช้อำนาจโดยมิชอบขององค์กรภาครัฐที่ใช้อำนาจหนึ่งอำนาจใดที่อาจละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งดังจะกล่าวได้ ดังนี้

(๑) อำนาจนิติบัญญัติ (Legislative Function) ได้แก่ การตรากฎหมายเพื่อบังคับใช้แก่ราษฎรรวมถึงการยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายด้วย หากจะพิจารณาถึงองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติในแต่ละยุคสมัยองค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติมีความแตกต่างกันไป ในยุคสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์พระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้มีอำนาจ ส่วนในประเทศที่เป็นประชาธิปไตยกฎหมายจะตราขึ้นโดยรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของประชาชนทั่วประเทศ และรัฐสภาเป็นผู้ถืออำนาจนิติบัญญัติ คือ ตรากฎหมายเป็นการทั่วไป ไม่จำเป็นต้องระบุตัวบุคคลและมีผลบังคับให้บุคคลที่อยู่ภายใต้อำนาจต้องทำตามนั้น ทั้งนี้มีเหตุผล ๓ ประการ คือ ประการแรกเมื่ออำนาจสูงสุด เป็นของประชาชนการออกกฎหมายถือเป็นเรื่องสำคัญเป็นอำนาจของประชาชนโดยตรงจึงถือว่ากฎหมายเป็นเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชน ประการที่สอง เพื่อมิให้อำนาจสูงสุดอยู่ในมือคนคนเดียวหรือกลุ่มคนคนเดียวจึงให้องค์กรที่เป็นผู้แทนของประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจสำคัญที่สุด ประการสุดท้าย การตรากฎหมายโดยรัฐสภานี้มีผลเป็นการทั่วไปใช้บังคับกับประชาชนทุกคนในสังคมอย่างเสมอภาคกัน อันจะเป็นการป้องกันการเลือกปฏิบัติหรือการใช้ดุลพินิจที่มีชอบของเจ้าหน้าที่ (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, ๒๕๓๙, หน้า ๕๗๓.)

(๒) องค์กรที่ใช้อำนาจฝ่ายบริหารการใช้อำนาจบริหาร (Executive Function) ได้แก่ การบังคับใช้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ การใช้อำนาจบริหารจะกระทำโดยองค์กรทั้งสองประเภท คือ “องค์กรของรัฐฝ่ายรัฐบาล” (Government) กับองค์กรของรัฐฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายปกครอง (Administrative Organ) (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, ๒๕๔๘, หน้า ๒๐) ทั้งสององค์กรเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจบริหารโดยองค์กรของรัฐฝ่ายรัฐบาลจะใช้อำนาจในทางบริหารนโยบาย ส่วนองค์กรของรัฐฝ่ายปกครองจะใช้อำนาจในการบริหารในทางปกครอง โดยองค์กรของรัฐฝ่ายรัฐบาลมีฐานะเป็นองค์กรของรัฐฝ่ายบริหารหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายบริหารซึ่งประกอบด้วย

ก. พระมหากษัตริย์ ทรงมีฐานะเป็นประมุขของรัฐในขณะเดียวกันยังคงเป็นประมุขของฝ่ายบริหารด้วย ทั้งนี้ทรงใช้อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี

ข. คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ค. องค์กร หรือเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลไม่ว่าทางตรง หรือทางอ้อม นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่ง เช่น ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ คณะกรรมการองค์กรมหาชน

การใช้อำนาจขององค์กรของรัฐฝ่ายรัฐบาลยังสามารถแบ่งได้อีกสองฐานะ คือ “การกระทำในฐานะที่เป็นรัฐบาล” กับ “การกระทำในฐานะที่เป็นองค์กรของรัฐฝ่ายปกครอง” ซึ่งการกระทำสองฐานะมีเงื่อนไขการใช้อำนาจและการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจที่แตกต่างกัน คือ การกระทำในฐานะรัฐบาลเป็นการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญและเป็นการกระทำแทนรัฐ บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจนี้ ได้แก่ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีจะมีวาระการดำรงตำแหน่งตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และจะดำรงตำแหน่งได้ตามที่รัฐสภาให้ความยินยอมเท่านั้น การกระทำในฐานะรัฐบาลจึงต้องควบคุมโดยรัฐสภาและโดยวิถีทางที่รัฐธรรมนูญกำหนดและการกระทำในฐานะรัฐบาลต้องรับผิดชอบทางการเมืองโดยตรงต่อรัฐสภา ส่วนการกระทำในฐานะฝ่ายปกครองเป็นการใช้อำนาจบริหารภายในองค์กรของรัฐ ฝ่ายรัฐบาลซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของฝ่ายปกครองมีอำนาจบังคับบัญชา และควบคุมข้าราชการในหน่วยงานทางปกครองได้ ดังนั้น หากคณะรัฐบาลกระทำการใด ๆ ในฐานะของ ฝ่ายปกครองก็ต้องถูกควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจทางปกครองดังกล่าวได้เช่นเดียวกับข้าราชการฝ่ายปกครองทั่วไป ส่วนการใช้อำนาจบริหารในทางปกครองขององค์กรรัฐฝ่ายปกครองนั้นเป็นการใช้อำนาจในการปฏิบัติทางนโยบายทางการเมืองที่องค์กรของรัฐฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลกำหนดขึ้น

(๓) อำนาจตุลาการ เป็นอำนาจในการวินิจฉัยพิจารณาพิพากษาบรรดาอรรถคดีทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นข้อพิพาทระหว่างองค์กรภาครัฐกับองค์กรภาครัฐ องค์กรภาครัฐกับเอกชน หรือเอกชนกับเอกชน อย่างไรก็ตาม ขอบอำนาจในการพิจารณาประเภทข้อพิพาทดังกล่าวข้างต้นย่อมถูกจำแนกแบ่งไปตามองค์กรใช้อำนาจตุลาการหรือเขตอำนาจศาลที่แตกต่างกันไปในรายละเอียด

อย่างไรก็ตาม การแบ่งแยกอำนาจเป็นแต่ละฝ่ายมิได้หมายความว่าอำนาจอธิปไตยที่ถูกแบ่งแยกเป็นแต่ละฝ่ายจะต้องมีองค์กรรองรับการใช้อำนาจที่มิอำนาจเท่าเทียมกันแต่ประการใด จึงเป็นไปได้ที่วาระองค์กรหนึ่งอาจมีอำนาจเหนือองค์กรหนึ่ง เพียงแต่ยอมมิใช่การให้อำนาจที่เหนือกว่านั้นเป็นไปอย่างเด็ดขาด และเพื่อสร้างความสามารถในการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) จำเป็นอยู่เองที่จะต้องมีกำหนดมาตรการที่เป็นหลักประกันการใช้อำนาจในประการนี้ระหว่างกันอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๒.๒ การควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรภายนอกฝ่ายปกครอง

แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ การตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจโดยทางการเมือง การตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจโดยองค์กรตุลาการ การตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจโดยองค์กรอิสระ

ก. การตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจโดยทางการเมือง เป็นการเยียวความบกพร่องในการปฏิบัติราชการวิธีหนึ่ง เพราะโดยหลักการแล้วองค์กรนิติบัญญัติมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ ๒ ประการ คือหน้าที่

ในทางนิติบัญญัติ อันได้แก่ การออกกฎหมายและหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติราชการของฝ่ายบริหารทั้งในฐานะรัฐบาลและในฐานะฝ่ายปกครองให้เป็นไปตามนโยบาย ที่แถลงไว้ต่อสภาและตามกฎหมาย บทบาท และอำนาจหน้าที่ขององค์กรนิติบัญญัติในเรื่องการควบคุม และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของระบอบการปกครองของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ เช่น ในระบบรัฐสภาอาจใช้วิธีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล การตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือการตั้งกระทู้ถาม เป็นต้น อย่างไรก็ตามการควบคุมและตรวจสอบโดยทางการเมืองมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น การที่ฝ่ายบริหารคุมเสียงข้างมากของรัฐสภา หรือการที่พรรคฝ่ายค้านจะสนใจต่อความบกพร่องเฉพาะที่จะทำให้เกิดปัญหาต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเท่านั้น ดังนั้น การควบคุมและตรวจสอบโดยทางการเมืองจึงมีความเหมาะสมเฉพาะกับการตรวจสอบเชิงนโยบาย หรือควบคุมและตรวจสอบเฉพาะประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญ ๆ เท่านั้น

ข. การตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจโดยองค์กรตุลาการ เป็นการควบคุมและตรวจสอบที่ทำให้หลักประกันกับประชาชนให้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงมีการกล่าวกันว่า รัฐใดรัฐหนึ่งไม่อาจถือได้ว่าเป็น “นิติรัฐ” หากรัฐนั้นปราศจากการควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ ทั้งนี้เพราะองค์กรตุลาการขององค์กรอิสระที่มีการประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษา นอกจากนี้อองค์กรตุลาการยังมีวิธีพิจารณาเพื่อเป็นการคุ้มครองความเป็นธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ ซึ่งการควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการนั้นอาจแยกออกได้ ๒ ระบบ คือ ระบบศาลเดี่ยวและระบบศาลคู่ นอกจากการแยกเป็นระบบศาลเดี่ยวและศาลคู่แล้วในบางประเทศยังกำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลพิเศษ ซึ่งนอกจากศาลรัฐธรรมนูญจะมีภาระหน้าที่หลักในการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญยังอาจมีบทบาทสำคัญในการควบคุม และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขององค์กรต่าง ๆ ด้วย

ค. การตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจโดยองค์กรอิสระ เป็นการมอบหมายให้องค์กรอิสระดังกล่าวมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบภายในขอบเขตอำนาจขององค์กรนั้น ๆ ซึ่งแนวความคิดของการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อให้ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบกิจการบางอย่างภายในรัฐซึ่งมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๘๙ ซึ่งมีการสถาปนาประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการจัดตั้งองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระที่มีชื่อเรียกว่า Interstate Commerce Commission เพื่อให้ทำหน้าที่วางระเบียบและดูแลกิจการระหว่างมลรัฐให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ซึ่งองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระนี้มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากองค์กรฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครอง คือ มีความเป็นอิสระปลอดจากการแทรกแซงของหน่วยงานต้นสังกัดและมีอำนาจบังคับบัญชา ต่อมาเมื่อการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ในการวางระเบียบและควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในรัฐโดยองค์กรดังกล่าวประสบความสำเร็จและเพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของราษฎรทำให้องค์กรลักษณะดังกล่าวได้ถูกสถาปนาขึ้นอีกหลายองค์กรและในหลายประเทศ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศเหล่านั้นเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการบริหารงานแบบดั้งเดิมที่ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นภายใต้การบริหารสมัยใหม่ได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่วางระเบียบและควบคุมการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน และต่อมาได้มีแนวความคิดเรื่ององค์กร

ของรัฐที่เป็นอิสระไปใช้ เพื่อสร้างกลไกในการบริหารประเทศให้มีประสิทธิภาพซึ่งองค์กรของรัฐดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษ โดยได้รับหลักประกันให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยอิสระปราศจากการแทรกแซงขององค์กรรัฐอื่น หรือสถาบันการเมืองใด แต่ทั้งนี้ความเป็นอิสระดังกล่าวไม่ทำให้องค์กรที่เป็นอิสระนั้นกลายเป็นองค์กรตุลาการแต่อย่างใด การให้หลักประกันความเป็นอิสระก็เพื่อให้องค์กรของรัฐประเภทนี้เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารรัฐสมัยใหม่ เนื่องจากโครงสร้างของสถาบันการเมืองในรูปแบบเดิม ๆ ย่อมไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้้องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระยังสามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและควบคุมตรวจสอบกิจกรรมที่สำคัญให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย (วิชฌ วรรณี, ๒๕๕๕, หน้า ๖ - ๘)

จากกรณีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจรัฐข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจัดตั้งองค์กรอิสระขึ้นโดยกฎหมายให้มีอำนาจหน้าที่ควบคุมฝ่ายปกครอง โดยมอบหมายให้องค์กรอิสระมีอำนาจควบคุมและตรวจสอบภายในขอบเขตอำนาจขององค์กรนั้น ๆ จากการปฏิบัติราชการของฝ่ายปกครอง ก็สามารถร้องเรียนมายังองค์กรอิสระนี้ได้อีกหนทางหนึ่ง ซึ่งองค์เหล่านี้จะมีอำนาจหน้าที่ควบคุมตรวจสอบ ความเป็นธรรม และความเหมาะสมของการใช้อำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองโดยทั่วไป เช่น กรณีองค์กรอิสระที่ผู้เขียนได้ยกขึ้นมาศึกษา ประกอบไปด้วย ๓ องค์กร ดังนี้ คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) มีหน้าที่และอำนาจตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีและเสนอแนะมาตรการแนวทางการป้องกัน เยียวยาผู้ได้รับความเสียหายต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเสนอต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ตลอดจนสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน และหน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินวางนโยบายการตรวจเงินแผ่นดิน (ค.ต.ง.) กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน และกำหนดการตรวจเงินแผ่นดินให้เป็นไปตามนโยบายหลักเกณฑ์ และกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ ตลอดจนสั่งลงโทษทางปกครอง กรณีมีการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ และให้คำปรึกษา แนะนำ หรือเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงิน การคลังของรัฐ รวมทั้งการให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐในการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน และสั่งลงโทษทางปกครองกรณีมีการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยวินัย การเงินการคลังของรัฐ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มีอำนาจหน้าที่ไต่สวน และมีความเห็นและวินิจฉัยกรณีมีการกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ จงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงเพื่อดำเนินการต่อไปตามรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่ง

ในองค์กรอิสระ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และ บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ทั้งนี้ เนื่องจากระบบเดิม องค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐกับองค์กรผู้ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอยู่ใน องค์กรเดียวกัน คือ องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ องค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่ายตุลาการ ต่างก็เป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจและในขณะเดียวกันองค์กรนั้นเองก็มีหน้าที่ในการตรวจสอบกันเองด้วย ระบบที่ถูกออกแบบขึ้นมาใหม่ได้ จัดตั้งหรือแยกกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจออกจากกลไกการใช้อำนาจเพิ่มเติมผ่านองค์กรอิสระ ซึ่งมีลักษณะ เป็นองค์กรเฉพาะนอกจากองค์กรฝ่ายตุลาการ คือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ โดยมีเจตนารมณ์ที่จะเสริม ช่องว่างในโครงสร้างการบริหารประเทศ เนื่องจากปัญหาการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ขององค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจที่ผ่านมาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะถูกรอบงำจากฝ่ายการเมือง โดยองค์กรฝ่ายตุลาการมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกละเมิดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตามหลักของนิติรัฐในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกละเมิดจากการกระทำของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตามหลักของนิติรัฐในการควบคุมความชอบ ด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกละเมิดจากการกระทำของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่ง นอกจากนี้จำเป็นต้องมีกลไกที่มีใช้องค์กรตุลาการ ซึ่งก็คือองค์กรอิสระเพื่อเยียวยาปัญหาของประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐหรือการกระทำของบุคคล และการคุ้มครอง ด้านสิทธิมนุษยชน เนื่องจากการใช้กลไกทางศาลอาจมีข้อจำกัดบางประการ เพราะจะต้องใช้ระยะเวลา พอสมควรในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล รวมไปถึงการที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องและการดำเนินคดีในศาลด้วยจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีองค์กรอิสระเพื่อทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนตรวจสอบเกี่ยวกับการทุจริตหรือประพฤตินิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ การใช้เงินของรัฐบาล การเสริมสร้าง ระบบการเมืองให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และเมื่อพิจารณาจากหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจอริปไตย องค์กรต่าง ๆ ของรัฐแล้วจะเห็นได้ว่าสถานะขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีใช้องค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหาร หรือองค์กรตุลาการ แต่เป็นองค์กรอีกประเภทหนึ่งที่ถือกำเนิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ อันมีลักษณะของการ ใช้อำนาจและรูปแบบการกระทำที่หลากหลาย เช่น การออกกฎระเบียบอันจำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ การใช้ อำนาจในเชิงบริหารทั่วไป รวมถึงการใช้อำนาจสั่งการหรือวินิจฉัยที่มีผลทางกฎหมายกระทบต่อสิทธิของ ประชาชนด้วยเช่นเดียวกันกับองค์กรทั่ว ๆ ไป กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การที่รัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์สร้างองค์กร เหล่านี้เป็น “องค์กรอิสระ” นั้น น่าจะหมายความว่า เป็นอิสระจากฝ่ายการเมือง คือ นายกรัฐมนตรีและ คณะรัฐมนตรี แต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหารและไม่เป็นอิสระหรือหลุดพ้นไปจากการตรวจสอบความชอบ ด้วยกฎหมายของการกระทำโดยองค์กรตุลาการ ซึ่งมีศาลปกครองที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการกระทำทาง ปกครองของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อเอกชน มิให้หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นคู่กรณีที่มี อำนาจเหนือกว่า ใช้อำนาจรัฐโดยขัดต่อหลักความชอบด้วยกฎหมาย หรือออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ขัดต่อ กฎหมายที่ให้อำนาจไว้ หรือขัดต่อรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายแม่บท ทั้งนี้ รวมถึงกรณีการละเมิดทางปกครองที่ หน่วยงานของรัฐกระทำการจนเกิดความเสียหายต่อเอกชน ศาลปกครองจะเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยกรณีดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนจากหน่วยงานของรัฐนั้นได้รับการแก้ไขเยียวยา ได้แก่ การเพิกถอนการกระทำหรือคำสั่งทางปกครองที่มีชอบด้วยกฎหมายนั้น สั่งให้หน่วยงานทางปกครองปฏิบัติหน้าที่ กระทำการ หรืองดเว้นการกระทำการใดอย่างหนึ่ง หรือการใช้เงินค่าเสียหายหรือดำเนินการใด ๆ

เพื่อการเยียวยาในกรณีที่เกิดการละเมิดของหน่วยงานทางปกครอง รวมทั้งการรับรองสิทธิหรือให้ปฏิบัติตามสิทธิ เป็นต้น (นพดล เสงเจริญ , ๒๕๕๐, หน้า ๒๓)

ดังนั้น การดำเนินการใด ๆ ขององค์กรอิสระทั้ง ๓ องค์กรที่ผู้เขียนนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับ นั้น จึงยังคงต้องอยู่ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกับการใช้อำนาจตามกฎหมายของหน่วยงาน ฝ่ายปกครองเช่นกัน เพราะหากพิจารณาโดยถ่องแท้แล้วจะพบว่าองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญก็เป็นองค์กรที่อยู่ในส่วนขององค์กรใช้อำนาจบริหาร ทั้งนี้ เนื่องจากองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญไม่ได้เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติซึ่งเป็นอำนาจของรัฐสภา อีกทั้ง มิได้เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ ซึ่งเป็นอำนาจของศาลเท่านั้น จากเหตุผลนี้เอง จึงอาจกล่าวได้ว่าองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญก็คือองค์กรหนึ่งที่อยู่ในส่วนของอำนาจบริหาร นั่นเอง (ชวินทร์ ดิชาวัน , ๒๕๕๐, หน้า ๓๖๗ – ๓๖๘) แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญจะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรใช้อำนาจบริหาร แต่ก็ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลของรัฐบาลแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลที่ว่าต้องการที่จะให้องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญนี้ สามารถที่จะปฏิบัติภารกิจของตนได้อย่างมีอิสระในการตรวจสอบองค์กรทั้งหลายของรัฐ แต่ยังคงต้องถูกตรวจสอบการใช้อำนาจโดยองค์กรตุลาการเช่นเดียวกัน

๒.๑.๓ การควบคุมฝ่ายปกครองโดยองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน

การควบคุมตรวจสอบฝ่ายปกครองโดยองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือที่เรียกว่า ระบบออมбудสแมน (Ombudsman) เริ่มมีขึ้นครั้งแรกในประเทศสวีเดน เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๑๗ ออมбудสแมน หมายถึง เจ้าหน้าที่ทางกฎหมายที่ได้รับเลือกและแต่งตั้งจากรัฐสภาให้เป็นตัวแทนของรัฐสภาในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการปฏิบัติงานของข้าราชการต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แต่ทั้งนี้ ออมбудสแมนไม่มีอำนาจในการตรวจสอบการตัดสินใจของข้าราชการดังกล่าวว่าเหมาะสมหรือไม่เพียงใด ในประเทศสวีเดนได้มีการบัญญัติอำนาจหน้าที่ของอมбудสแมนไว้กว้างขวางมาก กล่าวคือ นอกจากอมбудสแมนจะมีอำนาจหน้าที่เป็นตัวแทนของฝ่ายรัฐสภาในการควบคุมการปฏิบัติงานของข้าราชการประจำหรือฝ่ายบริหารในส่วนที่เกี่ยวกับกองทัพต่าง ๆ แล้ว ออมбудสแมนยังดำรงตนเป็นที่ปรึกษาของศาลหรือฝ่ายบริหาร อีกทั้งยังมีอำนาจในการตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ ของทางราชการอีกด้วย นอกจากนี้ ออมбудสแมนยังทำหน้าที่ดำเนินการฟ้องร้องข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่คนใดที่ถูกพบว่ามี ความบกพร่องหรือมีความผิดในการปฏิบัติหน้าที่ต่อศาลยุติธรรม หากในกรณีที่การกระทำผิดไม่ร้ายแรง (ลหุโทษ) อาจดำเนินการทางวินัยได้ โดยวิธีการที่ดำเนินการเป็นส่วนใหญ่ก็คือ การตักเตือนข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่กระทำผิดและในกรณีที่อมбудสแมนเห็นว่าการพิจารณาลงโทษนั้นไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้อง อาจให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการหรือขอให้เจ้าหน้าที่มีคำสั่งปรับปรุงรูปแบบการปฏิบัติงานใหม่และเสนอแนะรัฐบาลหรือรัฐสภาให้แก้ไขกฎหมายหรือกระทำการบางอย่างได้ แต่อย่างไรก็ตามอมбудสแมนของรัฐสภาไม่มีอำนาจที่จะวินิจฉัยสั่งการหรือพิจารณาพิพากษาเอง (โกคิน พลกุล, ๒๕๒๔, หน้า ๖๔)

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ และมาตรา ๒๓ บัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาและแสวงหาข้อเท็จจริงในกรณีดังต่อไปนี้

๑) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือคำสั่ง หรือ ขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนหรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ

การเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินตามอำนาจหน้าที่ที่สามารถดำเนินการได้ ๒ กรณี กล่าวคือ ๑) เมื่อมีผู้ร้องเรียนเข้ามา หรือ ๒) ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นเองและหยิบยกมาพิจารณา (Owned motion) และหากพบว่า กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจเสนอแนะต่อหน่วยงานเพื่อให้มีการปรับปรุง กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งดังกล่าว (สุรพล นิติไกรพจน์, ๒๕๖๐, หน้า ๔๐) ซึ่งในกรณีนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถที่จะยกร่างกฎหมายเสนอไปยังหน่วยงานนั้น ๆ พร้อมกับคำเสนอแนะด้วยก็ได้ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินจะไม่ยกร่างกฎหมาย เพียงแต่เสนอแนะให้เห็นเป็นข้อสังเกตอันนำไปสู่การแก้ไขการปรับปรุงกฎหมายต่อไป

๒) อำนาจในการพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนตาม มาตรา ๒๓๐ (๒) โดยแสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่ามีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ขจัด หรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น

โดยบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามมาตรานี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตาม มาตรา ๒๔๔ (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพียงแต่ถ้อยคำตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ใช้คำว่า “สอบสวนหาข้อเท็จจริง” ส่วนถ้อยคำในรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ใช้ถ้อยคำว่า “แสวงหาข้อเท็จจริง” แต่เมื่อพิจารณาแล้ว เห็นได้ว่ารูปแบบอำนาจหน้าที่ยังคงมีลักษณะการทำงานแบบเดียวกัน ซึ่งการแสวงหาข้อเท็จจริงตามมาตรา ๒๓๐ (๒) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน สำหรับประกอบการพิจารณาวินิจฉัยว่ามีการไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือไม่ ซึ่งการสอบสวนก็เป็นวิธีการหนึ่งในการแสวงหาข้อเท็จจริงเช่นเดียวกัน

สำหรับการดำเนินการตาม มาตรา ๒๓๐ (๒) นั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงได้ทั้งกรณีที่มีผู้มาร้องเรียน และกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่ามิได้มีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (บุรณ์ ฐาปนดุลย์, ๒๕๖๐, หน้า ๗) ภายใต้กรอบเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๓๐ (๒) ซึ่งการตรวจสอบในกรณีนี้จะใช้หลักเกณฑ์ในเรื่องความเหมาะสมเป็นธรรมมาพิจารณา กล่าวคือ แม้ว่าจะเป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายให้ไว้ซึ่งถือเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายทุกประการ แต่หากการกระทำดังกล่าวทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนหรือได้รับความไม่เป็นธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดินก็มีอำนาจดำเนินการได้ โดยอาจเสนอแนะต่อหน่วยงานให้ขจัดหรือระงับความเดือดร้อน

ของประชาชน ทั้งนี้ การที่ผู้ตรวจการแผ่นดินจะหยิบยกเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมาพิจารณานั้นจะต้องมีขอบเขตหรือเป็นไปตามหลักการที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาความเดือดร้อนให้ประชาชนเป็นหลัก ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

๓) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง ครบถ้วน ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๐ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ (๓) ได้บัญญัติหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินประการหนึ่ง คือ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่ และอำนาจในการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง ครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ (๔) บัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีหน้าที่และอำนาจตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น ซึ่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ (๒) ได้กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาว่าหน่วยงานของรัฐได้ดำเนินการตามที่บุคคลหรือชุมชน ร้องขอตามกำหนดระยะเวลาหรือไม่ โดยหากหน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอต่อคณะรัฐมนตรีทราบ

๔) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ และ มาตรา ๔๔ กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจพิจารณาการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้

๕) เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญกรณีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจเสนอเรื่องต่อศาลปกครองกรณี กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๑, พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ (๓) และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕)

๕.๑) บุคคลอาจร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน กรณีที่เห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือกรณีที่เห็นว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย เพื่อให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครอง แล้วแต่กรณี

๕.๒) บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ โดยบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยโดยจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ก็ให้ยื่นคำร้องได้ทราบที่การละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่

ทั้งนี้ผู้ยื่นคำร้องนั้นต้องเป็นผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวเท่านั้น โดยให้ผู้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลพร้อมด้วยความเห็น ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้อง จากผู้ร้องเรียน โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องเรียนทราบภายในสิบวันนับแต่วันที่ ครบกำหนดเวลาดังกล่าว

๕.๓) กรณีผู้ตรวจการแผ่นดินหยิบยกเรื่องร้องเรียนขึ้นพิจารณาโดยไม่มีการแจ้งหรือ การร้องเรียน (owned motion)

กรณีความปรากฏต่อผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ว่าทางใดว่ามีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือ ความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย ของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือมีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจาก หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ หรือมีกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม แก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ ผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถ พิจารณาเรื่องดังกล่าวโดยไม่มีการแจ้งหรือการร้องเรียนก็ได้

สำหรับผู้ร้องเรียนนั้น ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังต่อไปนี้

๑) หน่วยงานของรัฐ หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่อ อย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชนหรือ หน่วยงานอื่นของรัฐ และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานอื่นที่ใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครอง หรือให้ดำเนินกิจการทางปกครองด้วย

๒) เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายความว่า ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างซึ่งปฏิบัติงาน ในหน่วยงานของรัฐ และเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึง กรรมการ อนุกรรมการ และบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือ ให้ดำเนินกิจการทางปกครองด้วย

ทั้งนี้ การดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเกิดได้จากกรณีที่ ผู้ตรวจการแผ่นดิน เห็นว่าเป็นเรื่องที่ควรดำเนินการเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนหรือไม่เป็นธรรมให้แก่ประชาชน หรืออาจเกิดจากกรณีที่มีการแจ้งหรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน

๒.๒ บทบาท หน้าที่ และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินกับการดำเนินการตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

ด้วยเหตุที่สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญที่ผ่าน ๆ มา ประชาชนมักจะได้รับในลักษณะ “นามธรรม” ผู้ใดต้องการให้เกิดผลจำเป็นต้องไปดำเนินการเรียกร้องให้เกิดเป็น รูปธรรมขึ้น ทั้ง ๆ ที่สิทธิบางประการเป็นเรื่องที่รัฐสมควรจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นและเป็นประโยชน์แก่

ประชาชนอย่างแท้จริง เช่น สิทธิในการได้รับการศึกษา เป็นต้น ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จึงได้กำหนดให้มีหมวดว่าด้วย “หน้าที่ของรัฐ” อันเป็นหมวดใหม่ที่บัญญัติขึ้นใน รัฐธรรมนูญฉบับนี้เพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนว่า รัฐต้องดำเนินการอันเป็นหน้าที่ของรัฐตามที่ รัฐธรรมนูญกำหนด ตามกำลังความสามารถทางการเงินการคลังของรัฐ เพื่อให้สิทธิของประชาชนในเรื่องสำคัญ ๆ เกิดเป็นรูปธรรม โดยที่ประชาชนไม่ต้องเรียกร้อง

๒.๒.๑ ความมุ่งหมายตามรัฐธรรมนูญ

สาระในหมวดนี้หลายเรื่องเป็นการนำบทบัญญัติที่เคยบัญญัติไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐหลายประการมาบัญญัติไว้ในหมวดนี้ ในส่วนสิทธิและเสรีภาพจะเป็นเรื่องที่ต้องทำให้แก่ทุกคน หรือเป็นเรื่องส่งผลกระทบต่อส่วนรวม เช่น การศึกษาภาคบังคับโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การบริการสาธารณสุข สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ศิลปะ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ การใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ของชาติ ฯลฯ บางบทบัญญัติจะเป็นเรื่อง การดำเนินการของรัฐที่มีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม บางบทบัญญัติเป็นเรื่องการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นต้น

สาระที่บัญญัติไว้ในหมวดหน้าที่ของรัฐมีสภาพบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติ ไม่เช่นนั้นอาจเป็นเหตุฟ้องร้องบังคับให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติได้ ดังนั้น จึงบัญญัติเฉพาะหลักการสำคัญและจำเป็น ดังจะเห็นได้ว่าการใช้ถ้อยคำจะใช้ว่า “รัฐต้อง ” ซึ่งมีนัยสำคัญว่า เป็นการบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติ ส่วนหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐเป็นเรื่องทิศทางหรือแนวทางในการดำเนินนโยบายของรัฐ หากรัฐไม่ดำเนินการก็ไม่อาจเป็นเหตุแห่งการฟ้องร้องให้หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติได้ จะมีการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างว่า “รัฐพึง ...”

บทบัญญัติตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ กำหนดให้ “รัฐมีหน้าที่ต่อประชาชน” เพื่อให้รัฐต้องดำเนินการใน เรื่องที่กำหนดให้แก่ประชาชน “ทุกคน” หรือ “ทุกชุมชน” เป็นการทั่วไป โดยที่ประชาชนแต่ละคนหรือแต่ละ ชุมชน “ไม่ต้องใช้สิทธิร้องขอ” เหมือนที่ผ่านมามาก หรืออาจกล่าวได้ว่า รัฐมีหน้าที่ทำให้สิทธิเป็นจริงรวมทั้งใน กรณีที่จำเป็นได้กำหนดกลไกเพื่อให้การทำหน้าที่ของรัฐบรรลุเป้าหมายไว้ด้วย ถ้ารัฐไม่กระทำตามหน้าที่ก็จะเป็นกรณีจงใจไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ หรือถ้ากระทำหน้าที่ไม่ดี ประชาชนและชุมชนย่อมมีสิทธิติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ และฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์ นั้นได้ ทั้งนี้ เพื่อบริการประชาชนและเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศต่อไป

สำหรับหน้าที่ของรัฐบางประการ เช่น เรื่องการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และเรื่องการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ การที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐนั้น บางบทบัญญัติจะสอดคล้องกับการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนและชุมชนด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้รัฐ ประชาชน และชุมชนร่วมกันทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมาย

๒.๒.๒ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ราชอาณาจักร ความมุ่งหมาย และสาระสำคัญ

ก. มาตรา ๕๑ การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวดนี้ ถ้าการนั้นเป็นการทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

บทบัญญัตินี้เพิ่มขึ้นใหม่เป็นมาตราแรกของหมวด “หน้าที่ของรัฐ” อันเป็นหมวดใหม่ที่บัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ภายหลังจากที่ได้รับฟังความเห็นของประชาชนที่แสดงความห่วงใยว่ารัฐหรือหน่วยงานของรัฐอาจไม่ทำหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญก็ได้ และหากรัฐหรือหน่วยงานของรัฐไม่ทำหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้แล้ว ประชาชนและชุมชนจะสามารถติดตาม เร่งรัด หรือฟ้องร้องได้หรือไม่ มาตรานี้จึงบัญญัติขึ้นเพื่อให้สิทธิประชาชนและชุมชนที่จะติดตาม เร่งรัด ตลอดจนฟ้องร้องได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ข. มาตรา ๕๒ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบัน พระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย

(๑) บทบัญญัติลักษณะนี้ได้บัญญัติเป็นครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ (มาตรา ๖๐) และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้เพิ่มเติมข้อความให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น กำหนดหน้าที่ของรัฐในการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งความเป็นชาติ อันประกอบด้วยสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต เกียรติภูมิ นอกจากนี้ต้องรักษาผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชนในการดำเนินการดังกล่าวรัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ความว่า “บูรณภาพแห่งอาณาเขต” แปลว่า ความครบถ้วนสมบูรณ์ของอาณาเขต ซึ่งรัฐจักต้องรักษาไว้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลาโดยจะบกพร่องมิได้ โดยอาณาเขตหมายรวมถึงบนท้องฟ้า ใต้น้ำ ใลห่ทวีป และเขตเศรษฐกิจจำเพาะ เป็นต้น ส่วนความว่า “เขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย” มีความหมายรวมถึงสิทธิพิเศษในการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ของรัฐชายฝั่ง

(๒) บทบัญญัตินี้ในวรรคสองเป็นบทบัญญัติใหม่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติขึ้นเพื่อให้เกิดความชัดเจน เพราะที่ผ่านมาโดยปกติการใช้กำลังทหารจะใช้เพื่อป้องกันประเทศหรือการรบ การสงครามเป็นหลักใหญ่ ต่อมาในระหว่างที่ไม่มีสงคราม ทหารได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาประเทศ จึงทำให้เกิดข้อสงสัยว่า สามารถใช้กำลังทหารเพื่อการพัฒนาประเทศได้หรือไม่ และจะเกิดปัญหาว่า จะขัดต่อหลักเสรีภาพของบุคคลหรือไม่ รวมทั้งการใช้งบประมาณในด้านการพัฒนา ดังนั้น จึงบัญญัติให้ชัดเจนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

ค. มาตรา ๕๓ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

บทบัญญัตินี้เคยมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ แต่จะอยู่ในหมวดว่าด้วย แนวนโยบายแห่งรัฐ ทั้งยังมีสาระที่แตกต่างกัน เช่น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

(มาตรา ๗๕ วรรคหนึ่ง) กำหนดให้ “รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายฯ” ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (มาตรา ๘๑ (๑) กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการ “ดูแลให้มีการปฏิบัติ และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง” แต่ความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มุ่งหมายที่จะให้เกิดการปฏิรูปให้กฎหมายมีผลบังคับใช้อย่างจริงจัง และเข้มงวด จึงได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดูแลให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่ออกมาใช้บังคับกับประชาชน หรือกฎหมายที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดอันจะเป็นประโยชน์หรือเป็นการบริการประชาชน ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเกี่ยวข้องจะต้องบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และเมื่อกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐแล้ว หากมีการปล่อยปละละเลย ประชาชนอาจฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ ตามมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญนี้ แนวคิดดังกล่าวนี้เป็นการสร้างความเข้มงวดกวดขันให้เกิดขึ้นแก่ทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายรัฐและฝ่ายประชาชน ในขณะเดียวกันก็ให้อำนาจประชาชนในอันที่จะติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ด้วย

ง. มาตรา ๕๔ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีเพื่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย ตั้งแต่เด็กเล็กก่อนวัยเรียนให้สามารถ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุน มีสติปัญญาที่พัฒนาและมีวินัยที่ดี ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุน ค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน

ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุนหรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

บทบัญญัติลักษณะนี้ ได้บัญญัติเป็นครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ (มาตรา ๔๑) และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ เพื่อกำหนดหลักการให้บุคคลมีความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้นำเอาเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการศึกษา มาบัญญัติไว้ในหมวดหน้าที่ของรัฐแทน เพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติ โดยมุ่งหมายให้ขจัดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และทำให้โอกาสทางการศึกษาของทุกคนทัดเทียมกันอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ภาครัฐต้องมุ่งเน้นให้จัดการศึกษาแก่เด็กเล็กก่อนวัยเรียนให้ได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างเสมอภาคกันตั้งแต่ก่อนชั้นอนุบาล เพื่อให้เด็กเล็กที่ครอบครัวยากจนต้องกล้าหลังด้านการศึกษาไปตลอดชีวิตเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กเล็กที่ครอบครัวยากจนซึ่งมีโอกาสได้รับการดูแลและพัฒนาตั้งแต่ก่อนชั้นอนุบาล แม้ภาครัฐจะมีโครงการศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเป็นเวลาสิบสองปี แต่โครงการดังกล่าวจะไม่เกิดประโยชน์แก่ครอบครัวเด็กที่มีฐานะยากจน ทั้งนี้ มีผลการวิจัยทางการแพทย์และการศึกษา ตรงกันว่า เด็กวัยที่จะพัฒนาสมอง อารมณ์ และจิตใจต้องพัฒนาอย่างช้าในช่วงอายุ ๒ ขวบ ถึงก่อนอายุ ๕ ขวบ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ แต่เด็กเล็กในครอบครัวยากจนและในชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาในวัยเด็กเล็ก ทำให้ไม่สามารถแข่งขันในระบบการศึกษาได้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงได้หาแนวทางแก้ปัญหาเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยกำหนดให้การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถสร้างความเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน

ในส่วนของกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ อย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งให้มีการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย ทั้งนี้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาประกอบกับเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยมีการใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนดังกล่าวได้รับสิทธิ ประโยชน์ทางภาษีด้วย

จ. มาตรา ๕๕ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านสาธารณสุข มีการควบคุม ป้องกัน รักษา และแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่ง ต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสุขภาพด้วย

รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและ มาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

บทบัญญัติลักษณะนี้ ได้บัญญัติเป็นครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ (มาตรา ๔๑) และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ แต่อย่างไรก็ดีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการบริการสาธารณสุข ซึ่งจะสอดคล้องกับสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการบริการสาธารณสุขอย่างเสมอภาคและได้มาตรฐาน เพื่อให้คนมีสุขภาพและพลานามัยที่สมบูรณ์อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ รัฐจะต้องสร้างหลักประกันให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งเสริมสร้างให้ประชาชนมี

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค นอกจากนี้ ยังบัญญัติเพิ่มเติมถึงเรื่องแพทย์แผนไทย เพื่อทำให้เกิดความคุ้มครอง และเป็นการให้ความสำคัญการแพทย์แผนไทยโดยรัฐ

ฉ. มาตรา ๕๖ รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน หรือเพื่อความมั่นคงของรัฐ รัฐจะกระทำด้วยประการใดให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนหรือทำให้รัฐเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดมิได้

การจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปโภคตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง รัฐต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บค่าบริการจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร

การนำสาธารณสุขปโภคของรัฐไปให้เอกชนดำเนินการทางธุรกิจไม่ว่าด้วยประการใด ๆ รัฐต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงการลงทุนของรัฐประโยชน์ที่รัฐและเอกชนจะได้รับ และค่าบริการที่จะเรียกเก็บจากประชาชนประกอบกัน

บทบัญญัติลักษณะนี้ได้มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรก ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๕๕ (มาตรา ๔๑) และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้นำหลักการเกี่ยวกับการจัดให้มีสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนมาบัญญัติไว้ในหมวดหน้าที่ของรัฐแทน เพราะเป็นเรื่องที่ควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐ รัฐจะไม่ดำเนินการไม่ได้โดยได้แก้ไขข้อความให้มีความชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ นอกจากจะกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนแล้ว รัฐยังจะต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บค่าบริการจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร ประกอบกับในการนำสาธารณสุขปโภคของรัฐไปให้เอกชนดำเนินการทางธุรกิจไม่ว่าด้วยประการใด ๆ

รัฐต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเป็นธรรมด้วย ซึ่งรัฐควรต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างรายได้ที่รัฐได้จากเอกชนกับภาระที่จะตกอยู่กับประชาชนในการใช้บริการ โดยต้องไม่คำนึงถึงแต่เฉพาะจำนวนเงินที่ได้รับเฉพาะหน้า ในขณะที่ประชาชนจะต้องแบกรับภาระนั้นต่อไปในระยะยาว ซึ่งอาจท่วมท้นจำนวนเงินที่รัฐได้รับในครั้งแรก และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และการพัฒนาในเรื่องที่ไประยะยาวด้วย

ทั้งนี้ คำว่า “อย่างทั่วถึง” บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันให้รัฐจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานทุกจังหวัดอย่างทั่วถึง ส่วนจะสามารถดำเนินการได้ทั่วถึงเมื่อใดเป็นเรื่องนโยบายและงบประมาณของรัฐ

ส่วนคำว่า “หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน” บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาของรัฐ เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมา การจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปโภคของรัฐ ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า และไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงต้องกำหนดกรอบเป็นหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนในความหมายกว้างไว้

นอกจากนี้ได้กำหนดหลักการบังคับมิให้รัฐกระทำโดยประการใด ให้โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานที่เป็นของรัฐให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน หรือจะทำให้รัฐถือหุ้นน้อยกว่าเอกชนไม่ได้ และรัฐต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บค่าบริการจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร โดยกำหนดหลักการคุ้มครองการนำทรัพย์สินของรัฐไปหาประโยชน์ซึ่งอาจทำให้รัฐเสียหาย

ช. มาตรา ๕๗ รัฐต้อง

(๑) อนุรักษ์ ป่าไม้ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุ่มครอง ศิลปะ วัฒนธรรมอันดีงาม ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่ สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิและมีส่วนในการดำเนินการด้วย

(๒) อนุรักษ์ คุ่มครอง บำรุงรักษา ป่าไม้ บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการ ดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

บทบัญญัติลักษณะนี้ได้มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ (มาตรา ๗๙ และมาตรา ๘๑) และบัญญัติในทำนองเดียวกันไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (มาตรา ๘๐ มาตรา ๘๕ และมาตรา ๘๖) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่รองรับ สิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม แต่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐและขณะเดียวกันก็ได้รับรองสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี อันดีงาม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ความว่า “จารีตประเพณีอันดีงาม” คือความดีงามที่วิญญูชนยอมรับนับถือ ทั้งนี้ “ความดีงาม” ความหมายอาจ เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม นอกจากนั้นยังกำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีอันดีงามเพื่อให้ประชาชน และหน่วยงานของรัฐและชุมชนได้มีสถานที่ ในการร่วมกันพัฒนาและรักษาไว้ให้ยั่งยืนต่อไป

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ได้กำหนดหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ หลักการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน หลักการมีส่วนร่วมของ ประชาชน และหลักการกระจายอำนาจ โดยในส่วนของรายละเอียดของการมีส่วนร่วมดำเนินการและการได้รับ ประโยชน์จากการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ช. มาตรา ๕๘ การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้น อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพ ใดที่ส่งผลกระทบต่อชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพ สิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือ ชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมา ประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายกำหนด

บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ ก่อนดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง

ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อ ประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยา ความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชน ที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า

(๑) บทบัญญัติลักษณะนี้ได้มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (มาตรา ๕๖ วรรคสอง และมาตรา ๕๔) และบัญญัติในทำนองเดียวกันไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (มาตรา ๕๗ และมาตรา ๖๗ วรรคสอง) อันเป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิการมีส่วนร่วมในการรับรู้และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อบุคคลและส่วนรวม และสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้เพิ่มหลักการใหม่ในเรื่องการดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการนั้นกำหนดให้สิทธิแก่บุคคลและชุมชนได้รับทราบข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาต และนอกจากนี้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการระมัดระวังการเกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพและหากเกิดผลกระทบจะต้องเป็นกรณีน้อยที่สุด และต้องดำเนินการเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า ตามที่บัญญัติในวรรคสามของมาตรานี้

(๒) บทบัญญัติในวรรคหนึ่งเป็นการบัญญัติหน้าที่ของรัฐตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชนก่อนดำเนินการโครงการหรือกิจกรรม และต้องดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

โดยจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อนดำเนินการ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตโครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง

(๓) บทบัญญัติในวรรคสองเป็นบทบัญญัติกำหนดหลักการใหม่เพื่อเป็นหลักประกันว่าบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนและชุมชนสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้

(๔) บทบัญญัติในวรรคสามเป็นการเพิ่มหลักการใหม่เพื่อให้รัฐต้องพยายามป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบเกิดขึ้นก่อนเป็นลำดับแรกแต่หากเกิดความเสียหาย รัฐต้องเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชน หรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรม และโดยไม่ชักช้า

ทั้งนี้ หลักเกณฑ์การเกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด คือ โดยทั่วไปรัฐจะต้องพยายามป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน หากป้องกันไม่ได้ทั้งหมดแล้ว เกิดความเสียหายกับประชาชน จะต้องเป็นผลกระทบน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ซึ่งเป็นไปตามแต่ละคนไม่อาจกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญได้ และเมื่อเกิดเป็นคดี ศาลจะเป็นผู้ชี้ว่าเป็นผลกระทบน้อยที่สุดหรือไม่

(๕) การรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชนและชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จะบัญญัติไว้ใน ๒ หมวดที่มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกันทั้งในเรื่องสิทธิของปวงชนชาวไทย และหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ มีการบัญญัติความปรากฏทั้งในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา ๔๓ และหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๕ และมาตรา ๕๘ และนอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก โดยกำหนดไว้ในบทเฉพาะกาล มาตรา ๒๗๘ ให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการให้หน่วยงานของรัฐที่

คณะรัฐมนตรีกำหนดดำเนินการให้จัดทำร่างกฎหมายที่จำเป็นตามมาตรา ๕๘ ให้แล้วเสร็จและเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่อาจดำเนินการได้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้คณะรัฐมนตรีสั่งให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นพ้นจากตำแหน่ง

๒.๒.๓ หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินกับการดำเนินการตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ได้กำหนดให้ “รัฐมีหน้าที่ต่อประชาชน” เพื่อให้รัฐต้องดำเนินการในเรื่องที่กำหนดให้แก่ประชาชน “ทุกคน” หรือ “ทุกชุมชน” เป็นการทั่วไป โดยที่ประชาชนแต่ละคนหรือแต่ละชุมชน “ไม่ต้องใช้ สิทธิร้องขอ” ต่อไปถ้ารัฐไม่กระทำตามที่กำหนดจะเป็นกรณีจึงใจไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ หรือถ้ากระทำหน้าที่ไม่ดี ประชาชนและชุมชนย่อมมีสิทธิติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ และฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้นได้ ซึ่งหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา ๕๑ ถึง มาตรา ๖๓ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นเนื้อหาจากหัวข้อข้างต้นได้ ดังนี้

๑. รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต และเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย ความมั่นคงแห่งชาติ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน

๒. รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมาย อย่างเคร่งครัด

๓. รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียน จนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

๔. รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง

๕. รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง

๕. รัฐต้องอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ

๗. รัฐต้องคุ้มครองและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ

๘. รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน (EHIA) และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง ก่อนที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง

๙. รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ

๑๐. รัฐต้องดูแลรักษาคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรของดาวเทียมเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน

๑๑. รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคต่าง ๆ

๑๒. รัฐต้องรักษาวินัยการเงินอย่างเคร่งครัด

๑๓. รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริต และประพฤติกมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

ในส่วนของอำนาจหน้าที่ในการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐถือเป็นบทบาทใหม่ที่เพิ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งหน้าที่ของรัฐที่กำหนดไว้ในหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ตามมาตรา ๕๑ ถึง มาตรา ๖๓ เช่น มาตรา ๕๙ รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มีใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก มาตรา ๖๐ รัฐต้องรักษาไว้ซึ่งคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมอันเป็นสมบัติของชาติ มาตรา ๖๑ รัฐต้องปกป้องและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านข้อมูลความรู้ที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค มาตรา ๖๒ รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ฐานทางการเงินการคลังของรัฐมีเสถียรภาพ และมั่นคงอย่างยั่งยืนตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ เป็นต้น

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญข้างต้น หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า กระทรวง ทบวง กรมใด มีหน้าที่ของรัฐตามหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญแล้วไม่ทำหน้าที่ของรัฐดังกล่าวหรือทำหน้าที่ไม่ครบถ้วน ผู้ตรวจการแผ่นดินก็สามารถใช้อำนาจตามมาตรา ๒๓๐ (๓) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐได้ นอกจากนี้ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควรได้ตามมาตรา ๒๓๐ วรรคสอง ซึ่งถือเป็นหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินต้องดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรม เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งแตกต่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๔๔ (๔) ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจเพียงรายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาทุกปีเท่านั้น แต่ไม่มีอำนาจแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบเพื่อพิจารณาสั่งการหน่วยงานของรัฐที่ไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะโดยไม่มีเหตุผลสมควร

๒.๒.๔ หน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เป็นไปตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น บทบัญญัติตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ กำหนดให้ “รัฐมีหน้าที่ต่อประชาชน” เพื่อให้รัฐต้องดำเนินการในเรื่องที่กฎหมายกำหนดให้แก่ประชาชน โดยที่ประชาชนไม่ต้องร้องขอหรืออาจกล่าวได้ว่ารัฐมีหน้าที่ทำให้สิทธิของประชาชนเป็นจริง รวมทั้งในกรณีที่จำเป็นต้องกำหนดกลไกเพื่อให้การดำเนินงานของรัฐบรรลุเป้าหมายไว้ด้วย ถ้ารัฐไม่กระทำตามที่ก็จะป็นกรณีจึงไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญหรือถ้ากระทำหน้าที่ไม่ดี ประชาชนและชุมชนย่อมมีสิทธิติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ และฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์ นั้นได้ ทั้งนี้ เพื่อให้บริการประชาชนและเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศต่อไป โดยมีหน่วยงานและบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครอบคลุมการปฏิบัติการกิจให้ครบถ้วนสมบูรณ์เป็นไปตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ดังตารางแสดงหน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เป็นไปตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ที่แนบมาท้ายบทที่ ๒ นี้ (หน้า ๓๘ ถึงหน้า ๘๗)

๒.๓ แนวคิด ความสำคัญ และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความสำคัญหรือความจำเป็นของผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการพิจารณาความนั้น เกิดจากการที่ศาลหรือคณะลูกขุนไม่สามารถเข้าใจประเด็นข้อเท็จจริงบางข้อที่เกี่ยวกับศาสตร์หรือวิทยาการแขนงใดแขนงหนึ่งซึ่งต้องอาศัยความชำนาญ ประสบการณ์ หรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นจะสามารถอธิบายให้ศาลและคณะลูกขุนเข้าใจได้ ซึ่งศาลผู้พิจารณาพิพากษาคดีนั้นต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่เป็นปัญหาในคดีนั้น มาช่วยทำความเข้าใจในประเด็นที่มีความสลับซับซ้อนซึ่งเป็นเรื่องนอกเหนือจากตัวบทกฎหมาย จึงมีความจำเป็นที่ต้องยอมรับให้มีการนำผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็น ในการพิจารณาคดีที่มีความซับซ้อนและมีปัญหาเกี่ยวกับศาสตร์ที่ต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องนั้นได้ แม้ว่าผู้เชี่ยวชาญที่มาให้ความเห็นดังกล่าวจะไม่ใช่ประจักษ์พยานผู้ที่ได้รู้ได้เห็น ได้ยินเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้นโดยตรงก็ตาม เพราะในบางกรณีแม้ศาลจะได้รับข้อเท็จจริงเข้าสู่สำนวนคดีแล้วโดยพยานหลักฐานชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพยานเอกสาร พยาน วัตถุ หรือพยานบุคคลที่เป็นประจักษ์พยานที่เป็นผู้ได้รู้ ได้เห็น ได้ยินเหตุการณ์โดยตรงและสามารถจดจำเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด รวมถึงสามารถถ่ายทอดเรื่องราวนั้นออกมาได้ครบถ้วนก็ตาม ซึ่งข้อเท็จจริงบางเรื่องนั้นความรู้ความสามารถของผู้พิพากษายังไม่สามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นได้ เนื่องจากเป็นข้อเท็จจริงที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเท่านั้น และหากศาลพิจารณาพิพากษาคดีไปโดยไม่ตรวจสอบความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญแล้วก็อาจส่งผลให้พยานหลักฐานนั้น ๆ ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพิจารณาคดีของศาลได้อย่างเต็มที่ และอาจทำให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีคลาดเคลื่อนอันจะเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นมาสื่อความหมาย อธิบาย หรือถ่ายทอดให้แก่ศาลเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี ดังนั้น การทำหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญที่ได้ใช้ความรู้ความชำนาญของตนมาให้ความเห็นในคดี หรือมาสื่อความหมายอธิบาย หรือถ่ายทอดความรู้ความชำนาญเฉพาะเรื่องของศาสตร์แขนงใดแขนงหนึ่งในกระบวนการพิจารณาคดีเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลนั้น ทำให้เห็นได้ว่าผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นที่ปรึกษาของศาลที่เข้ามาช่วยให้ความรู้แก่ศาลเพื่อช่วยให้สามารถเข้าใจถึงข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาในเชิงเทคนิคเฉพาะ (Technical Question) เรื่องที่ปรากฏในคดีนั้น และสามารถนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีต่อไป (นาวิน มณีจันทร์, ๒๕๕๐, หน้า ๒๐)

๒.๓.๑ ความหมายของพยานผู้เชี่ยวชาญ

พยานบุคคลจำพวกหนึ่งที่กฎหมายลักษณะพยานกำหนดหลักเกณฑ์การนำสืบพยานไว้เป็นพิเศษ คือ พยานผู้มีความรู้ความชำนาญโดยเฉพาะในแขนงใดแขนงหนึ่ง โดยสภาพแล้วพยานพวกนี้ไม่ได้เห็นเหตุการณ์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดีโดยตรง โดยหลักจึงไม่อาจเป็น พยานในคดีได้ แต่ความเห็นของบุคคลเหล่านี้ อาจทำให้ศาลสามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดีได้จึงเรียกพยานพวกนี้ว่า “พยานความเห็น” (Opinion Witness) หลักเบื้องต้นสำหรับพยานความเห็น คือ พยานประเภทนี้ศาลจะไม่รับฟัง แต่ในทางปฏิบัติศาลในต่างประเทศยอมรับฟังความเห็นของแพทย์ในคดีทำร้ายร่างกาย และศาลยอมรับฟัง

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นปกติในเรื่องที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ หรือเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากกฎหมาย โดยในเบื้องต้นเห็นว่าผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ช่วยเหลือศาล แต่ต่อมาในภายหลังถือว่าผู้เชี่ยวชาญมีฐานะเหมือน พยานธรรมดาคนหนึ่ง พยานผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นเหมือนพยานธรรมดา ดังนั้น พยานผู้เชี่ยวชาญจึงถูกซักค้าน ในประเด็นความรู้ความชำนาญ ความน่าเชื่อถือ ความลำเอียง หรือความไม่อยู่กับร่องกับรอย

พยานผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง เป็นบุคคลที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งโดยการศึกษาหรือ จากประสบการณ์พิเศษแล้วมีความรู้ในเรื่องราวเฉพาะเรื่องสูงกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไปที่ได้ผ่านการฝึกฝนอบรม เช่นว่านั้น และสามารถที่จะทำความเข้าใจชัดเจนแน่นอน แม่นยำ หรือใช้เหตุผลที่เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจ อย่างถูกต้องซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยคดี (ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, ๒๕๕๗, หน้า ๕)

พยานผู้เชี่ยวชาญ (โสภณ รัตนากร, ๒๕๔๒, หน้า ๔๔๔) หมายถึง พยานผู้มาเบิกความ ให้ความเห็นต่อศาลในฐานะเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษในวิชาการบางอย่าง เช่น เรื่องเกี่ยวกับอาวุธปืน การตรวจเลือด ตรวจลมหายใจ ตรวจระดับแอลกอฮอล์ในเลือด ตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ ตรวจลายเซ็น ตรวจเอกสารปลอม ตรวจศิลปวัตถุ ยาเชื้อโรคและไวรัสต่าง ๆ วัตถุมีพิษ วัตถุเคมี การตรวจบาดแผล การให้ความเห็นเกี่ยวกับ อุบัติเหตุ การเกิดอัคคีภัย การให้ความเห็นเกี่ยวกับวิทย์ โทรทัศน์ การสื่อสารในระบบอื่น การก่อสร้าง การคำนวณ เครื่องยนต์กลไก ตลอดจนเรื่องกฎหมายต่างประเทศ

ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Witness) หมายถึง บุคคลซึ่งมีความรู้ในเรื่องราวเฉพาะเป็นการพิเศษ โดยที่ความรู้รอบได้จากการศึกษาหรือจากประสบการณ์เฉพาะตนที่บุคคลธรรมดากะทำไม่ได้ หรือไม่มี ความสามารถนี้ บุคคลซึ่งโดยพฤติการณ์แห่งการใช้ชีวิตและการทำงาน มีความชำนาญในการให้ความเห็นต่อปัญหา ข้อพิพาทหรือช่วยเหลือศาลหรือคนธรรมดาได้เข้าใจความหมายเฉพาะเหล่านั้น (วันชัย นิลเขียว, ๒๕๕๖, หน้า ๑๘) พยานผู้เชี่ยวชาญจะมีความเชี่ยวชาญแตกต่างกันไปในหลายแขนงสาขาวิชา อาทิเช่น ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ในทางศิลปะ วิทยาศาสตร์การฝีมือ การค้า หรือการทำงานที่ทำ หรือในกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งความเห็นของ ผู้นั้นอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็นแห่งคดี ไม่ว่าจะผู้นั้นจะมีอาชีพในการทำงานหรือไม่ก็ตาม

๒.๓.๒ พยานผู้เชี่ยวชาญที่มาให้คำปรึกษากับศาลในการพิจารณาอรรถคดี

บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการพิจารณาของศาล

๑) ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญการพิเศษ และผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ (ธรรมนูญ ถัดพลี, ๒๕๔๕, หน้า ๑๔๑)

ก) ผู้เชี่ยวชาญ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๙ บัญญัติว่า “ถ้าศาลเห็นว่าจำเป็นที่ จะต้องตรวจบุคคล วัตถุ สถานที่ หรือตั้งผู้เชี่ยวชาญ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๙ และ ๑๓๐ เมื่อศาล เห็นสมควร ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีนั้นอยู่ในชั้นใด หรือเมื่อมีคำขอของคุณความฝ่ายใด ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติ มาตรา ๘๗ และมาตรา ๘๘ ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดการตรวจหรือการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเช่นว่านั้นได้

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ไม่ตัดสิทธิของคุณความในอันที่จะเรียกบุคคลผู้มีความรู้ เชี่ยวชาญ มาเป็นพยานฝ่ายตนได้”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๒๙ บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะมีคำสั่ง ให้แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมาในมาตรา ๙๙ โดยที่ศาลเห็นสมควร หรือโดยที่คุณความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอขึ้น”

(๑) การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเช่นว่านั้นให้อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่ศาลจะเรียกคู่ความมาให้ตกลงกันกำหนดตัวผู้เชี่ยวชาญที่จะแต่งตั้งนั้นก็ได้ แต่ศาลจะบังคับบุคคลใดให้เป็นผู้เชี่ยวชาญไม่ได้ นอกจากบุคคลนั้นได้ยินยอมลงชื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญไว้ในทะเบียนผู้เชี่ยวชาญของศาลแล้ว

(๒) ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งอาจถูกคัดค้านได้ และต้องสาบานหรือปฏิญาณตนทั้งมีสิทธิที่จะได้รับค่าธรรมเนียม และรับค่าใช้จ่ายที่ได้ออกไปตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้น”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๐ บัญญัติว่า “ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งอาจแสดงความเห็นด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ แล้วแต่ศาลจะต้องการ ถ้ายังไม่เป็นที่พอใจในความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ทำความเห็นเป็นหนังสือ นั้น หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดเรียกร้องโดยทำเป็นคำร้องให้ศาลเรียกให้ผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเพิ่มเติมเป็นหนังสือ หรือเรียกให้มาศาลเพื่ออธิบายด้วยวาจาหรือให้ตั้งผู้เชี่ยวชาญคนอื่นอีก ถ้าผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้งจะต้องแสดงความเห็นด้วยวาจา หรือต้องมาศาลเพื่ออธิบายด้วยวาจาให้นำบทบัญญัติในลักษณะนี้ว่าด้วยพยานบุคคลมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

(ข) ผู้ชำนาญการพิเศษ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๓ บัญญัติว่า “ผู้ใด โดยอาชีพ หรือมีใช้ก็ตาม มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลป ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ และ ซึ่งความเห็นของเขานั้น อาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีในการสอบสวน ไล่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา อาจเป็นพยานเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลอง หรือกิจการอย่างอื่น ๆ

ศาลจะให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้มาเบิกความประกอบหนังสือนั้น ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวแล้วแก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันเบิกความ”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๔ บัญญัติว่า “ถ้าศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เห็นจำเป็นเนื่องในการไล่สวนมูลฟ้อง พิจารณา หรือสอบสวนที่จะต้องตรวจศพ แม้ว่าจะได้บรรจุหรือฝังแล้วก็ตาม ก็ให้มีอำนาจสั่งให้เอาศพนั้นให้ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจสอบได้”

(ค) ผู้มีความเชี่ยวชาญ (ธรรมเนียม ลัดพลี, ๒๕๔๕, หน้า ๑๔๓)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๘ บัญญัติว่า “คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะอ้างบุคคลใดเป็นพยานของตนก็ได้ เมื่อบุคคลนั้นเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในศิลปวิทยาศาสตร์ การฝีมือ การค้า หรือการทำงานที่ทำหรือในกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของพยานอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็น ทั้งนี้ ไม่ว่าพยานจะมีผู้มีอาชีพในการนั้นหรือไม่”

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้เชี่ยวชาญที่ศาลจะฟังความเห็นได้นั้นมีอยู่ ๓ ประเภท คือ

(๑) ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) คือ บุคคลที่ศาลแต่งตั้งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๘ และ มาตรา ๑๒๙ เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องโดยต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๗ และมาตรา ๘๘

กล่าวคือ ต้องเป็นการนำมาเปิดเผยความเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายที่ร้องขอต้องนำสืบ และได้แสดงความจำนงอ้างอิงยื่นบัญชีระบุพยานไว้ก่อนวันสองสถานหรือวันสืบพยานไม่น้อยกว่ากฎหมายกำหนด (มาตรา ๘๘ ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมฯ (ฉบับที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๕๓๘ มาตรา ๓) เป็นต้น ขณะเดียวกันคู่ความย่อมมีสิทธิอ้างอิงผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๘ มาเป็นพยานฝ่ายตนได้ ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการตั้งผู้เชี่ยวชาญ โดยที่ศาลเห็นสมควรเองหรือโดยที่คู่ความฝ่ายใดร้องขอก็ตาม หรือมีการตกลงกำหนดตัวผู้เชี่ยวชาญกันแล้วศาลแต่งตั้งก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๙๒/๒๕๐๖, ๑๔๐๗/๒๕๑๓) แต่ศาลจะใช้วิธีบังคับไม่ได้ เว้นแต่บุคคลนั้นขึ้นทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาลไว้แล้ว ซึ่งการรับจดทะเบียนผู้เชี่ยวชาญนี้ปัจจุบันกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ดำเนินการ โดยอยู่ในหน้าที่ความรับผิดชอบของกองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการและเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีคำสั่งรับขึ้นทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญแล้ว ก็จะมีหนังสือเวียนแจ้งให้ศาลทั่วราชอาณาจักรทราบ ปัจจุบันมีผู้ขอรับขึ้นทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาลหลายสาขาวิชาชีพด้วยกัน เช่น ผู้เชี่ยวชาญในทางสาขานิติเวชวิทยา ตรวจพิสูจน์อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน ตรวจพิสูจน์เอกสารและการปลอมแปลงเอกสาร ตรวจพิสูจน์ไม้แปดและล้าม เป็นต้น ซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งอาจถูกคัดค้านได้ในกรณีที่คู่ความเห็นว่าอาจจะไม่ได้รับความเป็นธรรม ขณะเดียวกันผู้เชี่ยวชาญต้องสาบานหรือปฏิญาณตนเมื่อเปิดเผยและมีสิทธิได้รับค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายตามระเบียบ

ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งมีสิทธิพิเศษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๐ กล่าวคือ อาจแสดงความเห็นเป็นหนังสือยื่นส่งต่อศาล โดยตนเองไม่ต้องมาเปิดเผยประกอบความเห็นนั้นก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๖๐/๒๕๑๘, ๓๓๘/๒๕๑๙) หรือศาลรับฟังรายงานความเห็นได้โดยไม่ต้องเรียกให้มาสาบานหรือปฏิญาณรับรองรายงานนั้นอีก (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๙๒-๙๓/๒๕๑๒) และในคดีแพ่ง ผู้เชี่ยวชาญจะแสดงความเห็นเป็นหนังสืออย่างเดียวกันก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๐/๒๕๑๓) แต่ถ้าศาลยังไม่พอใจในความเห็นเป็นหนังสือที่ผู้เชี่ยวชาญแสดงต่อศาลหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดร้องขอศาลอาจให้ผู้เชี่ยวชาญมาศาลเพื่ออธิบายด้วยวาจาในฐานะพยานบุคคลก็ได้ หรือจะตั้งผู้เชี่ยวชาญคนอื่นอีกก็ได้ ส่วนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลไม่รับฟัง เช่น กฎหมายไทย ภาษาไทย ศีลธรรม จรรยา มารยาท หรือจารีตประเพณี ที่รู้กันทั่วไป เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้ย่อมถือว่าศาลรับรู้เอง (ธรรมนูญ ลัดพลี, ๒๕๔๕, หน้า ๑๔๔)

(๒) ผู้ชำนาญการพิเศษ (Technician) คือ บุคคลซึ่งถูกเรียกหรืออ้างมาเป็นพยานในการสอบสวน ใต้วงมุลฟ้อง หรือการพิจารณาคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๓ และมีอำนาจตรวจศพ โดยเฉพาะตามคำสั่งของศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษ อาจมีน้ำหนักน้อยกว่าพยานบุคคลธรรมดาได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๑๓/๒๕๒๓)

(๓) ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ (A person with expert knowledge) คือ บุคคลที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งระบุอ้างมาเป็นพยานบุคคลของฝ่ายตน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๘ วรรคท้าย และมาตรา ๘๘

ผู้ชำนาญการพิเศษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๓ ซึ่งบัญญัติว่า “มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ฯลฯ” นั้น มีความหมายกว้างขวางกว่าผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๘ ที่ว่า “เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในศิลปวิทยาศาสตร์การฝีมือ การค้า หรือการงานที่ทำ หรือในกฎหมาย ต่างประเทศ” ตัวอย่างเช่น ตามหลักวิทยาการตำรวจ ผู้ที่จะทำหน้าที่ เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์เอกสารและวัตถุพยานต่าง ๆ ได้นั้น จะต้องมีทั้งความรู้ (Knowledge) ในด้าน วิชาการ และมีเอกสารรับรองวิทยฐานะ (Qualification) อีกทั้งจำเป็นต้องอาศัยความชำนาญในการปฏิบัติงาน (Experience) มานานพอสมควร จึงจะถือได้ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ (Expert) ตาม ความหมายที่แท้จริง ได้ ส่วนผู้ชำนาญการพิเศษ (Technician) มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยของผู้เชี่ยวชาญในการ ปฏิบัติการขั้นต้นและปฏิบัติการบางอย่างตามแต่ผู้เชี่ยวชาญจะมอบหมายให้ และควรเรียกว่า “ผู้ชำนาญ” เท่านั้น” (ธรรมนูญ ลัดพลี, ๒๕๔๕, หน้า ๑๔๕)

ความชำนาญพิเศษในการใด ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๓ น่าจะหมายถึงความชำนาญในการปฏิบัติงาน (Experience) เท่านั้น กล่าวคือ ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาการนั้น ๆ มาโดยตรง แต่อาศัยความชำนาญในการปฏิบัติงานมานานปีจนเกิดความชำนาญสั่งการที่ชัดเจนในกิจการนั้น ๆ เป็นพิเศษกว่าคนอื่นชั้น เช่น (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๑๐/๒๕๔๘) วินิจฉัยว่า ผู้ใหญ่บ้านแม้ไม่ใช่ผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มีอาชีพทางทำนา มีกระบือหลายตัว ก็สามารถรู้ลักษณะของกระบือว่ากระบือตาถั่วและตาฝ้าแตกต่างกันอย่างไร (และดูคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๘๕/๒๕๓๘) (ธรรมนูญ ลัดพลี, ๒๕๔๕, หน้า ๑๔๖) สรุปได้ว่า “พยานผู้เชี่ยวชาญ” นั้น หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความชำนาญจากการได้รับการศึกษา การฝึกอบรม หรือมีประสบการณ์การทำงานใน เรื่องราวเฉพาะ ซึ่งมีความสามารถทำความเข้าใจหรือมีกระบวนการพิจารณาอย่างมีเหตุผล แล้วทำความเข้าใจในเรื่องที่ตนเชี่ยวชาญได้อย่างถูกต้องมากกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไปที่มีได้มีความรู้ความชำนาญ โดยบุคคลนี้จะเป็นบุคคล ที่ได้รับการยอมรับจากศาลหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในการให้ความเห็นในเรื่องที่มีความยุ่งยากซับซ้อนหรือ ต้องใช้ความรู้เฉพาะทางหรือต้องใช้เทคนิคขั้นสูงในการทำความเข้าใจอันเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการพิจารณา คดี โดยไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางข้อกฎหมาย ซึ่งบุคคลธรรมดาโดยทั่วไปไม่สามารถทำความเข้าใจในเรื่องนั้นได้ (พรเพชร วิชิตชลชัย, ๒๕๕๓, หน้า ๑๒)

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา ได้กล่าวถึง “พยานผู้เชี่ยวชาญ” ไว้ ๓ ประเภท คือ

(๑) ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลที่ศาลแต่งตั้งโดยศาลเห็นสมควรหรือโดยที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ สถานที่ โดยใช้วิทยาการทางศาสตร์ต่าง ๆ หรือ ความชำนาญจากประสบการณ์ และให้ความเห็นซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็น แห่งคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๒๙

(๒) ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลซึ่งคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอ้างเป็นพยานของ ตน โดยบุคคลนั้นมีความรู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งความเห็นนั้นอาจเป็นประโยชน์ ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็นของคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๘

(๓) ผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา หมายถึง ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความเชี่ยวชาญในการใด ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พานิชยกรรม การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศและซึ่งความเห็นของผู้ผู้นั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีในการสอบสวน ใต้อาณัติฟ้อง หรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า การตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหายผู้ต้องหาหรือจำเลย ตรวจลายมือทำการทดลองหรือกิจกรรมอย่างอื่น ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๓

ดังนั้น เมื่อพิจารณาประเภทของพยานผู้เชี่ยวชาญตามที่กล่าวมาข้างต้นทำให้สามารถอ้างอิงถึงที่มาและคุณสมบัติของพยานผู้เชี่ยวชาญได้ดังนี้

๑) ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พานิชยกรรม การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ หรือความรู้ในทางวิทยาศาสตร์ หรือศาสตร์ แขนงต่าง ๆ หรือความชำนาญจากประสบการณ์

๒) สามารถให้ความเห็นซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยข้อความซึ่งเป็นประเด็นแห่งคดีได้

๒.๓.๓ ความสำคัญของพยานผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปความสำคัญของพยานผู้เชี่ยวชาญในการให้ความเห็นในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลได้ ดังนี้

๑) เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อเท็จจริงในเรื่องที่ศาลไม่อาจแสวงหามาได้เพราะไม่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านนั้น

๒) เพื่อเป็นการให้ความเห็นเพื่อช่วยเป็นที่ปรึกษาแก่ศาลในการที่ศาลจะทำคำวินิจฉัยชี้ขาดคดี โดยความเห็นดังกล่าวก็มีได้ผูกพันให้ศาลต้องวินิจฉัยชี้ขาดคดีไปตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยศาลยังมีดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานและวินิจฉัยชี้ขาดคดีนั้น (นาวิน มณีจันทร์, ๒๕๕๐, หน้า ๒๒) และความสำคัญของพยานผู้เชี่ยวชาญสำหรับแต่ละคดีนั้นย่อมมีความสำคัญมากหรือน้อยแตกต่างกันไป รวมถึงศาลก็สามารถใช้พิจารณาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีได้เองโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญก็ได้ (นาวิน มณีจันทร์, ๒๕๕๐, หน้า ๒๓)

๒.๓.๔ คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญและการพิจารณาบุคคลที่มาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญได้นั้น มีข้อพิจารณาเกี่ยวกับคุณสมบัติของพยานผู้เชี่ยวชาญ ดังต่อไปนี้ (ปรัชญา บุญประเสริฐ และคณะ, ๒๕๕๔, หน้า ๑๓๐)

๒.๓.๔.๑ ความรู้ความเชี่ยวชาญของบุคคลที่จะทำหน้าที่พยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องเป็นความรู้เฉพาะที่บุคคลทั่วไปไม่มีความรู้นั้น ๆ เช่น ความรู้นั้นอยู่บนหลักการพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือหรือไม่ ทฤษฎีหรือเทคนิคที่อ้างสามารถตรวจสอบได้หรือไม่ กรณีวิธีการที่คิดค้นขึ้นใหม่หรือเทคนิคเฉพาะมีอัตราความผิดพลาดที่เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด และได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการวิชาการหรือเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในสาขานั้น ๆ หรือไม่ เป็นต้น

๒.๓.๔.๒ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ในเรื่องนั้นโดยตรงและมีอย่างเพียงพอต่อการให้ความเห็นในประเด็นพิพาทแห่งคดี

๒.๓.๔.๓ บุคคลที่จะเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในคดี หรือไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคู่ความหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดี

๒.๓.๔.๔ เป็นผู้ที่สามารถให้ความเห็นหรือเบิกความในฐานะพยานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่ตนมีความรู้ความชำนาญโดยเฉพาะ

๒.๓.๔.๕ บุคคลนั้นหรือความเห็นของบุคคลนั้นต้องมีความน่าเชื่อถือ

๒.๓.๔.๖ บุคคลนั้นต้องให้ถ้อยคำหรือข้อความในข้อเท็จจริงประเด็นแห่งคดีอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกลาง ปราศจากอคติ และนำเสนอเฉพาะข้อคิดเห็นที่เป็นข้อเท็จจริงจากการประเมินผลด้วยความรู้ และความชำนาญของตนเท่านั้น

๒.๓.๔.๗ บุคคลนั้นมีความสามารถในการถ่ายทอด สื่อสาร และแถลงถ้อยคำความเห็นของตนเอง

๒.๓.๔.๘ บุคคลนั้นจะต้องให้ความเห็นพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุน ทั้งในกรณีให้เห็นสอดคล้อง และ/หรือกรณีที่เห็นขัดแย้งบนพื้นฐานของหลักวิชาการ

จากคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะมีตัวชี้วัดในการคัดกรองทักษะความรู้ความสามารถของบุคคลที่จะมาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ ดังต่อไปนี้

(๑) วุฒิการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญเป็นวุฒิการศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานจากหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล

(๒) ประสบการณ์การทำงานของผู้เชี่ยวชาญเป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสิ่งที่ต้องให้ความคิดเห็นแก่ศาล และมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า ๕ ปี

(๓) มีผลงานทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญในแวดวงวิชาการเดียวกันเอง (ปรัชญา บุญประเสริฐ และคณะ, ๒๕๕๔ , หน้า ๑๓๐)

๒.๓.๕ การจัดทำบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญ

คดีที่ต้องการพิสูจน์ข้อเท็จจริงโดยอาศัยความรู้ในแขนงต่าง ๆ มาประกอบการพิจารณาของศาล เช่น ความรู้ทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิศวกรรม ฯลฯ หากมีพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ตรงตามสาขานั้น ๆ มาให้ความเห็นในประเด็นปัญหาแห่งคดีก็จะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยง่ายและสะดวกรวดเร็ว ดังนั้น การกำหนดประเภทหรือการจัดหมวดหมู่พยานผู้เชี่ยวชาญโดยการจัดทำเป็นบัญชี

พยานผู้เชี่ยวชาญก็จะทำให้การแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญตรงตามประเภทคดีและเป็นไปโดยง่าย การพิจารณาคดีในศาลไทยมีการจัดทำบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญในศาลยุติธรรมโดยสำนักงานศาลยุติธรรม ภายใต้ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยผู้เชี่ยวชาญของศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งการจัดทำบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการพิจารณาคดีในอีกหลายประเด็น ดังนี้ (ธิติมา จันทน์, ๒๕๕๙, หน้า ๕๘ - ๖๐)

๒.๓.๕.๑ สามารถกำหนดประเภทของสาขาความเชี่ยวชาญให้มีความหลากหลายตรงตามประเภทของคดี

๒.๓.๕.๒ มีการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดกรองความเป็นผู้เชี่ยวชาญที่แน่นอนชัดเจน ทำให้ได้พยานผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถตรงตามสาขาวิชาจริง

๒.๓.๕.๓ สร้างความมั่นใจในตัวของพยานผู้เชี่ยวชาญให้แก่คู่พิพาท

๒.๓.๕.๔ ทำให้กระบวนการตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญของศาลเป็นไปโดยง่าย เพราะทำให้ศาลมีฐานข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญ

๒.๓.๕.๕ เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ สามารถเสนอตัวเข้ามาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญของศาล

๒.๓.๕.๖ คู่กรณีในคดีสามารถตรวจสอบความรู้ความสามารถของพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งได้

๒.๓.๕.๗ ทำให้มีการปรับปรุงฐานข้อมูลของบุคคลที่จะเข้ามาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ การนำผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลนั้นมีบทบัญญัติปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๘ และมาตรา ๙๙ ซึ่งบทบัญญัติตามมาตรา ๙๙ เป็นกรณีของการให้อำนาจศาลแต่งตั้ง “ผู้เชี่ยวชาญ” ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาของศาล ส่วนมาตรา ๙๘ นั้น เป็นกรณีของการที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถอ้างถึงบุคคล “ผู้มีความเชี่ยวชาญ” มาเป็นพยานฝ่ายตน

ตารางแสดงหน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เป็นไป

ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>มาตรา ๕๒ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทย มีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชนเพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูตและการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ</p> <p>กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย</p> <p>ความมุ่งหมาย กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ปกป้องรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช และอธิปไตยของรัฐ โดยต้องจัดให้มีการทหาร การทูต การข่าวกรอง ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงแห่งชาติ</p>		<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติกองอาสารักษาดินแดน พ.ศ. ๒๔๙๗ - พระราชบัญญัติตราของครุฑ พุทธศักราช ๒๔๘๐ - พระราชบัญญัติโรงงานผลิตอาวุธของเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๐ - พระราชบัญญัติว่าด้วยการปฏิบัติต่ออากาศยาน ที่กระทำความผิดกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๕๓ - พระราชบัญญัติให้อำนาจทหารเรือปราบปรามการกระทำความผิดบางอย่างทางทะเล พ.ศ. ๒๔๙๐ - พระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่ของคนไทยในเวลารบ พุทธศักราช ๒๔๘๔ - พระราชบัญญัติการเกณฑ์ช่วยราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๓๐ - พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๓๐ - พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอันเป็นโจรสลัด พ.ศ. ๒๕๓๔
<p>คำอธิบายประกอบ</p> <p>๑) บทบัญญัติลักษณะนี้ได้บัญญัติเป็นครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ (มาตรา ๖๐) และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ โดยรัฐธรรมนูญฯ ๒๕๖๐ ได้เพิ่มเติมข้อความให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น กำหนดหน้าที่</p>	<p>กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ</p>	<p>ประมวลกฎหมายอาญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความผิดฐานกบฏ ไว้ใน มาตรา ๑๑๔ - ความผิดเกี่ยวกับการเตรียมก่อการกบฏในมาตรา ๑๑๕ - ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักรในมาตรา ๑๑๙ ถึงมาตรา ๑๒๙ - ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายในมาตรา ๑๓๕/๑ ถึงมาตรา

ตารางแสดงหน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เป็นไป

ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>ของรัฐในการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งความเป็นชาติ อันประกอบด้วย สถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บุรณภาพแห่งอาณาเขต เกียรติภูมิ นอกจากนี้ต้องรักษาผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน ในการดำเนินการดังกล่าวรัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ</p>		<p>๑๓๕/๔ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา - มาตรา ๗๘ และมาตรา ๘๒ ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐจับกุม บุคคลหรือเข้าค้นในเคหสถานได้ ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน โดยไม่ต้องมีหมายศาล -พระราชบัญญัติการประชุมสภาฯ พ.ศ. ๒๕๕๘</p>
<p>ทั้งนี้ ความว่า “บุรณภาพแห่งอาณาเขต” แปลว่า ความครบถ้วน สมบูรณ์ของอาณาเขต ซึ่งรัฐจักต้องรักษาไว้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ อยู่ตลอดเวลาโดยจะบกพร่องมิได้ โดยอาณาเขตหมายความรวมถึง บนท้องฟ้า ใต้น้ำ ไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะ เป็นต้น</p>	<p>กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม</p>	<p>พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. ๒๕๖๒</p>
<p>ส่วนความว่า “เขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย” มีความหมายรวมถึงสิทธิพิเศษในการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ของรัฐชายฝั่ง</p>	<p>กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม</p>	<p>พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. ๒๕๖๒</p>
<p>(๒) บทบัญญัติในวรรคสองเป็นบทบัญญัติใหม่ในรัฐธรรมนูญฯ ๒๕๖๐ บัญญัติขึ้นเพื่อให้เกิดความชัดเจน เพราะที่ผ่านมาโดยปกติการใช้กำลังทหารจะใช้เพื่อป้องกันประเทศหรือการรบ การสงครามเป็น</p>	<p>กระทรวงมหาดไทย</p>	<p>-พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. ๒๔๙๐ -พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม -พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. ๒๕๒๒</p>

ตารางแสดงหน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เป็นไป

ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>หลักใหญ่ ต่อมาในระหว่างที่ไม่มีสงคราม ทหารได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาประเทศ จึงทำให้เกิดข้อสงสัยว่า สามารถใช้กำลังทหารเพื่อการพัฒนาประเทศได้หรือไม่ และจะเกิดปัญหาว่า จะขัดต่อหลักเสรีภาพของบุคคลหรือไม่ รวมทั้งการใช้งบประมาณในด้านการพัฒนา ดังนั้น จึงบัญญัติให้ชัดเจนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว</p>	<p>กระทรวงการต่างประเทศ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูต พ.ศ. ๒๕๒๗ - พระราชบัญญัติการปฏิบัติเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการตามคำพิพากษาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม - พระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๑ - พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พ.ศ. ๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๘
	<p>คณะรัฐมนตรี</p>	<p>พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘</p> <p>พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑</p> <p>พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. ๒๕๕๗</p>
	<p>สำนักนายกรัฐมนตรี</p> <p>๑. สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ</p> <p>๒. สำนักข่าวกรองแห่งชาติ</p> <p>๓. กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ - พระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ - พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

ตารางแสดงหน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เป็นไป

ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
	๔. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร ของราชการ	- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
	๕. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ	- พระราชบัญญัติว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูป ประเทศ พ.ศ. ๒๕๖
	กระทรวงการต่างประเทศ	- พระราชบัญญัติการปฏิบัติเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศในการ ดำเนินการตามคำพิพากษาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๗ และที่แก้ไข เพิ่มเติม
	กระทรวงมหาดไทย	- พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. ๒๔๙๐
	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	- พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. ๒๕๖๒

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
มาตรา ๕๓ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ^๑	กระทรวงยุติธรรม	พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๕๔๙
ความมุ่งหมาย กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย	กระทรวงยุติธรรม ศาลยุติธรรม	พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒

^๑ มาตรา ๔๓ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีบทบัญญัติ ดังนี้ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยมีความมุ่งหมาย ที่จะให้เกิดการปฏิรูปให้กฎหมายมีผลบังคับใช้อย่างจริงจังและเข้มงวด จึงได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องดูแลให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็กฎหมายที่ออกมาใช้บังคับกับประชาชนหรือกฎหมายที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดอันจะเป็นประโยชน์หรือเป็นการบริการประชาชน ในขณะเดียวกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเกี่ยวข้องในขณะเดียวกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเกี่ยวข้อง จะต้องบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด จะเห็นได้ว่า มาตรา ๔๓ เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักการทั่วไปซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการอยู่แล้ว เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้นในการจัดทำข้อมูลหน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรา ๕๓ จะเลือกรวบรวมหน่วยงานและกฎหมายที่นอกเหนือจาก หน้าที่ของรัฐในมาตราอื่น ๆ โดยจะเลือกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ **กระบวนการยุติธรรมทางอาญา** เนื่องจากเชื่อมโยงกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครอง และ มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๙ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำมิได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี

ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด</p> <p>คำอธิบายประกอบ</p> <p>บทบัญญัติทำนองนี้เคยมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ แต่จะอยู่ในหมวดว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ ทั้งยังมีสาระที่แตกต่างกัน เช่น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ (มาตรา ๗๕ วรรคหนึ่ง) กำหนดให้ “รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายฯ” ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (มาตรา ๘๑ (๑)) กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการ “ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง” แต่ความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มุ่งหมายที่จะให้เกิดการปฏิรูปให้กฎหมายมีผลบังคับใช้อย่างจริงจังและเข้มงวด จึงได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องดูแลให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่ออกมาใช้บังคับกับประชาชนหรือกฎหมายที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดอันจะเป็นประโยชน์หรือเป็นการบริการประชาชน ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่</p>	<p>นายกรัฐมนตรี</p> <p>กระทรวงกลาโหม</p> <p>กระทรวงมหาดไทย</p> <p>สำนักงานอัยการสูงสุด</p>	
	กระทรวงยุติธรรม	พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘
	กระทรวงยุติธรรม	<p>สืบสวน สอบสวน</p> <p>- พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗</p> <p>- พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙</p>
	กระทรวงยุติธรรม นายกรัฐมนตรี	- พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖
	กระทรวงกลาโหม	
	กระทรวงมหาดไทย	<p>- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ภาค ๑ ข้อความเบื้องต้น ลักษณะ ๒ อำนาจพนักงานสอบสวนและศาล หมวด ๒ อำนาจสืบสวนและสอบสวน ภาค ๒ สอบสวน)</p> <p>- พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗</p>
	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒
	<p>นายกรัฐมนตรี</p> <p>สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.)</p> <p>ศาลยุติธรรม</p>	วิธีพิจารณาความ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
ของรัฐซึ่งเกี่ยวข้องจะต้องบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และเมื่อกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐแล้ว หากมีการปล่อยปละละเลย ประชาชนอาจฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ ตามมาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญนี้แนวคิดดังกล่าวนี้เป็นการสร้างความเข้มงวดกวดขันให้เกิดขึ้นแก่ทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายรัฐและฝ่ายประชาชน ในขณะเดียวกันก็ให้อำนาจประชาชนในอันที่จะติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ด้วย	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
	กระทรวงยุติธรรม ศาลยุติธรรม นายกรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย	- พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐
	กระทรวงยุติธรรม ศาลยุติธรรม	- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓
	กระทรวงยุติธรรม กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง	- พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖
	ศาลยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย	- พระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราว โดยศาล พ.ศ. ๒๕๖๐
	กระทรวงยุติธรรม	<u>คุมความประพฤติ กักกัน และกักขัง</u> - ประมวลกฎหมายอาญา (ภาค ๑ บทบัญญัติทั่วไป ลักษณะ ๑ บทบัญญัติที่ใช้แก่ ความผิดทั่วไป มาตรา ๑ หมวด ๓ โทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย) - พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ - พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๑๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
		<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ - พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑
	กระทรวงยุติธรรม	<u>ราชทัณฑ์และเรือนจำ</u> <ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐
	กระทรวงกลาโหม	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๙
	กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ - พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ - พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕
	กระทรวงยุติธรรม	<u>ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย</u> <ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔
	กระทรวงยุติธรรม	พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๔ (ด้านการศึกษา)

มาตรา ๕๔ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษา ภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตาม ความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษา ดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตนและมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน

ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลน ทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้าง และพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุน หรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวอย่างต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาที่มีความเสมอภาคแก่คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ และทุกพื้นที่ โดยให้เป็นหน้าที่ของรัฐเข้ามาดูแลและพัฒนา ตั้งแต่เด็กเล็กก่อนวัยเรียนให้สามารถมีสติปัญญาที่พัฒนาและมีวินัยที่ดั่งงามอย่างเสมอเหมือนกัน รวมทั้งกำหนดเป้าหมายของการให้ การศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของการศึกษารวมตลอด ทั้งการเปลี่ยน แนวคิดในการจัดการศึกษาจากการมุ่งเข้าสู่มหาวิทยาลัยให้เป็นลักษณะการศึกษาตามความถนัดโดยจัดให้มีกองทุนเพื่อใช้เป็นแหล่งเงินในการปฏิรูปการศึกษาสำหรับผู้เรียนและครู และเพื่อให้การศึกษาเป็นเรื่องการวางอนาคตของชาติในระยะยาวซึ่งไม่ใช่การศึกษาแบบเดิม แต่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนเข้าสู่ศตวรรษหน้า ซึ่งจำเป็นต้องมีทักษะที่แตกต่างจากทักษะที่ได้รับจากการศึกษาในระบบปัจจุบัน

บทบัญญัติในลักษณะนี้ ได้บัญญัติเป็นครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ (มาตรา ๔๑) และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับเพื่อกำหนดหลักการให้บุคคลมีความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้นำเอาเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการศึกษามายกบัญญัติไว้ในหมวดหน้าที่ของรัฐแทนเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติ โดยมุ่งหมายให้ขจัดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและทำให้โอกาสทางการศึกษาของทุกคนทัดเทียมกันอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ภาครัฐต้องมุ่งเน้นให้จัดการศึกษาแก่เด็กเล็กก่อนวัยเรียนให้ได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างเสมอภาคกันตั้งแต่ก่อนชั้นอนุบาล เพื่อบริการเด็กเล็กที่ครอบครัวยังมีฐานะยากจนต้องล่าช้าหลังด้านการศึกษาไปตลอดชีวิตเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กเล็กที่ครอบครัวยังมีฐานะร่ำรวยซึ่งมีโอกาสได้รับการดูแลและพัฒนาตั้งแต่ก่อนชั้นอนุบาล แม้ภาครัฐจะมีโครงการศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเป็นเวลาสิบสองปี แต่โครงการ ดังกล่าวจะไม่เกิดประโยชน์แก่ครอบครัวเด็กที่มีฐานะยากจน ทั้งนี้ มีผลการวิจัยทางการแพทย์และการศึกษา ตรงกันว่าเด็กวัยที่จะพัฒนาสมอง อารมณ์ และจิตใจต้องพัฒนาอย่างช้าในช่วงอายุ ๒ ขวบ ถึงก่อนอายุ ๕ ขวบ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ แต่เด็กเล็กในครอบครัวยากจนและในชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาในวัยเด็กเล็กทำให้ไม่สามารถแข่งขันในระบบการศึกษาได้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงได้หาแนวทางแก้ปัญหาเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยกำหนดให้การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถสร้างความสำเร็จตามความถนัดของตน

ในส่วนของกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ อย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งให้มีการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย ทั้งนี้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ประกอบกับเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยมีการใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนดังกล่าวได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>มาตรา ๕๔ ว. ๑ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย</p>	<p>มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. กระทรวงศึกษาธิการ ๒. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ๓. คณะกรรมการคุรุสภา (กค.) ๔. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ - พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ - พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๐ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔ - พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>มาตรา ๕๔ ว. ๒ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย</p>	<p>และบุคคลากรทางการศึกษา (สคก.) ๕.สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (สลค.)</p>	
<p>มาตรา ๕๔ ว. ๓ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย</p> <p>มาตรา ๕๔ ว.๔ การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตนและมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ</p>	<p>๑. กระทรวงศึกษาธิการ ๒. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ๓. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ๔. สำนักงานคณะกรรมการ อาชีวศึกษา (สอศ.) ๕. สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา (สกอ.) ๕. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน (สช.) ๖. สำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)</p>	<p>- พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ - พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ - พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๐ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔ - พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕ พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ (เฉพาะหมวด ๗) - พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๐ - พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑ - พรบ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>มาตรา ๕๔ ว.๕ ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุน ค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน</p> <p>มาตรา ๕๔ ว.๖ ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุน หรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวอย่างต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว</p>	<p>หน่วยงานสนับสนุนหน้าที่ของรัฐ ด้านการศึกษา</p> <p>๑. กระทรวงมหาดไทย ๒. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๓. เทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบล</p> <p>องค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ๒ แห่ง ได้แก่ กรุงเทพมหานครและ เมืองพัทยา</p>	
<p>ความมุ่งหมาย</p> <p>เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาที่มีความเสมอภาคแก่คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ และทุกพื้นที่ โดยให้เป็น หน้าที่ของรัฐเข้ามาดูแลและพัฒนา ตั้งแต่เด็กเล็กก่อนวัยเรียนให้สามารถ มีสติปัญญาที่พัฒนาและมีวินัยที่ดีงามอย่างเสมอเหมือนกัน รวมทั้งกำหนดเป้าหมายของการให้ การศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของการศึกษารวมตลอดทั้งการเปลี่ยน</p>		<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๔๑ - พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ - พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. ๒๕๕๑ - พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ - พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>แนวคิดในการจัดการศึกษาจากการมุ่งเข้าสู่มหาวิทยาลัยให้เป็นลักษณะการศึกษาตามความถนัดโดยจัดให้มีกองทุนเพื่อใช้เป็นแหล่งเงินในการปฏิบัติการศึกษาสำหรับผู้เรียนและครู และเพื่อให้การศึกษาเป็นเรื่องการวางอนาคตของชาติในระยะยาวซึ่งไม่ใช่การศึกษาแบบเดิม แต่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนเข้าสู่ศตวรรษหน้า ซึ่งจำเป็นต้องมีทักษะที่แตกต่างจากทักษะที่ได้รับจากการศึกษาในระบบปัจจุบัน</p> <p>คำอธิบายประกอบ</p> <p>บทบัญญัติในลักษณะนี้ ได้บัญญัติเป็นครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ (มาตรา ๔๑) และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับเพื่อกำหนดหลักการให้บุคคลมีความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ นำเอาเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการศึกษามาบัญญัติไว้ในหมวดหน้าที่ของรัฐแทนเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติ โดยมุ่งหมายให้ขจัดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและทำให้โอกาสทางการศึกษาของทุกคนทัดเทียมกันอย่างแท้จริง</p> <p>นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ภาครัฐต้องมุ่งเน้นให้จัดการศึกษาแก่เด็กเล็กก่อนวัยเรียนให้ได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างเสมอภาคกันตั้งแต่ก่อนชั้นอนุบาล เพื่อมิให้เด็กเล็กที่ครอบครัวยากจนต้องล่า</p>		<p>ประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>หลังด้านการศึกษาไปตลอดชีวิตเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กเล็กที่ครอบครัวมีฐานะร่ำรวยซึ่งมีโอกาสได้รับการดูแลและพัฒนาตั้งแต่อ่อนชั้นอนุบาล แม้ภาครัฐจะมีโครงการศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเป็นเวลาสิบสองปี แต่โครงการดังกล่าวจะไม่เกิดประโยชน์แก่ครอบครัวเด็กที่มีฐานะยากจน ทั้งนี้ มีผลการวิจัยทางการแพทย์และการศึกษาตรงกันว่าเด็กวัยที่จะพัฒนาสมอง อารมณ์ และจิตใจต้องพัฒนาอย่างช้าในช่วงอายุ ๒ ขวบถึงก่อนอายุ ๕ ขวบ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ แต่เด็กเล็กในครอบครัวที่ยากจนและในชนบท ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาในวัยเด็กเล็ก ทำให้ไม่สามารถแข่งขันในระบบการศึกษาได้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงได้หาแนวทางแก้ปัญหาเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ และให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยกำหนดให้การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถ สร้างความเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตนในส่วนของกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ อย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งให้มีการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย ทั้งนี้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ประกอบกับเพื่อเสริมสร้างและ</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยมีการใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนดังกล่าวได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีด้วย		
<p>มาตรา ๒๕๘ จ. (๑) ให้สามารถเริ่มดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามมาตรา ๕๔ วรรคสอง เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย</p> <p>มาตรา ๒๕๘ จ. (๒) ให้ดำเนินการตรากฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนตามมาตรา ๕๔ วรรคหก ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p> <p>มาตรา ๒๕๘ จ. (๓) ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครู และอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญูณ ของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู</p>		
<p>มาตรา ๒๖๑ ในการปฏิรูปตามมาตรา ๒๕๘ จ. ด้านการศึกษาให้มีคณะกรรมการที่</p>		<p>กฎหมายปฏิรูปการศึกษา - ร่าง พ.ร.บ. เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พ.ศ. ....</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
มีความเป็นอิสระคณะหนึ่งที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งดำเนินการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีดำเนินการต่อไป		
มาตรา ๕๔ ว. ๓ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย		กฎหมายการศึกษาแห่งชาติ - ร่าง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... - ร่าง พ.ร.บ. การศึกษาตลอดชีวิต พ.ศ. ....
มาตรา ๒๕๘ จ. (๔) ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายโดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่		กฎหมายปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานการศึกษา - ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓ - ร่าง พ.ร.บ. การอุดมศึกษา พ.ศ. ....
มาตรา ๕๕ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึงเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐาน	กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด</p> <p>บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่ง ต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพด้วยรัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง</p>	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ	พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕
<p>ความมุ่งหมาย</p> <p>กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ให้บริการ และส่งเสริมงานด้านสาธารณสุขที่มีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีมีการควบคุม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสุขภาพ รวมทั้งการพัฒนาการแพทย์แผนไทย</p>		
<p>คำอธิบายประกอบ</p> <p>บทบัญญัติลักษณะนี้ ได้บัญญัติเป็นครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ (มาตรา ๔๑) และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ แต่อย่างไรก็ดีรัฐธรรมนูญฯ ๒๕๖๐ ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการบริการสาธารณสุข ซึ่งจะสอดคล้องกับสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการบริการสาธารณสุขอย่างเสมอภาคและได้มาตรฐาน เพื่อให้คนมีสุขภาพและพลานามัย</p>		
	สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ	พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐
	กรมสุขภาพจิต	พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. ๒๕๕๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
ที่สมบูรณอันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ รัฐจะต้องสร้างหลักประกันให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค นอกจากนี้ ยัง บัญญัติเพิ่มเติมถึงเรื่องแพทย์แผนไทย เพื่อทำให้เกิดความคุ้มครอง และเป็นการให้ความสำคัญการแพทย์แผนไทยโดยรัฐ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข	พระราชบัญญัติสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕
	กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.๒๕๔๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
	สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ	พระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๑
	กรมควบคุมโรค	พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๘
	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	พระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๑
	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. ๒๕๓๕
	องค์การเภสัชกรรม	พระราชบัญญัติองค์การเภสัชกรรม พ.ศ. ๒๕๐๙
	สภาการแพทย์แผนไทย	พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒
	สภาการแพทย์แผนไทย	พระราชบัญญัติวิชาชีพแพทย์แผนไทย พ.ศ.๒๕๕๖
	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	พระราชบัญญัติยา พ.ศ.๒๕๑๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
	สถาบันวัคซีนแห่งชาติ	พระราชบัญญัติความมั่นคงด้านวัคซีนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑
	กระทรวงสาธารณสุข (กรมอนามัย)	พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๓๗ พระราชบัญญัติประกันสังคม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
	กระทรวงแรงงาน	พ.ศ. ๒๕๕๓ สัมพันธ์กับมาตรฐานนี้ในประเด็น “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค” เพื่อสร้างเสริมสุขภาพคนทำงานในสถานประกอบการ
	กรมควบคุมโรค	พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐
	กรมควบคุมโรค	พระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๒
	กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	พระราชบัญญัติอาศัยเทคโนโลยีช่วยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘
	สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข	พระราชบัญญัติระบบสุขภาพปฐมภูมิพ.ศ. ๒๕๖๒
	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	พระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์พ.ศ. ๒๕๕๑
	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. ๒๕๕๘
	กรมสุขภาพจิต	พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. ๒๕๕๑
	กรมปศุสัตว์	พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. ๒๕๓๕

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
	กรมปศุสัตว์	พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๘
<p>มาตรา ๕๖ รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภค^๒ ชั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนโครงสร้างหรือโครงข่ายชั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภคชั้นพื้นฐานของรัฐอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหรือเพื่อความมั่นคงของรัฐ รัฐจะกระทำด้วยประการใดให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนหรือทำให้รัฐเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดมิได้การจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง รัฐต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บค่าบริการจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร</p>	<p>กระทรวงพลังงาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)</p> <p>กระทรวงมหาดไทย</p> <p>๑. การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) ๒. การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ๓. การประปานครหลวง (กปน.) ๔. การประปาส่วนภูมิภาค (กปภ.)</p>	<p>- พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๑</p> <p>- พระราชบัญญัติการไฟฟ้านครหลวง พ.ศ. ๒๕๐๑</p> <p>- พระราชบัญญัติการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๐๓</p> <p>- พระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐</p> <p>- พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒</p>

^๒ “สาธารณูปโภค” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ หมายถึง บริการสาธารณะที่จัดทำเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในสิ่งอุปโภคที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น การไฟฟ้า การประปา การเดินรถประจำทาง โทรศัพท์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>การสาธารณสุขปโภคของรัฐไปให้เอกชนดำเนินการทางธุรกิจไม่ว่าด้วยประการใดๆ รัฐต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงการลงทุนของรัฐ ประโยชน์ที่รัฐและเอกชนจะได้รับและค่าบริการที่จะเรียกเก็บจากประชาชนประกอบกัน</p> <p>ความมุ่งหมาย กำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐาน อย่างทั่วถึง โดยยึดถือประโยชน์ของชาติและประชาชน โดยไม่เรียกเก็บค่าบริการสูง อันเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร</p> <p>คำอธิบายประกอบ รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และรัฐต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บค่าบริการจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร ประกอบกับการนำสาธารณสุขปโภคของรัฐไปให้เอกชนดำเนินการทางธุรกิจ รัฐต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเป็นธรรม ซึ่งรัฐต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างรายได้ที่รัฐได้จากเอกชน กับภาระที่จะตกแก่ประชาชนในการใช้บริการโดยต้องไม่คำนึงถึงแต่เฉพาะจำนวนเงินที่ได้รับเฉพาะหน้า ในขณะที่ประชาชนจะต้องแบกรับภาระนั้น</p>	<p>กระทรวงคมนาคม</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การทำเรือแห่งประเทศไทย ๒. การรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) ๓. การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย (รฟม.) ๔. บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ๕. กรมท่าอากาศยาน ๖. บริษัท ขนส่ง จำกัด ๗. องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) 	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติการทำเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๔ - พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๔ - พระราชบัญญัติการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๓ - พระราชบัญญัติการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ - พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๔๙๗ - กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมท่าอากาศยาน กระทรวงคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ - พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ - พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ พ.ศ. ๒๕๑๙
	<p>กระทรวงคมนาคม</p> <p>กระทรวงมหาดไทย</p> <p>กรมทางหลวง</p> <p>กรมทางหลวงชนบท</p> <p>องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
ในระยะยาว ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และการพัฒนาประเทศในระยะยาวได้ นอกจากนี้ได้กำหนดหลักการบังคับมิให้รัฐกระทำการโดยประการใด ให้โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่เป็นของรัฐ ให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน หรือจะทำให้รัฐถือหุ้นน้อยกว่าเอกชนไม่ได้ และรัฐต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บค่าบริการจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร โดยกำหนดหลักการคุ้มครองการนำทรัพย์สิน	กระทรวงคมนาคม กรมทางหลวง	- พระราชบัญญัติทางหลวงสัมปทาน พ.ศ. ๒๕๔๒
	กระทรวงคมนาคม การทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.)	- พระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
ของรัฐไปหาประโยชน์ ซึ่งอาจทำให้รัฐเสียหาย	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ๑. บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ๒. บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)	- พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗ - พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบ ดิจิทัล พ.ศ. ๒๕๖๒

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>มาตรา ๕๗ รัฐต้อง</p> <p>(๑) อนุรักษ์ ป่าไม้ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย</p> <p>(๒) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ป่าไม้ บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>ความมุ่งหมาย</p> <p>กำหนดให้รัฐต้องดูแล อนุรักษ์ ป่าไม้ คุ้มครอง ศิลปะ วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย</p>	กระทรวงมหาดไทย	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๓ (มาตรา ๙ มาตรา ๑๙) - พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ (มาตรา ๕๐) - พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๒ (มาตรา ๖๒) - พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ (มาตรา ๖๗) - พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ (มาตรา ๔๕) - พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๕๕๗ (มาตรา ๒๗) - พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ (มาตรา ๖๖ มาตรา ๖๗) - พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ (มาตรา ๔๕) (มท.) - พระราชบัญญัติการชูดินและถมดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ - พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ - พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒ - พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ - พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ พ.ศ. ๒๕๔๗

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>คำอธิบายประกอบ</p> <p>บทบัญญัติลักษณะนี้ได้มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ (มาตรา ๗๙ และมาตรา ๘๑) และบัญญัติในทำนองเดียวกันไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (มาตรา ๘๐ มาตรา ๘๕ และมาตรา ๘๖) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่รองรับสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม แต่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐและขณะเดียวกันก็ได้รับรองสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี อันดีงาม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ</p> <p>คำว่า “จารีตประเพณีอันดีงาม” คือ ความดีงามที่วิญญูชนยอมรับนับถือ ทั้งนี้ “ความดีงาม” ความหมายอาจเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม นอกจากนั้นยังกำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีอันดีงามเพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐและชุมชนได้มีสถานที่ในการร่วมกันพัฒนาและรักษา</p>		<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติการปราบปรามหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐ - พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒ - พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. ๒๕๒๖ - พระราชบัญญัติการไฟฟ้านครหลวง พ.ศ. ๒๕๐๑ - พระราชบัญญัติการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๐๓
	กระทรวงศึกษาธิการ	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๗ มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๗ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๗ มาตรา ๕๗) - พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. ๒๕๕๑ (มาตรา ๖)
	กระทรวงสาธารณสุข	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒
	กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม พ.ศ. ๒๕๔๘ (มาตรา ๗) - พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธานุสรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๘ (มาตรา ๗) - พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗ (มาตรา ๘) - พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ (มาตรา ๔๑) - พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. ๒๕๕๓ (มาตรา ๖ มาตรา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>ไว้ให้ยั่งยืนต่อไป</p> <p>การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ได้กำหนดหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ หลักการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักการกระจายอำนาจ โดยในส่วนของรายละเอียดของการมีส่วนร่วมดำเนินการและการได้รับประโยชน์จากการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ๘๕</p> <p>อนึ่ง บทบัญญัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และวัฒนธรรม ต้องพิจารณาประกอบกัน ๔ มาตรา คือ มาตรา ๔๓ มาตรา ๕๐ (๘) มาตรา ๕๗ และมาตรา ๕๘</p>		<p>๒๓)</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ (มาตรา ๖ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๒) - พระราชบัญญัติสถาบันดนตรีกลายาณวิวัฒนา พ.ศ. ๒๕๕๕ - พระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๖๒ (มาตรา ๗) - พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ (มาตรา ๘ มาตรา ๔๓ มาตรา ๗๕ มาตรา ๘๖ มาตรา ๙๖ มาตรา ๙๗) - พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พ.ศ. ๒๕๔๓
	กระทรวงวัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ - พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ - พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ (มาตรา ๑๓) - พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. ๒๕๕๘ - พระราชบัญญัติจดหมายเหตุแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ - พระราชบัญญัติส่งเสริมศิลปะร่วมสมัย พ.ศ. ๒๕๕๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
		- พระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. ๒๕๕๐
	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	- พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ (มาตรา ๘) - พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ (มาตรา ๘) - พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ (มาตรา ๖)
	กระทรวงพาณิชย์	- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒ (มาตรา ๕ มาตรา ๘) - พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ (มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๗ มาตรา ๒๒ มาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ มาตรา ๔๐ มาตรา ๔๒)
	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	- พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ - พระราชบัญญัติน้ำบาดาล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖ - พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒ - พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ - พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ - พระราชบัญญัติเลื่อยโซ่ยนต์ พ.ศ. ๒๕๔๕

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
		<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ - พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. ๒๕๕๘ - พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒ - พระราชบัญญัติสำหรับรักษาช้างป่า พระพุทธศักราช ๒๕๖๔ - พระราชบัญญัติคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ - พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒
	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘ - พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๑ - พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช ๒๔๘๕ - พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานขององค์การช่ายงาน ศูนย์เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแห่งเอเชียและแปซิฟิก พ.ศ. ๒๕๓๖
	กระทรวงคมนาคม	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติเรือไทยพุทธศักราช ๒๔๘๑ (มาตรา ๕ มาตรา ๕๓/๑ มาตรา ๕๓/๒) - พระราชบัญญัติการเรียกเงินสมทบเข้ากองทุนระหว่างประเทศเพื่อชดใช้ความเสียหายจากมลพิษน้ำมันอันเกิดจากเรือ พ.ศ. ๒๕๖๐ - พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากมลพิษน้ำมันอันเกิดจากเรือ พ.ศ. ๒๕๖๐
	กระทรวงพลังงาน	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๓

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
		<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๒ - พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ - พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสถานที่ผลิตปิโตรเลียมในทะเล พ.ศ. ๒๕๓๐ - พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. ๒๕๕๐ - พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ - พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๑ - พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการไฟฟ้า พุทธศักราช ๒๕๔๔ - พระราชบัญญัติองค์กรร่วมไทย - มาเลเซีย พ.ศ. ๒๕๓๓
	กระทรวงอุตสาหกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชกำหนดควบคุมและดำเนินงานการรื้อการทำเหมืองแร่ทองคำ พุทธศักราช ๒๕๔๓ - พระราชบัญญัติสภาการเหมืองแร่ พ.ศ. ๒๕๒๖ - พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ - พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕
	กระทรวงการต่างประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของทบวงการพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๕
	นายกรัฐมนตรี	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
		พ.ศ. ๒๕๑๖ - พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. ๒๕๖๒ - พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ - พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘
	นายกรัฐมนตรี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535
	นายกรัฐมนตรี กระทรวงพลังงาน กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย	- พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕
	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม	พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๖๐
	กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	พระราชบัญญัติพลังงานนิวเคลียร์เพื่อสันติ พ.ศ. ๒๕๕๙

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม	พระราชบัญญัติรักษาคอลงรัตนโกสินทรศก ๑๒๑
	นายกรัฐมนตรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย	- พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ - พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒
	กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ (มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘)
	นายกรัฐมนตรี กระทรวงสาธารณสุข	พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ (มาตรา ๔๗)
	กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนวัตกรรมบริหารราช พ.ศ. ๒๕๕๓ (มาตรา ๖ มาตรา ๗)
	นายกรัฐมนตรี กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย	พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ (มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
	กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข	พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐
<p>มาตรา ๕๘ การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง ก่อนเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง</p> <p>ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุดและต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับ</p>	(๑) สำนักนายกรัฐมนตรี (๒) กระทรวงการคลัง (๓) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๔) กระทรวงคมนาคม (๕) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๖) กระทรวงมหาดไทย	พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. ๒๕๔๓
		พระราชบัญญัติการเคหะแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๗
		พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓
		พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๒๔
		พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘
		พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒
		พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒
		พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. ๒๕๑๑
		พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๕๘
		พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ พ.ศ. ๒๕๔๗
		พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑
		พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕
		พระราชบัญญัติทางหลวงสัมปทาน พ.ศ. ๒๕๔๒
พระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. ๒๕๒๐		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>ผลกระทบอย่างเป็นธรรมและไม่ชักช้า^๓</p> <p>ความมุ่งหมาย</p> <p>เพื่อเป็นหลักประกันว่าการดำเนินการของรัฐหรือการอนุญาตให้ดำเนินการใดที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต วิถีชีวิตของประชาชนหรือชุมชนอย่างรุนแรง รัฐต้องศึกษาประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ทั้งนี้ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่เกี่ยวข้องก่อน โดยต้องคำนึงให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และต้องเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและไม่ชักช้า</p> <p>คำอธิบายประกอบ</p> <p>บทบัญญัติลักษณะนี้ได้มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ (มาตรา ๕๖ วรรคสอง และมาตรา ๕๙) และบัญญัติในทำนองเดียวกันไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (มาตรา ๕๗ และมาตรา ๖๗)</p>		พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒
		พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๘๔
		พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗
		พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๑
		พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ๒๕๖๒
		พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕
		พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๓๕
พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒		

^๓การรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชนและชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จะบัญญัติไว้ใน ๒ หมวดที่มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกันทั้งในเรื่องสิทธิของปวงชนชาวไทยและหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ มีการบัญญัติความปรากฏทั้งในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา ๔๓ และหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๕๗ และมาตรา ๕๘ และนอกจากนี้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก โดยกำหนดไว้ในบทเฉพาะกาล มาตรา ๒๗๘ ให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการให้หน่วยงานของรัฐที่คณะรัฐมนตรีกำหนดดำเนินการให้จัดทำร่างกฎหมายที่จำเป็นตามมาตรา ๕๘ ให้แล้วเสร็จและเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่อาจดำเนินการได้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีสั่งให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นพ้นจากตำแหน่ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>วรรคสอง) อันเป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิการมีส่วนร่วมในการรับรู้และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อบุคคลและส่วนรวม และสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐</p> <p>ได้เพิ่มหลักการใหม่ในเรื่องการดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการนั้นกำหนดให้สิทธิแก่บุคคลและชุมชนได้รับทราบข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาต และนอกจากนี้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการระมัดระวังการเกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ และหากเกิดผลกระทบจะต้องเป็นกรณีน้อยที่สุด และต้องดำเนินการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายอย่างเป็นธรรมและไม่ชักช้า</p>		
<p>มาตรา ๕๙ รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครอง</p>	<p>สำนักนายกรัฐมนตรี โดยมีหน่วยงานใน</p>	<p>พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>ของหน่วยงานของรัฐที่มีใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก</p> <p>ความมุ่งหมาย</p> <p>กำหนดหน้าที่ของรัฐในการเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะต่อประชาชน</p> <p>คำอธิบายประกอบ</p> <p>หน้าที่ของรัฐดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติราชการมีความโปร่งใส ประชาชนตรวจสอบได้โดยตรง ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักการ และเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่มุ่งจะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ดังที่ปรากฏในมาตรา ๖๓ และมาตรา ๗๘ เป็นต้นโดยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะตามรัฐธรรมนูญ</p>	<p>สังกัดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้</p> <p>๑. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.)^๔</p> <p>๒. สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.)^๕</p> <p>๓. สำนักข่าวกรองแห่งชาติ (สขช.)^๖</p> <p>หน่วยงานของรัฐตามคำนิยาม “หน่วยงานของรัฐ” ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐</p>	<p>หมายเหตุ ปัจจุบันมีร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้</p> <p>๑. ร่างพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.....</p> <p>๒. ร่างพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารสาธารณะ พ.ศ. ....</p> <p>๓. ร่างพระราชบัญญัติข้อมูลความมั่นคงของรัฐและความลับของทางราชการ พ.ศ. ....</p>
	<p>กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม</p>	<p>พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. ๒๕๖๒</p>

^๔ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ สังกัดสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.) สำนักนายกรัฐมนตรี (นร.)

^๕ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นส่วนราชการซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี (นร.) และอยู่ในบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดยมีเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นหัวหน้าส่วนราชการในฐานะข้าราชการพลเรือนระดับปลัดกระทรวง

^๖ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ (สขช.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นส่วนราชการซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี (นร.) และอยู่ในบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดยมีผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติเป็นหัวหน้าส่วนราชการในฐานะข้าราชการพลเรือนระดับปลัดกระทรวง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
ฉบับนี้จะบัญญัติอยู่ทั้ง ๒ หมวดที่มีความสอดคล้องกันทั้งสิทธิของ ปวงชนชาวไทยและหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ มาตรา ๔๑ (๑) เป็นการ รับรองถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลและ ข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ส่วนความในมาตรา ๕๙ เป็นการบัญญัติให้รัฐมีหน้าที่ต้องเปิดเผย ข้อมูลและข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในความครอบครองของรัฐเช่นกัน	สำนักนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)	
<p>มาตรา ๖๐ รัฐต้องรักษาไว้ซึ่งคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วง โคจรดาวเทียมอันเป็นสมบัติของชาติ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ ประเทศชาติและประชาชน</p> <p>การจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่งไม่ ว่าจะใช้เพื่อส่งวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม หรือ เพื่อประโยชน์อื่นใดต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะรวมตลอดทั้งการให้ ประชาชนมีส่วนได้ใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ด้วย ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมายบัญญัติ</p> <p>รัฐต้องจัดให้มีองค์กรของรัฐที่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติ</p>	สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจาย เสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ^๗	<p>๑. พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบ กิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓</p> <p>๒. พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบ กิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐</p> <p>๓. พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบ กิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒</p> <p>๔. พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๔๙๘</p>

^๗ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. เป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุ
โทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมาตรา ๒๗๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดให้ กสทช. เป็นองค์กรของรัฐที่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อรับผิดชอบและกำกับ
การดำเนินการเกี่ยวกับคลื่นความถี่ ตามมาตรา ๖๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>หน้าที่เพื่อรับผิดชอบและกำกับการดำเนินการเกี่ยวกับคลื่นความถี่ให้เป็นไปตามวรรคสอง ในกรณีนี้ องค์กรดังกล่าวต้องจัดให้มีมาตรการป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์จากผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือสร้างภาระแก่ผู้บริโภคเกินความจำเป็น ป้องกันมิให้คลื่นความถี่รบกวนกัน รวมตลอดทั้งป้องกันการกระทำที่มีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้หรือปิดกั้นการรับรู้ข้อมูลหรือข่าวสารที่ถูกต้องตามความเป็นจริงของประชาชน และป้องกันมิให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่โดยไม่คำนึงถึงสิทธิของประชาชนทั่วไป รวมตลอดทั้งการกำหนดสัดส่วนขั้นต่ำที่ผู้ใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่จะต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>		<p>๕. พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๔ ๖. พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ๗. พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ๘. พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๑ ๙. พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ๑๐. พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ๑๑. พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๙</p>
<p>ความมุ่งหมาย กำหนดสถานะของคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจร</p>	<p>กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม</p>	<p>๑. พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ๒. พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานขององค์การความร่วมมือด้านอวกาศแห่งเอเชียแปซิฟิก พ.ศ. ๒๕๕๐^๘ ๓. พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘</p>

^๘ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยองค์การความร่วมมือด้านอวกาศแห่งเอเชียแปซิฟิก (Convention of the Asia-Pacific Space Cooperation Organization (APSCO))

ที่รัฐบาลแห่งประเทศไทยได้ลงนามเมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งตามอนุสัญญานี้ ภาคีอนุสัญญาแต่ละประเทศต้องให้ออกสิทธิ์และความคุ้มครองตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาแก่องค์การ บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ขององค์การ และผู้แทนรัฐสมาชิกแต่ละประเทศขององค์การ จึงตราพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้การคุ้มครองการดำเนินงานขององค์การในประเทศไทยเป็นไปตามอนุสัญญาดังกล่าว และเพื่อให้องค์การเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>ดาวเทียมว่าเป็นสมบัติของชาติ ไม่ใช่สิทธิที่บุคคลใดจะอ้างความเป็นเจ้าของได้ และเป็นหน้าที่ของรัฐในการรักษาไว้เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนโดยกำหนดกรอบการใช้ประโยชน์ไว้ในวรรคสอง พร้อมทั้งสร้างกลไกในการกำกับดูแลไว้ในวรรคสาม</p> <p>คำอธิบายประกอบ</p> <p>บทบัญญัติลักษณะนี้ได้มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ (มาตรา ๔๐) และบัญญัติในทำนองเดียวกันไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (มาตรา ๔๗) โดยเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองการจัดสรรคลื่นความถี่อย่างเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้เพิ่มเติม “...สิทธิในการเข้าใช้วงโคจรของดาวเทียม” ขึ้น เพื่อกำหนดให้เป็นสมบัติของชาติด้วย เนื่องจากวงโคจรของดาวเทียมนั้นไม่มีเจ้าของประเทศใดจะมีสิทธิเข้าใช้วงโคจรในระดับและเส้นทางอย่างไร เป็นเรื่องการตกลงระหว่างประเทศ ที่รัฐจำเป็นต้องใช้ความเป็นรัฐไปทำความตกลง และเมื่อเป็นสมบัติของชาติแล้ว จึงต้องกำหนดให้รัฐใช้ให้เกิดประโยชน์แก่</p>	<p>สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและ ภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) : GISTDA</p>	<p>๑. ร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ. ....^๙</p>

^๙ คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ. .... เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔ ตามที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เสนอ เพื่อกำหนดให้มีองค์กรทำหน้าที่จัดทำนโยบายและแผนกิจการอวกาศ รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และให้บริการรับค่าขอและชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการอนุญาตต่างๆ ด้านอวกาศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>ประเทศชาติและประชาชนเป็นสำคัญ นอกจากนั้นความในวรรคสามยังกำหนดรายละเอียดของการคุ้มครองประชาชนมิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ และการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ด้วย</p>		
<p>มาตรา ๖๑ รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านกรรัฐข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค</p> <p>ความมุ่งหมาย กำหนดหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค</p> <p>คำอธิบายประกอบ บทบัญญัติลักษณะนี้ได้มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ (มาตรา ๕๗) และบัญญัติในทำนองเดียวกันไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (มาตรา ๖๑) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค แต่รัฐธรรมนูญฯ ๒๕๖๐ นี้ได้บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งยังได้ขยาย</p>	<p>สำนักนายกรัฐมนตรี</p> <p>๑. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค</p> <p>๒. สภาองค์กรของผู้บริโภค</p>	<p>๑.๑ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม</p> <p>๑.๒ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕</p> <p>๑.๓ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๑</p> <p>๑.๔ พระราชบัญญัติการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๖๒</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>ความคุ้มครองให้ครอบคลุมด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรม ในการทำสัญญาหรือด้านอื่นใด ด้วย</p> <p>ทั้งนี้ ความว่า “...มาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการ คุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค...” บัญญัติขึ้นเพื่อให้รัฐดำเนินการอย่าง จริงจังและให้เกิดผลในการคุ้มครองผู้บริโภคมิให้ถูกเอาเปรียบ</p>		
	<p>๑. กระทรวงพาณิชย์และกรมการค้า ภายใน</p> <p>๑.๑ สำนักงานคณะกรรมการกลาง ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ)</p> <p>๑.๒ สำนักงานคณะกรรมการ การแข่งขันทางการค้า</p> <p>๒. กรมการค้าต่างประเทศ</p> <p>๓. สำนักงานคณะกรรมการกำกับและ ส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)</p>	<p>๑. พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. ๒๕๔๒</p> <p>๒. พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐</p> <p>๓. พระราชบัญญัติการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุนซึ่งสินค้าจาก ต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๒</p> <p>๔. พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม</p> <p>๕. พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม</p>
	กระทรวงอุตสาหกรรม	<p>๑. พระราชบัญญัติว่าด้วยอัตราภัย พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม</p> <p>๒. พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๑๑ และที่ แก้ไขเพิ่มเติม</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
	กระทรวงยุติธรรม	๑. พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ ๒. พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๕๖๐
	กระทรวงมหาดไทย - กรมที่ดิน	๑. พระราชบัญญัติคุ้มครองประชาชนในการทำสัญญาขายฝากที่ดินเพื่อการเกษตรหรือที่อยู่ พ.ศ. ๒๕๖๒ ๒. พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. ๒๕๒๒ ๓. พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
	กระทรวงการคลัง - สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง	พระราชบัญญัติการดูแลผลประโยชน์ของคู่สัญญาพ.ศ. ๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
	กระทรวงสาธารณสุข	๑. พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ ๒. พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ๓. พระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐ ๔. พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. ๒๕๕๘
	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑
	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.๒๕๕๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๖๒ (กฎหมายการเงินการคลัง)

รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ฐานะทางการเงินการคลังของรัฐ มีเสถียรภาพและมั่นคงอย่างยั่งยืนตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ และจัดระบบภาษีให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม

กฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกรอบการดำเนินการทางการเงินการคลังและงบประมาณของรัฐ การกำหนดวินัยทางการเงินการคลังด้านรายได้และรายจ่ายทั้งเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ การบริหารทรัพย์สินของรัฐและเงินคงคลัง และการบริหารหนี้สาธารณะ

เป็นกำหนดหน้าที่ของรัฐในการรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัด และจัดระเบียบภาษีให้เกิดความเป็นธรรมรวมถึงกำหนดกรอบของกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

บทบัญญัติลักษณะนี้ได้มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (มาตรา ๘๔ (๓)) โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติเพิ่มเติมหลักการการให้มีกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังขึ้น ซึ่งบัญญัติให้ต้องครอบคลุมถึงกรอบการดำเนินการทางการเงินการคลังและงบประมาณของรัฐ วินัยทางการเงินการคลังด้านรายได้และรายจ่ายทั้งเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ การบริหารทรัพย์สินของรัฐ และเงินคงคลัง และการบริหารหนี้สาธารณะ ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นหลักในการดูแลการเงินการคลังของรัฐให้อยู่ในฐานะมั่นคง และเสี่ยงต่อการถูกนำไปใช้จ่ายในทางที่จะไม่เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน และไม่สร้างหนี้สินจนเกินกำลังของประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
มาตรา ๖๒ รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ฐานะทางการเงินการคลังของรัฐมีเสถียรภาพและมั่นคงอย่างยั่งยืนตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ และจัดระบบภาษีให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม	กระทรวงการคลัง สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ส่วนราชการกลุ่มภารกิจด้านทรัพย์สิน	กองทุน กองทุนการเงิน - พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ - พระราชกำหนดการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินและ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๓

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>กฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกรอบการดำเนินการ ทางการคลังและงบประมาณของรัฐ การกำหนดวินัยทางการคลังด้านรายได้และรายจ่ายทั้งเงินงบประมาณ และเงินนอกงบประมาณ การบริหารทรัพย์สินของรัฐและเงินคงคลัง และการบริหารหนี้สาธารณะ</p>	<p>-กรมธนารักษ์ -สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการกลุ่มภารกิจด้านรายได้ -กรมศุลกากร</p>	<p>-พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑ -พระราชบัญญัติให้อำนาจและกำหนดการปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับสิทธิพิเศษถอนเงินในกองทุนการเงินระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๑๔</p>
	<p>-กรมสรรพสามิต -กรมสรรพากร ส่วนราชการกลุ่มภารกิจด้านรายจ่ายและหนี้สิน -กรมบัญชีกลาง -สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ รัฐวิสาหกิจที่สังกัดกระทรวงการคลัง -สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล -โรงงานยาสูบ -ธนาคารออมสิน -ธนาคารอาคารสงเคราะห์ -ธนาคารกรุงไทย จำกัด มหาชน -ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร</p>	<p>-พระราชบัญญัติให้อำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับกองทุนการเงินและธนาคารระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๔๙๔ -พระราชบัญญัติให้อำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับกองทุนการเงินและธนาคารระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๔๙๔ -พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาระบบสถาบันการเงินเฉพาะกิจ พ.ศ. ๒๕๕๘ -พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ -พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕ -พระราชบัญญัติบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. ๒๕๓๔ -พระราชบัญญัติสถาบันคุ้มครองเงินฝาก พ.ศ. ๒๕๕๑ -พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
	<ul style="list-style-type: none"> -องค์การสุรา -โรงงานไฟ -ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย -บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม -บริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย -ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย -บริษัทธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด -กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา -ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย -องค์การมหาชน - สำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน 	<p>กู้เงิน</p> <ul style="list-style-type: none"> -พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำ และสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๕ -พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ พ.ศ. ๒๕๖๓ -พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ -พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๑ -พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินและจัดการเงินกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ระยะที่สอง พ.ศ. ๒๕๔๕ -พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินและจัดการเงินกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
		<p>-พระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๔๘</p> <p>-พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑</p> <p>-พระราชบัญญัติให้อำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับกองทุนการเงินและธนาคารระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๔</p> <p>-พระราชบัญญัติให้อำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับกองทุนร่วมเพื่อสินค้าโภคภัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๓๕</p> <p>-พระราชบัญญัติให้อำนาจและกำหนดการปฏิบัติการบางประการเกี่ยวกับสิทธิพิเศษถอนเงิน ในกองทุนการเงินระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๑๔</p> <p>วิธีการงบประมาณ</p> <p>การจ่ายเงินบางประเภทตามงบประมาณรายจ่าย</p> <p>-พระราชบัญญัติการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ่ายเงินบางประเภทตามงบประมาณรายจ่าย พ.ศ. ๒๕๑๘</p> <p>-พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ (มาตรา ๑๕๓ มาตรา ๑๕๔)</p> <p>-พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๑</p> <p>วิธีการงบประมาณ</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
		<p>-รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (มาตรา ๖๒ มาตรา ๑๔๐ มาตรา ๑๔๑ มาตรา ๑๔๒ มาตรา ๑๔๓ มาตรา ๑๔๔)</p> <p>-พระราชบัญญัติการบริหารทุนหมุนเวียน พ.ศ. ๒๕๕๘</p> <p>-พระราชบัญญัติการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน พ.ศ. ๒๕๖๒ (มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐)</p> <p>-พระราชบัญญัติเงินคลัง พ.ศ. ๒๕๔๑</p> <p>-พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการในพระองค์พ.ศ. ๒๕๖๐</p> <p>-พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑</p> <p>-พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๑</p> <p>เงินคลัง</p> <p>-พระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘</p> <p>-พระราชบัญญัติเงินคลัง พ.ศ. ๒๕๔๑</p> <p>-พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑</p> <p>-พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๑</p> <p>เงินตรา</p> <p>-พระราชกำหนดจัดสรรทุนสำรองเงินตราเกินจำนวนธนบัตรออกใช้ พ.ศ. ๒๕๔๘</p> <p>-พระราชกำหนดลดอนคินเหรียญกษาปณ์ชนิดทองขาวราคาห้าบาท</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
	-กรมธนารักษ์	ลักษณะเก้าเหลี่ยม พ.ศ. ๒๕๒๑ -พระราชกำหนดโอนสินทรัพย์บางส่วนในบัญชีสำรองพิเศษตาม กฎหมายว่าด้วยเงินตรา พ.ศ. ๒๕๔๕ -พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ -พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑ -พระราชบัญญัติยกเลิกทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ. ๒๕๕๐ ทรัพย์สิน -พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ.๒๕๑๘
ภาษีอากร มาตรา ๖๒ รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ฐานะ ทางการเงินการคลังของรัฐมีเสถียรภาพและมั่นคงอย่างยั่งยืนตาม กฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ และจัดระบบภาษี ให้เกิด ความเป็นธรรมแก่สังคม	-กรมสรรพากร -กรมศุลกากร -กรมสรรพสามิต -สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน -สำนักนายกรัฐมนตรี	-ประมวลรัษฎากร -พระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. ๒๕๑๐ -พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐ -พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๐ -พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ -พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ๒๕๖๒ -พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๐๘ -พระราชบัญญัติภาษีการรับมรดก พ.ศ. ๒๕๕๘ -พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ๒๕๖๒

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
		<p>-การตรวจสอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ - พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ -พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.๒๕๓๙ พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานภาครัฐ พ.ศ.๒๕๔๒ -พระราชบัญญัติความรับผิดของพนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๐๒
<p>มาตรา ๖๓ รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>ความมุ่งหมาย</p>	<p>สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ</p> <p>สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน</p> <p>กระทรวงยุติธรรม</p>	<p>พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑</p> <p>พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ - พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
<p>กำหนดหน้าที่ของรัฐในการสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบในทุกรูปแบบ</p> <p>คำอธิบายประกอบ</p> <p>มาตรานี้เป็นบทบัญญัติใหม่ซึ่งมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ (มาตรา ๓๕ (๓)) เพื่อให้การจัดการทุจริตเกิดผลอย่างจริงจัง โดยต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนและประชาชนในการร่วมมือกัน แต่การที่ประชาชนจะตื่นตัวเพื่อให้ความร่วมมือนั้น รัฐจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนก่อนเป็นเบื้องต้น เมื่อประชาชนตระหนักถึงภัยอันตรายอันเกิดจากการทุจริตแล้ว จึงจะให้ความร่วมมือเพื่อขจัดหรือต่อต้านการทุจริตอย่างได้ผล ในขณะเดียวกันก็ต้องมีหลักประกันว่าประชาชนที่ให้ความร่วมมือแล้ว จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐไม่ให้ถูกรังแกหรือกลั่นแกล้งได้</p>		<p>พ.ศ. ๒๕๕๙</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ <p>พ.ศ. ๒๕๕๙</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประมวลกฎหมายอาญา หมวด ๒ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม - พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖
	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ	พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
	สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	กระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
		- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงิน แก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้าง สูง พ.ศ. ๒๕๕๙

บทที่ ๓

หลักเกณฑ์ และวิธีการในการแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญขององค์กร อิสระ

ผู้รับการประเมินได้ศึกษาหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญโดยนำแนวทางในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญขององค์กรอิสระที่มีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่สามารถนำข้อเท็จจริงมาเปรียบเทียบและนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาทำคำวินิจฉัยและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกอบระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาเรื่องร้องเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ รวมถึงเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ องค์กรอิสระที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบดังกล่าวประกอบด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งมีอำนาจในการจัดทำคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ รวมถึงเสนอมาตรการใด ๆ ให้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติ แต่ไม่มีอำนาจบังคับทางปกครองหรือลักษณะโทษทางอาญา ในลักษณะเทียบเคียงกับคำวินิจฉัยและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน และองค์กรอิสระที่มีอำนาจบังคับทางปกครองหรือลักษณะโทษทางอาญา ได้แก่ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งทั้งสององค์กรเป็นองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่มีอำนาจบังคับสั่งการ รวมถึงมีบทบัญญัติที่มีโทษทางปกครองและทางอาญา หากการปฏิบัติฝ่าฝืนต่อกฎหมายตามกรอบอำนาจหน้าที่ของทั้งสององค์กร ผู้รับการประเมินได้นำหลักเกณฑ์ วิธีการ การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญขององค์กรทั้ง ๓ องค์กรมาเทียบเคียงเพื่อเป็นแนวทางเพื่อให้เกิดความครบถ้วน สมบูรณ์และเหมาะสมในการจัดทำร่างระเบียบหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินต่อไป

๓.๑ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๓.๑.๑ ประวัติความเป็นมา

การจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ดูแลคุ้มครองในเรื่องสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเป็นครั้งแรกเมื่อมีการบัญญัติเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ซึ่งนอกเหนือจะกำหนดบทบัญญัติว่าด้านสิทธิของประชาชนในด้านต่าง ๆ ยังได้กำหนดให้จัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่ดูแลและตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยให้จัดทำกฎหมายในเรื่องดังกล่าวให้เสร็จภายใน ๒ ปี นับแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ (รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐) (สามารถ ประทีปรัตน์ และคณะ, อ่างแล้ว หน้า ๔๗ - ๔๘)

ต่อมาภายหลังมีการรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไว้ในมาตรา ๒๕๖ มาตรา ๒๕๗ โดยกำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ แต่มีจำนวนลดลงจาก ๑๑ คน เหลือ ๗ คน โดยยังคงมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี

อย่างไรก็ตามเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอีกครั้ง ได้มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑/๒๕๕๗ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ล้มสลาย และได้ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดใหม่ให้ปฏิบัติหน้าที่ และต่อมาได้มีการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดที่ ๓ โดยดำเนินการตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๔๘/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เรื่อง การสรรหาบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งที่ว่าง

๓.๑.๒ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๓.๑.๒.๑ อำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๔๗ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ลำเอียงและเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง

(๒) จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ เสนอต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน

(๓) เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

(๔) ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม

(๕) สร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

(๖) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

๓.๒.๒.๒ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๒๖ คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณี โดยไม่ล่าช้า และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง

(๒) จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเสนอต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน

(๓) เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

(๔) ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม

(๕) สร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

๓.๑.๓ หลักเกณฑ์วิธีการในการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

การแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑

๓.๓.๒.๑ คำปรารภ บทอาศัยอำนาจ และนิยามศัพท์

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้มีระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๔๔ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๕๔

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“ผู้ทรงคุณวุฒิ” หมายถึง ผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ และมีประสบการณ์ ในการสอน การวิจัย การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ หรือมีความชำนาญพิเศษในการปฏิบัติงาน ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย การงบประมาณและการเงิน การบริหารงานบุคคล การปกครอง การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และด้านอื่น ๆ ซึ่งความเห็นของผู้นั้นอาจเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ กรรมการ คณะอนุกรรมการ สำนักงาน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือคณะทำงานที่คณะกรรมการหรือสำนักงานแต่งตั้ง

๓.๓.๒.๒ คุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนและวิธีการแต่งตั้งและการพ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๕ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องมี

- (๑) อายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปี
- (๒) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๓) ไม่เป็นผู้ที่มีประวัติการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างชัดเจน

ข้อ ๖ ประเภทของผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ ให้คณะกรรมการกำหนดได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ

ข้อ ๗ ให้กรรมการหรือสำนักงานพิจารณาเสนอชื่อบุคคลที่เห็นสมควรขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมข้อมูลเบื้องต้นต่อประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อพิจารณาเสนอให้คณะกรรมการ - พิจารณารับขึ้นทะเบียนต่อไป

ข้อ ๘ เอกสารหลักฐานประกอบการเสนอชื่อให้ขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

- (๑) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือสำเนาบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อย่างใดอย่างหนึ่ง
- (๒) ประวัติการศึกษา การฝึกอบรม และการทำงาน

(๓) หนังสือแสดงความยินยอมของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อขึ้นทะเบียน
ผู้ทรงคุณวุฒิ

๓.๓.๒.๓ การขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ การพ้นจากตำแหน่ง และค่าตอบแทน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อ ๙ ให้สำนักงานตรวจสอบเอกสารและคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ
ขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบนี้ แล้วจัดทำบัญชีรายชื่อพร้อมรายละเอียด
เกี่ยวกับประวัติของบุคคลดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเอกสารครบถ้วน เสนอต่อ
คณะกรรมการเพื่อพิจารณา

ข้อ ๑๐ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นชอบให้รับขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ
ให้ออกประกาศขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

ให้สำนักงานแจ้งผลการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เกี่ยวข้องทราบภายในเจ็ด
วันนับแต่วันที่ ออกประกาศดังกล่าว และจัดเก็บรักษาทะเบียนและประวัติของผู้ทรงคุณวุฒิไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๑๑ ให้คณะกรรมการทบทวนประกาศบัญชีผู้ได้รับการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ
ทุกสามปี

ข้อ ๑๒ ผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากหน้าที่เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติตามข้อ ๕

(๔) คณะกรรมการมีมติให้เพิกถอนการขึ้นทะเบียน

ข้อ ๑๓ คณะกรรมการ กรรมการ คณะอนุกรรมการ สำนักงาน พนักงาน
เจ้าหน้าที่หรือคณะทำงานที่คณะกรรมการหรือสำนักงานแต่งตั้งอาจเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว
มาให้คำปรึกษาหรือให้ความเห็นประกอบการพิจารณาได้ ในการนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิอาจเข้าร่วมประชุม หรือทำ
ความเห็นเป็นหนังสือก็ได้

การเข้าร่วมประชุมหรือให้ความเห็นเป็นหนังสือตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ
มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนในอัตราวันละหรือเรื่องละสองพันบาท แล้วแต่กรณี และในกรณีมาเข้าร่วมประชุมให้มีสิทธิ
ได้รับค่าใช้จ่ายในการเดินทางตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการนั้นด้วย

๓.๓.๒.๔ ผู้รักษาการ และอำนาจชี้ขาดตามระเบียบ

ข้อ ๑๖ ให้ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรักษาการตามระเบียบนี้
 ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้คณะกรรมการ
 เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

๓.๒. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

๓.๒.๑ ประวัติความเป็นมา

ระบบการตรวจเงินแผ่นดินของไทยมีมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๑๘ ในรัชสมัย
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรา "พระราชบัญญัติสำหรับ
 กรมพระคลังมหาสมบัติแล้วด้วยกรมต่าง ๆ ซึ่งจะเบิกเงินส่งเงิน" อันถือเป็นต้นกำเนิดของการตรวจเงินแผ่นดิน
 ในประเทศไทย จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงริ่ฟื้นเรื่องการจัดตั้ง
 กรมที่จะตรวจบัญชีและการเงินแผ่นดินขึ้นมาอีก เนื่องจากทรงเห็นว่ารายได้และรายจ่ายของแผ่นดินมีมากขึ้น
 จำเป็นต้องตรวจตราการรับจ่ายและรักษาเงินให้รัดกุมยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรม
 ตรวจเงินแผ่นดินขึ้นในสังกัดกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๘ และทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายอีพลอริโอ เป็นอธิบดีกรมตรวจเงินแผ่นดินคนแรก

ต่อมาได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยมีเนื้อหา
 เพื่อให้มีการตรวจสอบการรับจ่ายเก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจเป็นไปโดยถูกต้อง
 และเรียบร้อยมีประสิทธิภาพตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ นอกจากปรับเปลี่ยนโครงสร้างของสถาบันตรวจเงิน
 แผ่นดินจากคณะกรรมการมาเป็นรูปแบบที่มีผู้อำนวยการสำนักงานฯ เป็นผู้รับผิดชอบงานของสำนักงานตรวจเงิน
 แผ่นดินเพียงผู้เดียวแล้วยังเพิ่มบทบาทการตรวจสอบ โดยให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบ
 ถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความประหยัดของการใช้จ่ายเงินงบประมาณและตรวจสอบการจัดเก็บภาษี
 อากร ซึ่งเป็นการพัฒนาบทบาทของสถาบันตรวจเงินแผ่นดินของไทยให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยการ
 ตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งส่วนใหญ่การตรวจสอบจะครอบคลุม ด้านการเงิน (Financial Audit) การปฏิบัติตาม
 กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ (Compliance Audit) และการตรวจสอบการดำเนินงาน (Performance Audit) และ
 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งออกตามความในมาตรา
 ๓๑๒ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่กำหนดให้การตรวจเงินแผ่นดินกระทำโดย
 คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระและเป็นกลาง และตามบทเฉพาะกาล
 มาตรา ๓๓๓ ได้กำหนดสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน ประกอบด้วย
 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน อันได้แก่ การวางนโยบาย การให้คำปรึกษาและคำแนะนำการ

เสนอแนะให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาในเรื่องวินัยทางงบประมาณและการคลัง การกำหนดโทษปรับทางปกครอง การพิจารณาวินิจฉัยความผิดทางวินัยและงบประมาณและการคลังในฐานะที่เป็นองค์กรสูงสุด และการพิจารณาเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและการจัดให้มีสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การปฏิบัติงาน และการดำเนินการอื่น ซึ่งมีหลักการและวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ ควบคุม การใช้จ่ายเงินแผ่นดินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อมิให้เงินแผ่นดินรั่วไหล

๓.๒.๒ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

๓.๒.๒.๑ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๔๐ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (๑) วางนโยบายการตรวจเงินแผ่นดิน
- (๒) กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน
- (๓) กำกับการตรวจเงินแผ่นดินให้เป็นไปตาม (๑) และ (๒) และ

กฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

(๔) ให้คำปรึกษา แนะนำ หรือเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ รวมทั้งการให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐ ในการแก้ไขข้อบกพร่อง เกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน

(๕) สั่งลงโทษทางปกครองกรณีมีการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

๓.๒.๒.๒ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (๑) วางนโยบายการตรวจเงินแผ่นดิน
- (๒) กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน
- (๓) กำกับการตรวจเงินแผ่นดินให้เป็นไปตาม (๑) และ (๒) และตาม

กฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

(๔) ให้คำปรึกษา แนะนำ หรือเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ รวมทั้งการให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐในการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับ การใช้จ่ายเงินแผ่นดิน

(๕) สั่งลงโทษทางปกครองกรณีมีการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วย
วินัยการเงินการคลังของรัฐ

(๖) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น

ในการกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานตาม (๒) ให้คณะกรรมการรับฟัง
ความคิดเห็นของหน่วยรับตรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

๓.๒.๓ หลักเกณฑ์วิธีการในการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือจ้าง
ผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒

๓.๒.๓.๑ คำปรารภ บทอาศัยอำนาจ และนิยามศัพท์

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดวิธีการและเงื่อนไขในการแต่งตั้งที่ปรึกษา
หรือการจ้างผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา ๕๔ (๒) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน
พ.ศ. ๒๕๖๑

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๐ (๕) ประกอบมาตรา ๕ วรรคสอง แห่ง
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
จึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“ที่ปรึกษา” หมายความว่า บุคคลที่สำนักงานแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาเพื่อให้
ปฏิบัติงานตามระเบียบนี้

“ผู้เชี่ยวชาญ” หมายความว่า บุคคลที่สำนักงานจัดจ้างเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้
ปฏิบัติงาน ตามระเบียบนี้

๓.๒.๓.๒ คุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนและวิธีการแต่งตั้งและการพ้นจาก
ตำแหน่ง

ข้อ ๔ สำนักงานอาจจัดให้มีที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ตามลักษณะหนึ่ง ลักษณะใด ดังต่อไปนี้

(๑) แต่งตั้งที่ปรึกษา เพื่อให้คำปรึกษาหรือแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน หรือเพื่อช่วย การปฏิบัติงานของสำนักงาน เป็นรายครั้ง

(๒) จ้างผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้คำปรึกษาหรือแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน หรือเพื่อช่วย การปฏิบัติงานของสำนักงาน โดยปฏิบัติงานเต็มเวลา

(๒) การจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญ ให้สำนักงานดำเนินการจัดทำสัญญาจ้าง โดยกำหนดระยะเวลาจ้าง ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปี

ข้อ ๕ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญให้มีหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์ให้คำปรึกษา และเสนอความเห็น ที่เป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบและการปฏิบัติงานของสำนักงาน ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงนโยบาย การตรวจเงินแผ่นดินและหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินด้วย

ข้อ ๖ ที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท หรือ

(๒) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ การปฏิบัติงานของสำนักงาน

ข้อ ๗ ผู้เชี่ยวชาญ ต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ ข้าราชการ การเมือง ข้าราชการรัฐสภา ฝ่ายการเมือง

(๒) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการ ส่วนท้องถิ่นหรือเป็นเจ้าของที่อื่นของรัฐซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๓) เป็นผู้จัดการ กรรมการ ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัทหรือองค์กรใด ๆ ซึ่งทำธุรกิจเพื่อหากำไร

(๔) เป็นกรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรค การเมือง หรือเจ้าหน้าที่ พรรคการเมือง

(๕) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น

ข้อ ๘ ในกรณีสำนักงานมีความจำเป็นต้องคำปรึกษาหรือขอเสนอแนะ หรือ ช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงานจากบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความสามารถหรือมีความเชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ต่อ

การตรวจเงินแผ่นดิน ให้ผู้ว่าการเสนอเหตุผลและความจำเป็นพร้อมชื่อและคุณสมบัติของที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญที่ต้องการแต่งตั้งหรือจัดจ้างต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

การเสนอเหตุผลความจำเป็นตามวรรคหนึ่ง ให้ระบุด้วยว่าต้องการคำปรึกษา หรือข้อเสนอแนะหรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงาน โดยระบุระยะเวลาที่ต้องการคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงานด้วย ทั้งนี้ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญต้องไม่มีส่วนได้เสียหรือมีผลประโยชน์ ขัดกันกับงานที่ต้องให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ

ก่อนเสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการให้สำนักงานตรวจสอบคุณสมบัติ บุคคลที่จะเสนอแต่งตั้งหรือจัดจ้าง โดยต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๗

๓.๓.๒.๓ การขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ การพ้นจากตำแหน่ง และค่าตอบแทน ผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อ ๘ เมื่อคณะกรรมการมีมติให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งหรือจัดจ้างตามข้อ ๕ แล้วให้สำนักงานดำเนินการ ดังนี้

(๑) การแต่งตั้งที่ปรึกษาให้สำนักงานจัดทำคำสั่งแต่งตั้งเสนอผู้ว่าการ แต่งตั้งที่ปรึกษาเพื่อมาให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะหรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงาน โดยกำหนด ระยะเวลาแต่งตั้งครั้งหนึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปี

(๒) การจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญ ให้สำนักงานดำเนินการโดยการทำสัญญาจ้าง โดยกำหนดระยะเวลาจ้างครั้งหนึ่งไม่เกินหนึ่งปี

ข้อ ๑๐ ให้สำนักงานรวบรวมและจัดทำทะเบียนประวัติของที่ปรึกษาและ ผู้เชี่ยวชาญไว้เป็นฐานข้อมูล

ข้อ ๑๑ การจ้างผู้เชี่ยวชาญในแต่ละครั้ง ให้กำหนดระยะเวลาการจ้าง อัตราค่าจ้างและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญไว้ในสัญญาจ้างด้วย

ข้อ ๑๒ ผู้ที่เคยได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาหรือจ้างเป็นผู้เชี่ยวชาญมาแล้ว อาจได้รับ การแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาหรือจ้างเป็นผู้เชี่ยวชาญได้อีก ทั้งนี้ ให้ประเมินจากผลงานและประโยชน์ ที่สำนักงานได้รับ

ข้อ ๑๓ ค่าตอบแทนของที่ปรึกษาและค่าจ้างของผู้เชี่ยวชาญ ให้ได้รับตาม อัตรา ดังนี้

(๑) ที่ปรึกษาให้ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายครั้ง ในอัตราครั้งละสามพันบาท แต่ทั้งนี้ มิให้เกิน เดือนละสิบห้าครั้ง

(๒) ผู้เชี่ยวชาญให้ได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน ในอัตราเดือนละห้าหมื่นบาท วิธีการจ่ายค่าตอบแทนและค่าจ้าง ให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการรับ การจ่าย และการเก็บรักษาเงิน

ข้อ ๑๔ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ครบกำหนดระยะเวลาตามคำสั่งแต่งตั้งหรือสัญญาจ้าง

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามข้อ ๖ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๗ หรือมีเหตุตามข้อ ๑๖

(๕) คณะกรรมการมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๑๕ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญผู้ใดกระทำการบกพร่องหรือผิดพลาด ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญหรือจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และการกระทำดังกล่าวข้างต้นก่อให้เกิด ความเสียหายแก่ ทางราชการ ให้ผู้ว่าการรายงานต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบยกเลิกคำสั่ง แต่งตั้งหรือเลิกจ้าง

กรณี que ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ มีส่วนได้เสียหรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับงาน ที่ให้คำปรึกษา หรือข้อเสนอแนะหรือปฏิบัติหน้าที่ ให้ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญแจ้งสำนักงานให้ทราบถึงการมีส่วน ได้เสียหรือผลประโยชน์ขัดกันดังกล่าว และห้ามไม่ให้มีคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือห้ามไม่ให้ปฏิบัติหน้าที่ ในเรื่องนั้น ๆ

ข้อ ๑๖ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญผู้ใดเปิดเผยข้อความ ข้อเท็จจริงหรือข้อมูล ที่ได้มาเนื่องจากงานที่ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะหรือปฏิบัติหน้าที่ต้องรับผิดตามมาตรา ๑๐๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑

๓.๓.๒.๔ ผู้รักษาการและอำนาจชี้ขาดตามระเบียบ

ข้อ ๑๗ ให้ประธานกรรมการเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ และคณะกรรมการ มีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาที่เกิดขึ้นในการบังคับใช้ระเบียบนี้

ในกรณีมีเหตุอันสมควร คณะกรรมการอาจยกเว้นหรือผ่อนผันการปฏิบัติตาม
ความในระเบียบนี้ได้

๓.๓ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

๓.๓.๑ ประวัติความเป็นมา

การจัดตั้งองค์กรเพื่อตรวจสอบการทุจริตในประเทศไทยมีประวัติยาวนาน โดยเริ่มจาก
มีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คือ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตุลาการ พ.ศ. ๒๔๗๑ พระราชบัญญัติคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๗๖
พระราชกฤษฎีกาวินิจฉัยพิจารณาลงโทษข้าราชการและพนักงานเทศบาลผู้กระทำผิดหน้าที่หรือหย่อนความสามารถ
พ.ศ. ๒๔๙๐ พระราชบัญญัติเรื่องราร้องทุกข์ พ.ศ. ๒๔๙๒ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ
ปฏิบัติราชการตามมติประชาชนเพื่อรับเรื่องราร้องทุกข์และพัฒนาเป็นกรมตรวจราชการแผ่นดินในปี พ.ศ. ๒๔๙๖
ต่อมาเมื่อมีการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ได้มีการปรับปรุงระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
โดยรวมงานของคณะกรรมการตรวจสอบเกี่ยวกับภาษีอากร (ก.ต.ภ.) สำนักงานคณะกรรมการเรื่องราร้องทุกข์
และงานของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีแล้วจัดตั้งเป็นสำนักงานคณะกรรมการตรวจและติดตามผลการ
ปฏิบัติราชการ (ก.ต.ป.) ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๑๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕ มีหน้าที่ตรวจ
และติดตามการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน และนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งการสืบสวนสอบสวน
เกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ ต่อมาคณะรัฐมนตรีที่มีนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้ง
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามความ
ใน ข้อ ๙ (๖) แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๘ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๕ มีนายกรัฐมนตรีเป็น
ประธานกรรมการ และในภายหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและ
ประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘ เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๘ และตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๘ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๕ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๑๘ จัดตั้งสำนักงาน
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (สำนักงาน ป.ป.ป.) สังกัดสำนัก
นายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, แนวความคิดเกี่ยวกับการ
โครงสร้างการพัฒนาบุคลากรของสำนักงาน ป.ป.ช. : การสรรหา การพัฒนา และการกำหนดค่าตอบแทน, ๑๐
สารประกอบการศึกษาหลักสูตรธรรมาภิบาลกับการพัฒนาด้านบริหารสำหรับเจ้าพนักงาน ป.ป.ช., ๒๕๔๘, หน้า
๓๒ - ๓๓.)

เมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) เป็นหน่วยธุรการที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินงานอื่น (สามารถ ประทีปรัตนะ และคณะ, ระบบการสรรหาขององค์กรอิสระตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ. เอกสารประกอบการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารภาครัฐและกฎหมายมหาชน รุ่นที่ ๒ สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๖, หน้า ๓๐.) และในภายหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งบัญญัติให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ยังคงเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีอำนาจในการควบคุมหรือตรวจสอบการทุจริตรวมทั้งกรณีร่ำรวยผิดปกติ แต่มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของอำนาจหน้าที่ในกรณีการไต่สวน และวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมให้ดำเนินการเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่าขึ้นไป ส่วนเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการในระดับต่ำกว่าผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่าลงมาอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) และเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จึงได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรอิสระ และยังคงกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ยังคงอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป (วิชา มหาคุณ, คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ อดีต ปัจจุบัน อนาคต (สถาบันป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติสัญญา ธรรมศักดิ์, ๒๕๕๓, หน้า ๓.)

๓.๓.๒ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

๓.๓.๒.๑ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๓๔ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ไต่สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงเพื่อดำเนินการต่อไปตามรัฐธรรมนูญ หรือ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๒) ใต้สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายวียดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เพื่อดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๓) กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๔) หน้าที่และอำนาจอื่นที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

๓.๓.๒.๒ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๒๔ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ใต้สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ใดมีพฤติการณ์ร้ายวียดปกติทุจริตต่อหน้าที่

(๒) ใต้สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายวียดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

(๓) กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว

(๔) ใต้สวนเพื่อดำเนินคดีในฐานความผิดอื่นที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนด หรือที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

(๕) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือกฎหมายอื่น

ในการดำเนินการตาม (๔) ในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการเอง หรือมอบหมายให้หน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการเป็นผู้ดำเนินการก็ได้

๓.๓.๓ หลักเกณฑ์วิธีการในการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของคณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑ ดังนี้ คือ

๓.๓.๓.๑ คำปรารภ บทอาศัยอำนาจ และนิยามศัพท์

โดยที่เป็นการสมควรมีระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของคณะกรรมการไต่สวน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๔๓ (๒) (๕) และ (๗) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจึงออกระเบียบไว้

๓.๓.๓.๒ คุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนและวิธีการแต่งตั้งและการพ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๓ ให้สำนักงานคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ในสาขาวิชาต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยได้รับความยินยอมจากผู้นั้นแล้วจัดทำเป็นบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

ข้อ ๔ ในการไต่สวนเรื่องกล่าวหาใด หากมีความจำเป็นต้องแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหา นั้น ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิในบัญชีตามข้อ ๓ ซึ่งไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๕๖ ร่วมเป็นกรรมการไต่สวน เว้นแต่จะเห็นว่าไม่มีผู้ทรงคุณวุฒิในบัญชีดังกล่าวที่เหมาะสม จะแต่งตั้งบุคคลอื่น ซึ่งมีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหา นั้นและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๕๖ เป็นกรรมการไต่สวนก็ได้

ความในวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับกับกรณีที่คณะกรรมการไต่สวนจะแต่งตั้งที่ปรึกษาของคณะกรรมการไต่สวนด้วย แต่ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการไต่สวนแต่งตั้งที่ปรึกษาได้ไม่เกินสองคน

ข้อ ๕ การประชุมคณะกรรมการไต่สวน ต้องมีกรรมการไต่สวนร่วมประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการไต่สวนทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมที่มีสิทธิเบิกเบี้ยประชุมตามระเบียบนี้

ข้อ ๖ การจ่ายเบี้ยประชุม ให้เบิกจ่ายจากเงินงบประมาณของสำนักงาน ป.ป.ช. ตามอัตราและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ส่วนแบบและวิธีการเบิกจ่ายให้เป็นไปตามที่สำนักงาน ป.ป.ช. กำหนด

ข้อ ๗ ให้ประธานกรรมการไต่สวน กรรมการไต่สวน และที่ปรึกษาของ คณะกรรมการไต่สวน ได้รับเบี้ยประชุมเป็นรายครั้งเฉพาะครั้งที่มาประชุมและให้ได้รับเบี้ยประชุมแต่ละคณะ เพียงครั้งเดียว ในหนึ่งวันในอัตราตามบัญชีแนบท้ายระเบียบนี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบครั้งต่อเดือน

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่ง มีสิทธิได้รับเบี้ยประชุมตามระเบียบ คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการแต่งตั้งและเบี้ยประชุมคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะบุคคล เพื่อช่วยเหลือคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือสำนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ ที่ไม่ใช่การไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑ ด้วย เมื่อรวมกับเบี้ยประชุมตามระเบียบนี้แล้วจะต้องไม่เกินสิบครั้งต่อเดือน เว้นแต่กรรมการไต่สวนและที่ปรึกษาของคณะกรรมการไต่สวนที่แต่งตั้งจากบุคคลภายนอกให้ได้รับเบี้ยประชุม โดยไม่จำกัดจำนวนครั้งต่อเดือน

ข้อ ๘ ให้นำความตามข้อ ๗ มาใช้บังคับกับหัวหน้าพนักงานไต่สวนหรือ พนักงานไต่สวน และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ช่วยเหลือคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในฐานะองค์คณะไต่สวน หรือหัวหน้า พนักงานไต่สวนหรือพนักงานไต่สวนและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ช่วยเหลือคณะกรรมการไต่สวนด้วย โดยอนุโลม โดยให้ได้รับเบี้ยประชุมในอัตราตามบัญชีแนบท้ายระเบียบนี้

๓.๓.๓.๓ การขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ การพ้นจากตำแหน่ง และค่าตอบแทน ผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อ ๙ ให้สำนักงานจัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อย แปดสิบวันนับแต่วันที่ระเบียบฉบับนี้ใช้บังคับ ในระหว่างที่สำนักงานยังมิได้จัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิหรือ ยังดำเนินการจัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่แล้วเสร็จ การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการไต่สวนหรือที่ปรึกษาของ คณะกรรมการไต่สวนให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะกรรมการ ป.ป.ช. จนกว่าสำนักงานจะจัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเสร็จตามกรอบเวลาในวรรคหนึ่ง

๓.๓.๒.๔ ผู้รักษาการ และอำนาจชี้ขาดตามระเบียบ

ข้อ ๑๑ ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้หรือการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาดคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้เป็นที่สุด

ตารางเปรียบเทียบการแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญขององค์กรอิสระจำนวน ๓ องค์กร

หัวข้อ	ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑	ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒	ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของคณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑
<p>บทนิยาม</p>	<p>“ผู้ทรงคุณวุฒิ” หมายถึง ผู้มีความรู้ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ และมีประสบการณ์ ในการสอน การวิจัย การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ หรือมีความชำนาญพิเศษในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย ฯลฯ และด้านอื่น ๆ ซึ่งความเห็นของผู้ขึ้นอาจเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ กรรมการ คณะอนุกรรมการ สำนักงาน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือคณะทำงานที่คณะกรรมการหรือสำนักงานแต่งตั้ง</p>	<p>แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ</p> <p>(๑) “แต่งตั้งที่ปรึกษา” เพื่อให้คำปรึกษาหรือแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน หรือเพื่อช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงาน เป็นรายครั้ง</p> <p>(๒) “ผู้เชี่ยวชาญ” เพื่อให้คำปรึกษาหรือแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน หรือเพื่อช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงานโดยปฏิบัติงานเต็มเวลา</p>	<p>ข้อ ๓ “ผู้ทรงคุณวุฒิ” ที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ในสาขาวิชาต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยได้รับความยินยอมจากผู้นั้นแล้วจัดทำเป็นบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป</p>
<p>บทอาศัยอำนาจ</p>	<p>อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๔๔ (๔) แห่งพระราชบัญญัติ</p>	<p>อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๐ (๕) ประกอบมาตรา ๕ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบ</p>	<p>อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๔๓ (๒) (๕) และ (๗) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ</p>

หัวข้อ	ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียน ผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑	ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการ แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงาน การตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒	ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของ คณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑
	ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐	รัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑	ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑
ขั้นตอนและ วิธีการ แต่งตั้งและ การพ้นจาก ตำแหน่ง	<p>ข้อ ๗ ให้กรรมการหรือสำนักงานพิจารณาเสนอ ชื่อบุคคลที่เห็นสมควรขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมข้อมูลเบื้องต้นต่อประธานกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ เพื่อพิจารณาเสนอให้ คณะกรรมการพิจารณารับขึ้นทะเบียนต่อไป</p> <p>ข้อ ๑๐ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นชอบ ให้รับขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ออกประกาศขึ้น ทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิต่อไปให้สำนักงานแจ้งผล การขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ออกประกาศดังกล่าว และจัดเก็บรักษาทะเบียนและประวัติของ ผู้ทรงคุณวุฒิไว้เป็นหลักฐาน</p> <p>ข้อ ๑๑ ให้คณะกรรมการทบทวนประกาศบัญชี</p>	<p>ข้อ ๘ ในกรณีสำนักงานมีความจำเป็นต้องการคำปรึกษา หรือข้อเสนอแนะหรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงาน จากบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความสามารถ หรือมีความ เชี่ยวชาญ ที่เป็นประโยชน์ต่อการตรวจเงินแผ่นดิน ให้ผู้ว่าการเสนอเหตุผลและความจำเป็นพร้อมชื่อและ คุณสมบัติของที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญที่ต้องการแต่งตั้ง หรือจัดจ้างต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความ เห็นชอบการเสนอเหตุผลความจำเป็นตามวรรคหนึ่ง ให้ ระบุด้วยว่าต้องการคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือช่วย การปฏิบัติงานของสำนักงานโดยระยะเวลาที่ ต้องการคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะหรือช่วยการ ปฏิบัติงานของสำนักงานด้วย ทั้งนี้ ที่ปรึกษา หรือ ผู้เชี่ยวชาญ ต้องไม่มีส่วนได้เสียหรือมีผลประโยชน์ขัดกัน กับงานที่ต้องให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะก่อนเสนอขอ</p>	<p>ข้อ ๔ ในการไต่สวนเรื่องกล่าวหาใด หากมีความ จำเป็นต้องแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ กล่าวหา นั้น ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณา แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิในบัญชีตามข้อ ๓ ซึ่งไม่มี ลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๕๖ ร่วมเป็น กรรมการ ไต่สวน เว้นแต่จะเห็นว่าไม่มีผู้ทรงคุณวุฒิในบัญชี ดังกล่าวที่เหมาะสม จะแต่งตั้งบุคคลอื่น ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่ เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังกล่าวหา นั้น และ ไม่มีลักษณะ ต้องห้ามตามมาตรา ๕๖ เป็นกรรมการไต่สวนก็ได้ ความในวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับกับกรณีนี้ คณะกรรมการไต่สวนจะแต่งตั้งที่ปรึกษาของ คณะกรรมการไต่สวนด้วย แต่ทั้งนี้ให้คณะกรรมการ</p>

หัวข้อ	ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียน ผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑	ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการ แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงาน การตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒	ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของ คณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑
	<p>ผู้ได้รับการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิทุกสามปี</p> <p>ข้อ ๑๒ ผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากหน้าที่เมื่อ (๑) ตาย (๒) ลาออก (๓) ขาดคุณสมบัติตามข้อ ๕ (๔) คณะกรรมการมีมติให้เพิกถอนการขึ้นทะเบียน</p>	<p>ความเห็นชอบต่อคณะกรรมการ ให้สำนักงานตรวจสอบ คุณสมบัติบุคคล ที่จะเสนอแต่งตั้งหรือจัดจ้าง โดยต้องมี คุณสมบัติตามข้อ ๖ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๗</p> <p>ข้อ ๙ เมื่อคณะกรรมการมีมติให้ความเห็นชอบการ แต่งตั้งหรือจัดจ้างตามข้อ ๕ แล้ว ให้สำนักงาน ดำเนินการ ดังนี้</p> <p>(๑) การแต่งตั้งที่ปรึกษาให้สำนักงานจัดทำคำสั่งแต่งตั้ง เสนอผู้ว่าการแต่งตั้งที่ปรึกษาเพื่อมาให้คำปรึกษาหรือ ข้อเสนอแนะ หรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงาน โดย กำหนดระยะเวลาแต่งตั้งครั้งหนึ่ง ต้องไม่เกินหนึ่งปี</p> <p>(๒) การจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญ ให้สำนักงานดำเนินการโดย การทำสัญญาจ้าง โดยกำหนดระยะเวลาจ้างครั้งหนึ่งไม่เกิน หนึ่งปี</p> <p>ข้อ ๑๐ ให้สำนักงานรวบรวมและจัดทำทะเบียนประวัติ ของที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ไว้เป็นฐานข้อมูล</p>	<p>ไต่สวนแต่งตั้งที่ปรึกษาได้ไม่เกิน ๒ คน</p> <p>ข้อ ๙ ให้สำนักงานจัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิให้แล้ว เสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ ระเบียบฉบับนี้ใช้บังคับในระหว่างที่สำนักงานยัง มิได้จัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิหรือยังดำเนินการ จัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่แล้วเสร็จ การแต่งตั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการไต่สวน หรือที่ปรึกษา ของคณะกรรมการไต่สวน ให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จนกว่าสำนักงานจะจัดทำ บัญชีผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเสร็จตามกรอบเวลาใน วรรคหนึ่ง</p>

หัวข้อ	ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียน ผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑	ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการ แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงาน การตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒	ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของ คณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑
บทกำหนด โทษกรณีทำ ผิดหน้าที่/ เปิดเผย ความลับ	-ไม่มี-	<p>ข้อ ๑๕ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญผู้ใด กระทำการ บกพร่องหรือผิดพลาดในส่วนที่เป็นสาระสำคัญหรือจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงและการกระทำ ดังกล่าวข้างต้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ ให้ผู้ว่าการรายงานต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ ความเห็นขอขอยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งหรือเลิกจ้าง</p> <p>กรณีที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ มีส่วนได้เสียหรือมี ผลประโยชน์ขัดกันกับงานที่ให้คำปรึกษา หรือ ข้อเสนอแนะหรือปฏิบัติหน้าที่ ให้ที่ปรึกษาหรือ ผู้เชี่ยวชาญแจ้งสำนักงานให้ทราบถึงการมีส่วนได้เสีย หรือผลประโยชน์ขัดกันดังกล่าว และห้ามไม่ให้มี คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือห้ามไม่ให้ปฏิบัติหน้าที่ ในเรื่องนั้น ๆ</p> <p>ข้อ ๑๖ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญผู้ใดเปิดเผยข้อความ ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่ได้มาเนื่องจากงานที่ให้คำปรึกษา</p>	-ไม่มี-

หัวข้อ	ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียน ผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑	ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการ แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงาน การตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒	ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของ คณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑
		หรือข้อเสนอแนะ หรือปฏิบัติหน้าที่ ต้องรับผิดชอบตาม มาตรา ๑๐๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑	
คำตอบแทน / คำพาหนะ	อัตราวันละ/เรื่องละ ๒,๐๐๐ บาท แล้วแต่กรณี และให้มีสิทธิ ได้รับค่าใช้จ่ายในการเดินทางตาม ระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการนั้น	(๑) ที่ปรึกษาให้ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายครั้ง ในอัตรา ครั้งละ ๓,๐๐๐ บาท แต่ทั้งนี้ มิให้เกินเดือนละ ๑๕ ครั้ง (๒) ผู้เชี่ยวชาญให้ได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน ในอัตรา เดือนละ ๕๐,๐๐๐ บาท	ข้อ ๗ ให้ประธานกรรมการไต่สวน กรรมการไต่สวน และที่ปรึกษาของคณะกรรมการไต่สวน ได้รับ เบี้ยประชุมเป็นรายครั้งเฉพาะครั้งที่มาประชุมและ ให้ได้รับเบี้ยประชุมแต่ละคณะเพียงครั้งเดียว ใน หนึ่งวันในอัตราตามบัญชีแนบท้ายระเบียบนี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน ๑๐ ครั้งต่อเดือน ในกรณีที่ถูกคัดตาม วรรคหนึ่ง มีสิทธิได้รับเบี้ยประชุมตามระเบียบ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แห่งชาติว่าด้วยการแต่งตั้งและเบี้ยประชุม คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะบุคคล เพื่อช่วยเหลือคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือสำนักงาน ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่ใช่การไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑ ด้วย เมื่อรวมกับเบี้ยประชุมตามระเบียบนี้แล้ว

หัวข้อ	ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียน ผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑	ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการ แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงาน การตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒	ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของ คณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑
			จะต้องไม่เกิน ๑๐ ครั้งต่อเดือน เว้นแต่กรรมการ ไต่สวนและที่ปรึกษาของคณะกรรมการไต่สวนที่ แต่งตั้งจากบุคคลภายนอกให้ได้รับเบี้ยประชุม โดยไม่จำกัดจำนวนครั้งต่อเดือน
ผู้ รักษาการ/ ผู้มีอำนาจ วินิจฉัย/ หรือผ่อนผัน	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รักษาการตามระเบียบนี้ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบ นี้ ให้คณะกรรมการเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด แต่ ไม่ได้ระบุให้มีอำนาจผ่อนผันการใช้ระเบียบฯ นี้	ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการมี อำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาที่เกิดขึ้นในการ บังคับใช้ระเบียบนี้ ในกรณีมีเหตุอันสมควร คณะกรรมการอาจ ยกเว้นหรือผ่อนผันการปฏิบัติตามความในระเบียบนี้ได้	ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริตแห่งชาติเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้หรือการ ปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาดคำวินิจฉัยของ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้เป็นที่สุด/แต่ไม่ได้ระบุ ให้มีอำนาจผ่อนผันการใช้ระเบียบฯ นี้

บทที่ ๔

ข้อพิจารณาและแนวทางในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญของผู้ตรวจการแผ่นดิน เปรียบเทียบกับขององค์กรอิสระอื่น

๔.๑ ลักษณะหรือรูปแบบเฉพาะขององค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้รับการประเมินได้ศึกษาระเบียบหลักเกณฑ์ รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการแต่งตั้ง และขึ้นทะเบียนของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยนำแนวทางในการแต่งตั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญขององค์กรอิสระมาเป็นแนวทางเพื่อปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับสำนักงาน ผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อประโยชน์ในการทำวินิจฉัยและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกอบระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาเรื่องร้องเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ให้มีความสมบูรณ์ และครบถ้วน รวมถึงเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๔.๒ ปัญหาการแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

ที่ผ่านมามีระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญของสำนักงาน ผู้ตรวจการแผ่นดินจนถึงปัจจุบันซึ่งสามารถแยกออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๔.๒.๑ กรณีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นอำนาจของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งมีระเบียบที่เกี่ยวข้องด้วยกัน ๓ ฉบับ ดังนี้

๔.๒.๑.๑ ระเบียบสำนักงานว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน

พ.ศ. ๒๕๕๙

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติตามระเบียบดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าหากจะแต่งตั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินนั้น ยังขาดรายละเอียดในขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจน รวมถึงไม่ได้ระบุคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญ ว่าต้องประกอบ ไปด้วยหลักเกณฑ์อย่างไร และในส่วนิยามศัพท์ก็ไม่ได้ระบุว่า “ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ” หมายถึงบุคคล ประเภทใด มีคุณสมบัติอย่างไรและระยะเวลาในการแต่งตั้งการพ้นจากตำแหน่ง รวมถึงยังไม่มีกระบวนการขึ้นทะเบียน บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมีเพียงระบุว่าได้ค่าพาหนะในการเดินทางเท่านั้น อีกทั้งใน ระเบียบดังกล่าวก็ไม่ได้ระบุว่าใช้กับกรณีการแสวงหาข้อเท็จจริงที่เกิดจากการร้องเรียนและผู้ตรวจการแผ่นดิน เห็นควรรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา (มีการออกเลขเรื่องร้องเรียน) หรือใช้กับกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดิน หยิบยกขึ้นมา (owned motion) เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงในเบื้องต้น (ยังไม่มีการออกหมายเลขร้องเรียน) ด้วยหรือไม่ อย่างไร มีเพียงแค่ระบุค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญครั้งละ ๓,๐๐๐ บาท หรือ ๕,๐๐๐ บาท โดยไม่ได้ระบุว่าบุคคลใดมีคุณสมบัติที่จะได้รับการแต่งตั้งเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ

๔.๒.๑.๒ ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒

ภายหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับได้มีการตรากฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อการอนุมัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว จึงได้ยกเลิกการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญตามระเบียบค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๕๙ และให้นำระเบียบระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒ มาใช้บังคับแทน โดยในข้อ ๓ ระบุให้ยกเลิกระเบียบค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๕๙ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒ นี้ ไม่ได้มีรายละเอียดเพิ่มขึ้นแตกต่างจากรเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๕๙ แต่อย่างใด

๔.๒.๑.๓ ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒

ในส่วนของระเบียบนี้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๒ และให้มีผลใช้บังคับในวันถัดจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมีการระบุในส่วนของนิยามศัพท์ให้ความหมายของ “ผู้ให้ความเห็น” หมายความว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ในสาขาหนึ่งสาขาใด ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ตรวจการแผ่นดินตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน ว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาเรื่องร้องเรียนเชิญมาให้ความเห็น เพื่อประกอบการพิจารณาในเรื่องที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งระเบียบนี้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ” ที่ชัดเจนมากขึ้นหากเทียบกับระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๕๙ และระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ผ่านมา รวมถึงได้แยกให้ความหมายระหว่าง “ผู้ให้ความเห็น” กับ “ผู้มาให้ถ้อยคำ” ซึ่งเป็นพยานบุคคลอย่างชัดเจนรวมถึงผู้ให้ความเห็นมีสิทธิเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางเช่นเดียวกับผู้มาให้ถ้อยคำตามบัญชีหมายเลข ๑ สำหรับในส่วนของอัตราค่าตอบแทนผู้มาให้ความเห็นมีการระบุอัตราค่าตอบแทนครั้งละ ๓,๐๐๐ บาท เว้นแต่ในกรณีผู้ให้ความเห็นเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เป็นพิเศษให้จ่ายค่าตอบแทนสูงกว่าที่กำหนดได้แต่ไม่เกินครั้งละ ๕,๐๐๐ บาท โดยได้รับอนุมัติจากเลขาธิการตามบัญชีหมายเลข ๒ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการระบุอัตราค่าตอบแทนในลักษณะกว้าง ๆ ยังไม่ได้ระบุชัดว่าผู้ให้ความเห็นที่มีความสามารถกับประสบการณ์เป็นพิเศษซึ่งให้จ่ายค่าตอบแทนในอัตราที่สูงกว่า จำนวน ๕,๐๐๐ บาท หมายถึงมีคุณสมบัติและประสบการณ์อย่างไร และมีความแตกต่างจากผู้ให้ถ้อยคำในกรณีปกติซึ่งได้ค่าตอบแทนครั้งละ ๓,๐๐๐ บาท อย่างไรก็ตาม รวมถึงไม่ได้ระบุประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันนั้นพิจารณาจากหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขใดโดยเป็นการเปิดดุลพินิจในการแต่งตั้งอย่างกว้าง ๆ เท่านั้น

๔.๒.๒ การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นอำนาจเฉพาะของประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน

๔.๒.๒.๑ ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ ประจำปีประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๓

ตามระเบียบนี้เป็นอำนาจโดยเฉพาะของประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินในการพิจารณาแต่งตั้งที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ประจำปีประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ กลั่นกรอง และเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย และสามารถแต่งตั้งได้ตามจำนวนที่กำหนดไว้

ในชั้นนี้ ผู้รับการประเมินขอเสนอปัญหา แนวทางและบทวิเคราะห์ในการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะภายในกรอบอำนาจของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเท่านั้น ทั้งนี้ ปรากฏตามตารางเปรียบเทียบระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ท้ายบทที่ ๔

๔.๓ วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินกับองค์กรอิสระอื่น

๔.๓.๑ วิเคราะห์แนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ ๓ การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งจะเห็นได้ว่าได้กำหนดค่านิยมศัพท์ลงในความหมายอย่างละเอียดของคำว่า “ผู้ทรงคุณวุฒิ” ผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ และมีประสบการณ์ในการสอน การวิจัย การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ หรือมีความชำนาญพิเศษในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย การงบประมาณและการเงิน การบริหารงานบุคคล การปกครอง การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และด้านอื่น ๆ ซึ่งความเห็นของผู้นั้นอาจเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ กรรมการ คณะอนุกรรมการ สำนักงาน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือคณะทำงานที่คณะกรรมการหรือสำนักงานแต่งตั้ง และได้ระบุลงไปมีความรู้ความสามารถในแต่ละด้าน รวมถึงมีการกำหนดลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจนในการแต่งตั้งให้เป็นหน้าที่ของกรรมการ หรือสำนักงานในการพิจารณาเสนอชื่อบุคคลที่เห็นควรขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมข้อมูลเบื้องต้นต่อประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อพิจารณาเสนอรับขึ้นทะเบียนตามข้อ ๗ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยระบุหลักฐานของบุคคลที่จะเสนอให้ขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์และเงื่อนไขอย่างไร รวมถึงการตรวจสอบคุณสมบัติก่อนทำการขึ้นทะเบียนโดยละเอียดเพื่อเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณา และให้มีประกาศการขึ้นทะเบียนของผู้ทรงคุณวุฒิ

ดังกล่าวต่อไป อีกทั้งให้มีการทบทวนประกาศบัญญัติผู้ขึ้นบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิในทุก ๓ ปี และขั้นตอนในการทำความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องเข้าประชุมหรือทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้โดยมีค่าตอบแทนในอัตราวันละหรือเรื่องละ ๒,๐๐๐ บาท แล้วแต่กรณี และให้มีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายในการเดินทางตามระเบียบดังกล่าวด้วย

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้ความสำคัญกับข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการหรือแนวทางการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนลงในรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้น ซึ่งคล้ายกับคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดินกรณีมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือคำสั่ง ปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุหรือกรณีเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐจัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่ และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ตามมาตรา ๒๒ (๑) และ (๒) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ นอกจากนี้ยังเห็นว่าในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมีคำวินิจฉัยเป็นข้อเสนอแนะให้คณะรัฐมนตรีทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐของรัฐธรรมนูญ ซึ่งอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินในส่วนนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินจะต้องอาศัยองค์ความรู้ ประสบการณ์การปฏิบัติงานที่สั่งสมยาวนาน เพื่อประกอบการพิจารณาแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาให้ถึงรากของปัญหา (Root Cause) เพื่อนำไปสู่การบูรณาการทางความคิดก่อนนำเสนอต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อเสนอมาตรการหรือแนวทางต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐตั้งแต่มาตรา ๕๑ ถึง ๖๓ รวมทั้งสิ้น ๑๒ ด้าน ซึ่งถือเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญยิ่งของผู้ตรวจการแผ่นดินตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้อำนาจดำเนินการและเป็นที่ยังของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อความผาสุกของประชาชนอย่างแท้จริง

ดังนั้น ผู้รับการประเมินจึงเห็นว่าควรจะนำหลักเกณฑ์ขั้นตอนและวิธีการตามระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาเป็นแนวทางการประกอบการร่างระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ พ.ศ. .... ในหัวข้อดังต่อไปนี้

๑) นิยามศัพท์ “ผู้ทรงคุณวุฒิ” หมายถึง ผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ และมีประสบการณ์ ในการสอน การวิจัย การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ หรือมีความชำนาญพิเศษในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย การงบประมาณและการเงิน การบริหารงานบุคคล การปกครอง การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และด้านอื่น ๆ ซึ่งความเห็นของผู้ขึ้นอาจเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ กรรมการ คณะอนุกรรมการ สำนักงาน พนักงานเจ้าหน้าที่หรือคณะทำงานที่คณะกรรมการหรือสำนักงานแต่งตั้งจะเสนอแต่งตั้ง

๒) คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิที่ต้องมี

(๑) อายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปี

(๒) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๓) ไม่เป็นผู้ที่มีประวัติการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างชัดแจ้ง

๓) ขั้นตอนและวิธีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ

ให้กรรมการหรือสำนักงานพิจารณาเสนอชื่อบุคคลที่เห็นสมควรขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมข้อมูลเบื้องต้นต่อประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อพิจารณาเสนอให้คณะกรรมการพิจารณา รับขึ้นทะเบียนต่อไป

(๑) เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นชอบให้รับขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ออก ประกาศขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

(๒) ให้สำนักงานแจ้งผลการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เกี่ยวข้องทราบภายใน เจ็ดวันนับแต่วันที่ออกประกาศดังกล่าว และจัดเก็บรักษาทะเบียนและประวัติของผู้ทรงคุณวุฒิไว้เป็นหลักฐาน

(๓) ให้คณะกรรมการทบทวนประกาศบัญชีผู้ได้รับการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิทุก ๓ ปี

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากหน้าที่เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติตามข้อ ๕

(๔) คณะกรรมการมีมติให้เพิกถอนการขึ้นทะเบียน

๔.๓.๒ วิเคราะห์แนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือการจ้างผู้เชี่ยวชาญ ของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒ นั้น มีความแตกต่างจากการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยใช้คำว่า “แต่งตั้งที่ปรึกษา” และ “การจ้างผู้เชี่ยวชาญ” และได้แยก ความแตกต่างชัดเจนระหว่าง “การแต่งตั้งที่ปรึกษาและการจ้างผู้เชี่ยวชาญ” โดยมีรายละเอียด และวิธีการที่แตกต่างกันโดยกำหนดให้ “การแต่งตั้งที่ปรึกษา” เป็นกรณีให้คำปรึกษาแนะนำส่งเสริมสนับสนุน หรือผู้ช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงานเป็นรายครั้ง ส่วน “การจ้างผู้เชี่ยวชาญ” เพื่อให้คำปรึกษาและคำแนะนำ ส่งเสริมสนับสนุนหรือผู้ช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงานเป็นการปฏิบัติงานเต็มเวลา โดยมีขั้นตอนและ รายละเอียดในการว่าจ้างอย่างชัดเจน รวมถึงการระบุคุณสมบัติอย่างชัดเจนและที่สำคัญได้เพิ่มเติมในส่วน ลักษณะที่ไม่ต้องห้ามด้วยในข้อ ๗ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเกิดความโปร่งใสและเป็นกลางไม่ถูกแทรกแซง จากการเมือง เนื่องจากเห็นว่าในข้อ ๗ (๓) ต้องไม่เป็นผู้จัดการกรรมการ ตัวแทน หรือลูกจ้าง หรือบุคคล ห้างหุ้นส่วนบุคคล หรือองค์กรใด ๆ ซึ่งทำธุรกิจเพื่อหากำไร (๔) หรือกรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบ ในการบริหารพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง (๕) ระบุชัดว่าต้องไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือเรื่องการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากเจตนารมณ์

ในการจัดตั้งองค์กรรวมถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๗ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีบทบาทหน้าที่ในการวางนโยบายและกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน รวมทั้งกำกับ การตรวจเงินแผ่นดินให้เป็นไปตามนโยบายและหลักเกณฑ์ และกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐด้วย และยังมีอำนาจให้คำปรึกษา แนะนำ หรือเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน รวมถึงให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดินของหน่วยงานของรัฐด้วย นอกจากนี้ยังมีอำนาจสั่งลงโทษทางปกครองกรณีที่มีการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ ดังนั้น รูปแบบคำวินิจฉัยของ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในส่วนของ การสั่งลงโทษทางปกครองกรณีกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงิน การคลังของรัฐจึงมีลักษณะเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดเพื่อลงโทษทางปกครอง และหากเปรียบเทียบกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินและปรัชญาการทำงานของผู้ตรวจการแผ่นดินที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความทุกข์ร้อน ความไม่เป็นธรรมของประชาชนจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐเชิงสันติวิธีและมีปรัชญาการทำงานที่ผู้ตรวจการแผ่นดินคำนึงถึง คือ ต้องมุ่งหมายที่จะส่งเสริมสนับสนุนและให้คำแนะนำเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ขจัดความเหลื่อมล้ำอำนาจประโยชน์ให้แก่ประชาชนอย่างทัดเทียมกัน และลดภาระที่เกิดขึ้นกับประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ รวมทั้งขจัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมที่หน่วยงานของรัฐปฏิบัติต่อประชาชน

ดังนั้น ผู้รับการประเมินจึงเห็นว่าควรจะนำหลักเกณฑ์ขั้นตอนและวิธีการตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือการจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒ มาเป็นแนวทางประกอบการร่างระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน ว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ พ.ศ. .... ในหัวข้อดังต่อไปนี้

๑) นิยามศัพท์ แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ

“การแต่งตั้งที่ปรึกษา” หมายความว่า บุคคลที่สำนักงานจัดจ้างเป็นผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ปฏิบัติงานตามระเบียบนี้

“การว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญ” เพื่อให้คำปรึกษาหรือแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน หรือเพื่อช่วย การปฏิบัติงานของสำนักงานโดยปฏิบัติงานเต็มเวลา

๒) คุณสมบัติของที่ปรึกษา ต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท หรือ

(๒) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติงาน

ของสำนักงาน

๓) ลักษณะต้องห้ามของผู้เชี่ยวชาญ ต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ ข้าราชการการเมือง ข้าราชการรัฐสภา ฝ่ายการเมือง

(๒) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นเจ้าของที่ดินของรัฐซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๓) เป็นผู้จัดการ กรรมการ ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วนบริษัทหรือองค์กรใด ๆ ซึ่งทำธุรกิจเพื่อหากำไร

(๔) เป็นกรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

(๕) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น

๔) ในกรณีสำนักงานมีความจำเป็นต้องการคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะหรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงานจากบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความสามารถ หรือมีความเชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ต่อการตรวจเงินแผ่นดิน ให้ผู้ว่าการเสนอเหตุผลและความจำเป็นพร้อมชื่อและคุณสมบัติของที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญที่ต้องการแต่งตั้งหรือจัดจ้างต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบการเสนอเหตุผลความจำเป็นตามวรรคหนึ่ง ให้ระบุด้วยว่าต้องการคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะหรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงาน โดยระยะเวลาที่ต้องการคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงานด้วย ทั้งนี้ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ ต้องไม่มีส่วนได้เสียหรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับงานที่ต้องให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะก่อนเสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการและให้สำนักงานตรวจสอบคุณสมบัติบุคคลที่จะเสนอแต่งตั้งหรือจัดจ้าง โดยต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๗

๕) เมื่อคณะกรรมการมีมติให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งหรือจัดจ้างตามข้อ ๕ แล้วให้สำนักงานดำเนินการ

๖) การแต่งตั้งที่ปรึกษา ให้สำนักงานจัดทำคำสั่งแต่งตั้งเสนอผู้ว่าการแต่งตั้งที่ปรึกษาเพื่อมาให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงาน โดยกำหนดระยะเวลาแต่งตั้งครั้งหนึ่ง ต้องไม่เกินหนึ่งปี

๗) การจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญ ให้สำนักงานดำเนินการโดยการทำสัญญาจ้างโดยกำหนดระยะเวลาจ้างครั้งหนึ่งไม่เกิน ๑ ปี

๘) ให้สำนักงานรวบรวมและจัดทำทะเบียนประวัติของที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญไว้เป็นฐานข้อมูล และให้มีการประเมินผลงานและประโยชน์ที่สำนักงานได้รับ

๙) ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ครบกำหนดระยะเวลาตามคำสั่งแต่งตั้งหรือสัญญาจ้าง

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามข้อ ๖ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๗ หรือมีเหตุตามข้อ ๑๖

(๕) คณะกรรมการมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

๑๐) ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญผู้ใด กระทำการบกพร่องหรือผิดพลาดในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ หรือจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และการกระทำได้กล่าวข้างต้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการให้ผู้ว่าการรายงานต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งหรือเลิกจ้าง

๑๑) กรณีที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ มีส่วนได้เสียหรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับงานที่ให้คำปรึกษา หรือข้อเสนอแนะหรือปฏิบัติหน้าที่ ให้ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญแจ้งสำนักงานให้ทราบถึงการมีส่วนได้เสียหรือผลประโยชน์ขัดกันดังกล่าว และห้ามไม่ให้มีคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะหรือห้ามไม่ให้ปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องนั้น ๆ

๑๒) ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญผู้ใดเปิดเผยข้อความข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่ได้มาเนื่องจากงานที่ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือปฏิบัติหน้าที่ต้องรับผิดตามมาตรา ๑๐๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑

๑๓) อัตราค่าตอบแทนที่ปรึกษาให้ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายครั้ง ในอัตราครั้งละ ๓,๐๐๐ บาท แต่ทั้งนี้ มิให้เกินเดือนละ ๑๕ ครั้ง

๑๔) ผู้เชี่ยวชาญให้ได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน ในอัตราเดือนละ ๕๐,๐๐๐ บาท

จะเห็นว่าระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือการจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒ นั้น ให้ความสำคัญกับหลักส่วนได้เสียและหลักการขัดกันแห่งผลประโยชน์ในการที่จะให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะใด ๆ ที่จะมีการแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างมาก รวมถึงได้กำหนดระยะเวลาในการแต่งตั้งที่ปรึกษาเพียงระยะเวลาสั้น ๆ ไม่เกิน ๑ ปีเท่านั้น และการจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญให้ดำเนินการจัดทำโดยการทำสัญญาจ้างซึ่งกำหนดระยะเวลาเช่นเดียวกัน คือ ครั้งละไม่เกิน ๑ ปี และให้มีการรวบรวมและจัดขึ้นทะเบียนประวัติของที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อไว้เป็นฐานข้อมูลด้วย และการจ้างผู้เชี่ยวชาญในแต่ละครั้งมีกำหนดระยะเวลาอัตราจ้างขอบเขตการจ้างในสัญญาจ้างไว้อย่างชัดเจนด้วย รวมถึงภายหลังจากการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญแล้วให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานมาประกอบในการพิจารณาแต่งตั้งอีกครั้งหนึ่ง สำหรับในส่วน of ค่าตอบแทนที่ปรึกษาให้ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายครั้งครั้งละ ๓,๐๐๐ บาท แต่ทั้งนี้ไม่เกิน ๑๕ ครั้ง ในส่วนของผู้เชี่ยวชาญให้ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือนในอัตราเดือนละ ๕๐,๐๐๐ บาท อนึ่ง ตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือการจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒ ดังกล่าวข้างต้น ยังให้ความสำคัญในส่วนของการพ้นจากตำแหน่งของที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญนอกจากจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั่วไปที่กฎหมายกำหนดแล้ว ในข้อ ๑๔ และในข้อ ๑๕ หากที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญกระทำการบกพร่องหรือผิดพลาดในส่วนที่เป็นสาระสำคัญหรือจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงและการกระทำได้กล่าวข้างต้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ ให้ผู้ว่าการรายงานต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบยกเลิกคำสั่งแต่งตั้ง

หรือเลิกจ้างได้ หรือในกรณีที่มีส่วนได้เสียหรือผลประโยชน์ขัดกับงานที่ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะขณะปฏิบัติหน้าที่ให้ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญแจ้งสำนักงานให้ทราบถึงการมีส่วนได้เสีย หรือผลประโยชน์ขัดกันดังกล่าว และห้ามมิให้มีคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะหรือห้ามไม่ให้ปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องนั้น ๆ รวมถึงความรับผิดชอบทางอาญา ในกรณีที่ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญใดเปิดเผยข้อความหรือข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่ได้มาจากงานที่ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะหรือปฏิบัติหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๑๐๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นบทบัญญัติเพิ่มความรับผิดชอบจากบทบัญญัติตามกฎหมายอาญา ในฐานะเปิดเผยความลับทั่วไปด้วยอีกบทหนึ่ง ถือว่าเป็นการกระทำความผิดกรรมเดียวแต่ผิดกฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๙๐ ซึ่งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถนำแนวทางหลักเกณฑ์และวิธีการ รวมถึงพิจารณาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามโดยคำนึงถึงหลักส่วนได้เสียหรือการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และต้องปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง และการกระทำที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายในการปฏิบัติงานของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินจะแต่งตั้งเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริง ประกอบการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินให้มีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

๔.๓.๑ วิเคราะห์แนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของคณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑ ให้ความสำคัญกับคณะกรรมการไต่สวนเป็นอย่างมาก การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญจึงผูกกับอำนาจของคณะกรรมการไต่สวน โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมเป็นกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริง โดยให้สามารถแต่งตั้งบุคคลที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้หรือไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้โดยสำนักงาน ป.ป.ช. จะคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญหรือประโยชน์หรือประสบการณ์ในสาขาวิชาต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยได้รับความยินยอมจากผู้นั้น แล้วจัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป ทั้งนี้หากไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีแต่งตั้งไว้ก็สามารถทำได้เพียงที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๕๖ โดยจะสามารถแต่งตั้งบุคคลอื่นซึ่งมีความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังกล่าวหาก็ได้ ในส่วนขององค์ประชุมนั้น คณะกรรมการไต่สวนซึ่งต้องมีกรรมการไต่สวนร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการไต่สวนทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุมที่มีสิทธิเบิกเบี้ยประชุมได้ตามระเบียบนี้ ส่วนการเบิกจ่ายเบี้ยประชุมนั้นให้ประธานกรรมการไต่สวน กรรมการไต่สวนในที่ปรึกษาของคณะกรรมการไต่สวนได้รับเบี้ยประชุมเป็นรายครั้ง เฉพาะครั้งที่มาประชุม และให้ได้รับเบี้ยประชุมแต่ละคณะเพียงครั้งเดียวในวันและต้องไม่เกินสิบครั้งต่อเดือน

ทั้งนี้ให้สำนักงาน ป.ป.ช. ทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิให้แล้วเสร็จภายใน ๑๘๐ วันนับแต่วันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ (วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑) ในกรณีที่ยังไม่ได้จัดทำบัญชีหรือยังดำเนินการจัดทำบัญชีไม่แล้วเสร็จ การตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการไต่สวนหรือที่ปรึกษาคณะกรรมการไต่สวนให้เป็นไปตามระเบียบข้อกำหนด ข้อบังคับประกาศคำสั่งหรือมติกรรมการ ป.ป.ช. จนกว่าสำนักงานจะจัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเสร็จตามกรอบระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง

ดังนั้น ผู้รับการประเมินจึงเห็นว่าควรจะนำหลักเกณฑ์ขั้นตอนและวิธีการตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของคณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑ มาเป็นแนวทางประกอบการยกร่างระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ พ.ศ. .... ในหัวข้อดังต่อไปนี้

๑) นิยามศัพท์ “ผู้ทรงคุณวุฒิ” ที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ในสาขาวิชาต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยได้รับความยินยอมจากผู้นั้นแล้วจัดทำเป็นบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

๒) ขั้นตอนและวิธีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ

ให้สำนักงานคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ในสาขาวิชาต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยได้รับความยินยอมจากผู้นั้นแล้วจัดทำเป็นบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณา ให้ความเห็นชอบต่อไป และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๕๖

๓) ให้สำนักงานจัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ระเบียบฉบับนี้ใช้บังคับในระหว่างที่สำนักงานยังมิได้จัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิหรือยังดำเนินการจัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิไม่แล้วเสร็จ การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการไต่สวน หรือที่ปรึกษาของคณะกรรมการไต่สวนให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะกรรมการ ป.ป.ช. จนกว่าสำนักงานจะจัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเสร็จตามกรอบเวลาในวรรคหนึ่ง

อนึ่ง เนื่องจากบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ กำหนดบทบาทหน้าที่เสมือนเป็นองค์กรหลักในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งมีอำนาจค่อนข้างเบ็ดเสร็จในการชี้มูลการกระทำความผิดอาญาเพื่อเสนออัยการสูงสุดฟ้องดำเนินคดีต่อศาลต่อไป รวมถึงในกรณีตามมาตรา ๗๗ เมื่ออัยการสูงสุดได้รับสำนวนคดีอาญาตามมาตรา ๗๖ ไว้แล้ว ให้อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับสำนวน ในกรณีที่อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ ให้แจ้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยระบุข้อไม่สมบูรณ์ให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง ในกรณีนี้ให้อัยการสูงสุดและคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตั้งคณะกรรมการร่วมฝ่ายละเท่ากัน โดยมีผู้แทนจากแต่ละฝ่ายไม่เกินฝ่ายละห้าคนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับแจ้งจากอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์ รวมทั้งดำเนินการอื่นใดให้สำนวน

การไต่สวนครบถ้วนสมบูรณ์ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเพื่อส่งให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีต่อไป ในกรณีที่คณะกรรมการร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการต่อไปตามที่เห็นสมควร โดยจะยื่นฟ้องคดีเองก็ได้ แต่ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นควรฟ้องคดี คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องดำเนินการฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความแต่ต้องไม่ช้ากว่าเก้าสิบวันนับแต่วันที่หาข้อยุติไม่ได้ ดังนั้น ส่วนวน การสอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงเป็นส่วนกล่าวหาการกระทำความผิดอาญาซึ่งต้องมีความชัดเจน สมบูรณ์ก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อศาลพิพากษาต่อไป และเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินแล้วเห็นว่า ตามมาตรา ๓๒ ประกอบมาตรา ๓๓ หรือมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ให้อำนาจผู้ตรวจการแผ่นดินกรณีเสนอแนะให้ หน่วยงานของรัฐปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน ให้หน่วยงานดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ หากหน่วยงานของรัฐนั้นยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นจงใจไม่ ปฏิบัติตามกฎหมายอันทำให้เกิดความเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งให้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบเพื่อดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจโดยเร็ว และ ให้ถือว่ารายงานของผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นส่วนวนการสอบสวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริตแห่งชาติ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการ ไต่สวนข้อเท็จจริงเพื่อเป็นแนวทางในรายงานของผู้ตรวจการแผ่นดินตามบทบัญญัติแห่งมาตราดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากหากมีการนำเสนอรายงานของผู้ตรวจการแผ่นดินไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยให้ถือเป็นส่วนวนการ สอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ควรมีแนวทางเดียวกันเพื่อนำไปสู่กระบวนการสรุปสำนวนการสอบสวนเพื่อ เสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่มีความสอดคล้องไป โดยอาจขอใช้บัญชีผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไต่สวน ข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามระเบียบดังกล่าว เพื่อให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะในการแสวงหา ข้อเท็จจริงเพื่อสรุปรายงานของผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของบัญญัติดังกล่าวต่อไป

๔.๔ ข้อพิจารณาและแนวทางในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

แม้ว่าจะมีการแก้ไขบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาแล้วหลายครั้งก็ตาม ซึ่งทำให้บทบาทอำนาจหน้าที่ ของผู้ตรวจการแผ่นดินตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐ มีการปรับเปลี่ยนบทบาทอำนาจหน้าที่ให้เหมาะสม และอนุวัติตามรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ แต่ภารกิจที่ถือเป็นงานหลักสำคัญของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ตั้งแต่ก่อตั้งเมื่อปี ๒๕๔๓ จนถึงปัจจุบันที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือ การสอบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไข ความเดือดร้อนของประชาชนอย่างเป็นธรรม รวมถึงการเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐเพื่อ ปรับปรุงและ แก้ไขกฎหมายที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือไม่เป็นธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าการแก้ปัญหาดังกล่าวให้กับประชาชน จำเป็นอย่างยิ่งในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อให้เข้าถึงแก่นแท้ของปัญหา (Root case) เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหา เชิงสันติวิธีเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายในลักษณะ win win solution จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ในหลาย ๆ ด้าน เพื่อบูรณาการความรู้ความเข้าใจ อันจะนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาเชิงสันติวิธีและยั่งยืน รวมถึงสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาเชิงระบบ จากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนเพื่อให้

การทำงานของผู้ตรวจการแผ่นดินบรรลุดำเนินการตามเจตนารมณ์ในการก่อตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินและเป็นที่พึงให้กับประชาชนอย่างแท้จริงและป้องกันปัญหาในลักษณะเดิมที่จะเกิดขึ้นอีก

๔.๔.๑ ความหมายและนิยามศัพท์และคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ

ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒ และตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒ จะเห็นได้ว่า ในส่วนของนิยามศัพท์ของ “ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ” ยังไม่ได้ระบุให้ชัดเจนว่า มีความหมายครอบคลุมเพียงใด และเป็นความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านใดบ้าง ตามแขนงและสาขาใด รวมถึงไม่ได้อธิบายถึงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามหรือมีการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ในกรณีการให้ความเห็นหรือมาให้ถ้อยคำ ซึ่งอาจส่งผลถึงความน่าเชื่อถือของตัวผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเอง รวมถึงหลักการมีส่วนร่วมได้เสียที่สำคัญต้องไม่เกี่ยวข้องหรือมีความเชื่อมโยงกับพรรคการเมืองซึ่งอาจถูกมองว่าอาจถูกครอบงำทางความคิดและแนวทางการตัดสินใจซึ่งอาจทำให้ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการแต่งตั้งอาจคลาดเคลื่อนไปจากหลักการหรือสิ่งที่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ

๔.๔.๒ ขั้นตอนในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ และคำตอบแทนของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนและรายละเอียดในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญของระเบียบของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ทั้ง ๒ ระเบียบตามข้อ ๔.๔.๑ นั้น ยังไม่มีรายละเอียดขั้นตอนในการดำเนินการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญแต่อย่างใด รวมถึงยังมีความแตกต่างระหว่างคำตอบแทนของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน โดยไม่ได้ระบุในอำนาจหรือหน้าที่ รวมถึงคุณสมบัติ คุณลักษณะที่เฉพาะเจาะจงว่าเหตุใดจึงมีความแตกต่างกันและใช้หลักเกณฑ์หรือวิธีการใดในการพิจารณาว่าบุคคลใดจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งอาจทำให้การแต่งตั้งหรือการเสนอในการพิจารณาคำตอบแทนอาจมีความคลาดเคลื่อนได้

๔.๔.๓ ข้อพิจารณาในการนำระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒ และระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒ มาใช้บังคับ

กรณีที่เป็นเรื่องร้องเรียนที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นชอบให้รับเป็นเรื่องร้องเรียนและออกเลขเรื่องร้องเรียนเลขดำแล้ว ตามมาตรา ๑๗ (๑) ตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริงและการพิจารณาเรื่องร้องเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ เห็นควรพิจารณาใช้ระเบียบผู้ตรวจการ

แผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒ ในการดำเนินการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินก่อนมีคำวินิจฉัยในเรื่องต่าง ๆ ต่อไป ซึ่งถือเป็นระเบียบหลักที่ใช้ในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดิน

แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินหยิบยกเรื่องร้องเรียนขึ้นมา (Owned motion) โดยไม่มีแจ้งหรือมีการร้องเรียน และยังไม่เข้าสู่ระบบการรับเรื่องร้องเรียนที่มีการออกเลขดำเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๑๗ (๑) ตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริงและการพิจารณาเรื่องร้องเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้นประกอบการพิจารณาตัดสินใจของผู้ตรวจการแผ่นดินในเรื่องต่าง ๆ เท่านั้น ในการดำเนินการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิเห็นควรพิจารณานำระเบียบว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒ มาใช้บังคับ ซึ่งการนำระเบียบทั้ง ๒ ฉบับมาใช้ต้องพิจารณาด้วยความระมัดระวังและอาจก่อให้เกิดความสับสนแก่ผู้ปฏิบัติในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญได้ จึงเป็นกรณีที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินต้องกำหนดแนวทางเพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อไป

๔.๔.๔ การขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านตามเหตุผลและความจำเป็นเพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน

จะเห็นได้ว่าตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒ และระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒ ยังไม่มีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการคัดเลือกและขึ้นทะเบียนโดยสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินแต่อย่างใด ซึ่งหากเปรียบเทียบกับองค์กรอิสระอื่น เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตั้งที่กล่าวมาแล้ว โดยองค์กรอิสระทั้ง ๓ องค์กร ได้มีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญอย่างครบถ้วนและสามารถนำมาพิจารณาแต่งตั้งได้อย่างทันที ซึ่งย่อมทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีกระบวนการในการตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง จากสาธารณชนได้โดยง่าย

ตารางเปรียบเทียบระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

หัวข้อ	ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒	ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒	ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการประจำประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๓
บทนิยาม/ความหมาย	<p>“ผู้ให้ความเห็น” หมายความว่า ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ในสาขาหนึ่งสาขาใด ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ตรวจการแผ่นดินตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน ว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาเรื่องร้องเรียน เชิญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาในเรื่องที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐</p>	<p>-ไม่มี -</p>	<p>“ที่ปรึกษา” หมายความว่า ที่ปรึกษาประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและที่ปรึกษาผู้ตรวจการแผ่นดิน</p> <p>“ผู้เชี่ยวชาญ” หมายความว่า ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้เชี่ยวชาญ ประจำผู้ตรวจการแผ่นดิน</p>
บทอาศัยอำนาจ	<p>อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔ (๒) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐</p>	<p>อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๒ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐</p>	<p>อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๖ (๑๔) และมาตรา ๒๔ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐</p>
ขั้นตอนและวิธีการแต่งตั้ง	<p>ข้อ ๖ ผู้ซึ่งประสงค์จะขอเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางต้องทำคำขอตามแบบที่สำนักงานกำหนดกรณีขอเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางเท่าที่จ่ายจริงและจะต้องแนบหลักฐาน</p>	<p>ข้อ ๕ การเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายตามระเบียบนี้ต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ และมติผู้ตรวจการแผ่นดิน</p>	<p>ข้อ ๖ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจแต่งตั้งที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ทั้งนี้ไม่เกินจำนวนอัตราที่กำหนดในบัญชีท้ายระเบียบนี้</p>

ตารางเปรียบเทียบระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

หัวข้อ	ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒	ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒	ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการประจำประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๓
	<p>การจ่ายเงินประกอบ การเบิกจ่ายด้วย หากค่าใช้จ่ายรายการใดไม่อาจเรียกหลักฐานการจ่ายเงินได้ ให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับรอง การจ่ายเงินตามแบบที่สำนักงานกำหนดกรณีผู้ขอเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากมีสิทธิเบิกจากต้นสังกัดแล้ว ไม่มีสิทธิเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางตามระเบียบนี้</p> <p>ข้อ ๙ ให้ผู้ให้ความเห็นเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางเช่นเดียวกับผู้ให้ถ้อยคำตามอัตราบัญชีหมายเลข ๑ แนบท้ายระเบียบนี้ แต่ไม่มีสิทธิเบิกค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง โดยให้ผู้ให้ความเห็นมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ตามบัญชีหมายเลข ๒ แนบท้ายระเบียบนี้</p>	<p>ข้อ ๖ ค่าใช้จ่ายใดที่มีกฎหมาย หรือ ระเบียบกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ให้ เลขาธิการ เบิกจ่ายเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าว ตามรายการและอัตราที่กำหนดไว้ เช่น</p> <p>(๓) ค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ</p> <p>ข้อ ๑๐ ค่าใช้จ่ายสำหรับบุคคลภายนอกที่ปฏิบัติงานให้สำนักงาน ให้เลขาธิการ เบิกจ่าย ตามความจำเป็น เหมาะสม ประหยัด และเพื่อประโยชน์ของสำนักงาน ทั้งนี้ ตามรายการและหลักเกณฑ์ แนบท้าย ระเบียบนี้</p>	<p>ในกรณีมีความจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการ ปฏิบัติงานตามภารกิจผู้ตรวจการแผ่นดินอาจแต่งตั้ง ที่ปรึกษานอกเหนือจากที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง โดยให้ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายครั้ง</p>
อัตรา ค่าตอบแทน	<p>ครั้งละ ๓,๐๐๐ บาท เว้นแต่กรณีผู้ให้ความเห็น เป็นกรณีเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและ ประสบการณ์เป็นพิเศษ ให้จ่ายค่าตอบแทน สูงกว่าอัตราที่กำหนดได้ แต่ไม่เกินครั้ง ๕,๐๐๐ บาท โดยได้รับอนุมัติจากเลขาธิการ</p>	<p>ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน ครั้งละ ๓,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ บาท ที่ให้ค่าปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดินหรือสำนักงาน</p>	<p>๑. ที่ปรึกษา ๕๓,๑๕๐ บาท ต่อเดือน</p> <p>๑.๑ ที่ปรึกษาประจำประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ไม่เกิน ๒ อัตรา</p> <p>๑.๒ ประจำผู้ตรวจการแผ่นดิน ไม่เกิน ๑ อัตรา</p>

ตารางเปรียบเทียบระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

หัวข้อ	ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒	ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒	ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการประจำประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๓
			<p>๒. ที่ปรึกษาตามมาตรา ๖ วรรคสอง ตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นสมควร ไม่เกินครั้งละ ๕,๐๐๐ บาท และรวมแล้วไม่เกิน ๒๕,๐๐๐ บาท</p> <p>๓. ผู้เชี่ยวชาญ ๔๘,๓๗๐ บาท ต่อเดือน</p> <p>ประจำประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน จำนวนไม่เกิน ๑ อัตรา</p>
ข้อพิจารณา	กรณีที่เป็นเรื่องร้องเรียนที่มีการลงระบบและออกหมายเลขเรื่องร้องเรียนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินแล้วเท่านั้น	กรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินยกขึ้นมา (Owned motion) โดยยังไม่เข้าสู่ระบบการรับเรื่องร้องเรียนที่มีการออกหมายเลขเรื่องร้องเรียนแต่อย่างใด เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้นประกอบการพิจารณาตัดสินใจของผู้ตรวจการแผ่นดินในเรื่องต่าง ๆ เท่านั้น	เป็นอำนาจเฉพาะของประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินโดยเฉพาะเท่านั้น

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ บทสรุป

การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญถือเป็นกลไกและเครื่องมือที่สำคัญในการสนับสนุนภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้มีความสมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปัญหาการร้องเรียนที่มีประเด็นปัญหาด้านเทคนิค (Technical Question) ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เฉพาะสาขา ในการให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการพิจารณา วินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน ทั้งนี้ จากการศึกษาปัญหาและแนวทางในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดิน ประกอบกับเมื่อศึกษาแนวทางประกอบการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญขององค์กรอิสระทั้ง ๓ องค์กร ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะพบว่าทุกองค์กร.1ได้ให้ความสำคัญกับหลักเกณฑ์แนวทางในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการคัดเลือกบุคคลเพื่อมาขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจขององค์กร มีความสมบูรณ์ ถูกต้องเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

สำหรับในส่วนของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินนั้น ที่ผ่านมามีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเพื่อประกอบการพิจารณาแสวงหาข้อเท็จจริงเรื่องร้องเรียนของผู้ตรวจการแผ่นดิน กรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ ในเรื่องร้องเรียนดังต่อไปนี้

๑) เรื่องร้องเรียน กรณีที่ประชาชนหรือชุมชนได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากหน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ ในการควบคุมวัตถุอันตรายที่ใช้ในการเกษตร กรณีสารเคมีพาราควอต ซึ่งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวมาร่วมประชุมให้ความเห็นประกอบด้วย

๑) ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ธีระวัฒน์ เหมะจุฑา หัวหน้าศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพโรคอุบัติใหม่ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพที่เกิดจากสารเคมี และ ๒) นางสาววรรณวิมล ภัทรสิริวงศ์ นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการตรวจสอบการปนเปื้อนของสารเคมีในสิ่งแวดล้อม

๒) เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับ “เรื่อง สิทธิของมารดาระหว่างก่อนและหลังคลอดบุตรกรณีการบริโภควิตามินโฟลิก เอซิด (วิตามิน B9)” ซึ่งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้เชิญผู้เชี่ยวชาญในเรื่องวิตามินโฟลิก เอซิด (วิตามิน B9) จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพเข้าร่วมจัดทำโครงการนี้ รวมถึงได้

แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ โดยมีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๒ ท่าน ประกอบด้วย ๑) นายแพทย์พิชิต ศิริวรรณ รองผู้อำนวยการสำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย และ ๒) ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ แพทย์หญิงพรสวรรค์ วสันต์ นายกสมาคมเพื่อเด็กพิการแต่กำเนิด (ประเทศไทย)

๓) เรื่องร้องเรียน กรณีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องละเลยไม่ดำเนินการให้มีนักโภชนาการชุมชน ครบในทุกท้องถิ่นทั่วประเทศไทย ซึ่งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้จึงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ข้อมูลและให้ความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะและปฏิบัติหน้าที่อื่นของผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมาย โดยมีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ ท่าน ประกอบด้วย ๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรพร จิตต์แจ้ง อาจารย์ประจำสถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ๒) นายสง่า ดามาพงศ์ เลขาธิการคณะกรรมการแผนอาหารเพื่อสุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และ ๓) รองศาสตราจารย์ ดร.เอกชัย กี่สุขพันธ์ ประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.)

๔) กรณีร้องเรียนตามมาตรา ๒๒ (๒) กรณีมีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงาน กรณีโครงการชลประทานตราดก่อสร้างอาคารอัดน้ำบ้านหินลาด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ในพื้นที่ป่าชายเลนทำให้ราษฎรในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งผู้ร้องเรียนและคณะอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบางปิดเกรงว่าไม่สามารถประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (เค็ม) ได้ ซึ่งการดำเนินโครงการฯ จะต้องมีการขอใช้พื้นที่ป่าชายเลน บริเวณดังกล่าวต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบในการเข้าใช้พื้นที่ต่อไป และเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกรมชลประทานกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ประกอบกับเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์และทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นเพื่อใช้ประกอบพิจารณา อย่างเป็นธรรมในการอนุมัติผ่อนผันยกเว้นมติคณะรัฐมนตรีที่ห้ามใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนข้างต้น จำต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้ทรงคุณวุฒิในด้านโครงสร้างและวิศวกรรมชลประทานเพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าโครงการดังกล่าวจึงขออนุมัติตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ประกอบไปด้วย

(๑) นายปราโมทย์ ไม้กลัด อธิบดีอธิบดีกรมชลประทาน ที่ปรึกษาประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน (ศาสตราจารย์ศรีราชา วงศารยางกูร) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิศวกรรมชลประทาน การบริหารจัดการแหล่งน้ำและการชลประทาน (๒) ผู้เชี่ยวชาญในด้านวิศวกรรมโครงสร้าง/วิศวกรรมชลประทาน แหล่งน้ำ จากวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน ๒ คน และ (๓) ผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมชลประทาน จากภาควิชาวิศวกรรมชลประทาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน ๒ คน

จากเรื่องร้องเรียนดังกล่าวตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐข้างต้นทั้ง ๓ เรื่อง และกรณีเรื่องร้องเรียน ตามมาตรา ๒๒ (๒) ตามข้อ ๔) นั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๕๙ ทั้งนี้การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ความเห็นประกอบการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินถือเป็นส่วนที่สำคัญที่

จะทำให้คำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และจากการศึกษาแนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๓ องค์กรที่กล่าวมา ได้แก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดยแต่ละองค์กรจะมีแนวทางและวิธีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่แตกต่างกันไปตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กร รวมถึงภารกิจหลักตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถนำแนวทางหลักเกณฑ์ของทั้ง ๓ องค์กรดังกล่าวมาปรับใช้ในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินต่อไป

๕.๑.๑ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งลักษณะการใช้อำนาจคล้ายกับสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน คือ มีเพียงอำนาจเสนอแนะแนวทางป้องกันและแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ไม่มีอำนาจในเชิงลงโทษหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าว ได้กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้ทรงคุณวุฒิ” อย่างครอบคลุมครบถ้วนตามภารกิจขององค์กร มีการกำหนดรายละเอียด ขั้นตอนในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิอย่างชัดเจน โดยมีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิและประกาศการขึ้นทะเบียนเพื่อให้บุคคลภายนอกตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมได้ทางเว็บไซต์ของสำนักงาน (<http://www.nhrc.or.th>) รวมถึงมีการทบทวนการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิทุก ๓ ปี ซึ่งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถนำแนวทางของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมาใช้ประกอบในการยกย่องระเบียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญของผู้ตรวจการแผ่นดินในส่วนนี้ได้เพื่อความสมบูรณ์สอดคล้องกับภารกิจหน้าที่ และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

๕.๑.๒ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ให้ความสำคัญกับ “ที่ปรึกษา” และ “ผู้เชี่ยวชาญ” อย่างชัดเจน โดยแยกการแต่งตั้งที่ “ที่ปรึกษา” และ “ผู้เชี่ยวชาญ” ออกจากกันอย่างชัดเจนเป็น ๒ แนวทางโดยการแต่งตั้งผู้ว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญนั้นเป็นการปฏิบัติเต็มเวลาอย่างชัดเจนเพื่อให้เหมาะสมกับภารกิจของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ที่เป็นองค์การตรวจสอบที่มีบทบาทอำนาจหน้าที่มีอำนาจในการชี้ขาดทางปกครองเกี่ยวกับวินัยทางการคลัง รวมถึงให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของบุคคลที่จะแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างมากเพื่อป้องกันปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน หลักส่วนได้เสียในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงปัญหาการแทรกแซงทางการเมือง โดยระบุไว้ชัดในคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงบัญญัติความรับผิดชอบทางอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญในกรณีเปิดเผยข้อความหรือข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่ได้อาจงานที่ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะหรือการปฏิบัติหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๑๐๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ อีกบทหนึ่งนอกจากบทกฎหมายอาญาทั่วไปในความผิดฐานเปิดเผยข้อมูลเป็นลักษณะกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท ทั้งนี้ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินควรนำแนวทางการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน รวมถึงการให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของบุคคลดังกล่าวต้องไม่มีส่วนได้เสียและผลประโยชน์ทับซ้อน

หรือไม่มีปัญหาเรื่องการแทรกแซงทางการเมือง มาประกอบการพิจารณาคร่าเงบะเบียบของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน รวมถึงหลักเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ประกอบด้วย อย่างไรก็ตามสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินต้องพิจารณาด้วยความระมัดระวังในส่วนของการบัญญัติบทบัญญัติที่เกี่ยวกับโทษทางอาญาดังที่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินระบุไว้กรณีที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญเปิดเผยข้อมูลข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ต้องรับผิดชอบนอกจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาเพิ่มเติมอีกบทหนึ่ง เพราะบทบาบทหน้าที่ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินมีความแตกต่างจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินค่อนข้างมาก แนวทางและปรัชญาการทำงานมุ่งเน้นในการแก้ปัญหาโดยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาเชิงสันติวิธีเพื่อแก้ไขความทุกข์ร้อนของประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่และก่อให้เกิดความเสียหายหรือในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิเปิดเผยข้อความหรือเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ ซึ่งมีบทบัญญัติทางกฎหมายอาญามีบทลงโทษอยู่แล้วก็น่าจะเพียงพอและเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวแล้ว

๕.๑.๓ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับกระบวนการไต่สวนเรื่องที่มีการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐอันจะนำไปสู่ขั้นตอนและกระบวนการในการเสนอสำนวนให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่มูลความผิดอันเป็นลักษณะกระบวนการเชิงลงโทษทางอาญา ซึ่งการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถประสบการณ์อันเป็นประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหาเข้าร่วมเป็นกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริง ทั้งนี้ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถนำแนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มาเป็นแนวทางประกอบในการใช้อำนาจตามมาตรา ๓๒ ประกอบมาตรา ๓๓ ในส่วนการเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมาย และในส่วนของมาตรา ๓๒ ประกอบมาตรา ๓๔ ในการเสนอแนะการแก้ไขความทุกข์ร้อนให้กับประชาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่ให้ถือว่ารายงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไต่สวนดังกล่าวมาเป็นแนวทางเพื่อนำไปสู่กระบวนการสรุปสำนวนการสอบสวนเพื่อเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่มูลความผิดต่อไป โดยอาจขอใช้บัญชีผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามระเบียบดังกล่าว เพื่อให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อสรุปรายงานของผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าวข้างต้น

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ด้านรูปแบบ เพื่อป้องกันความสับสนและสามารถนำระเบียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งและขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินอย่างถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันนั้น เห็นควรมีการยกร่างระเบียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ โดยให้นำบทบัญญัติในส่วนของบัญชีแนบท้ายในเรื่อง “คำตอบแทน ๒. คำตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิและคำตอบแทนเฉพาะด้านที่ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวกับภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดินหรือสำนักงาน หรือผู้พิจารณาผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนระดับตำแหน่งหรือ

ย้ายประเภทตำแหน่งตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒ และตาม“บัญชีหมายเลข ๒ ของอัตราค่าตอบแทนของผู้มาให้ความเห็น รายการค่าตอบแทนครั้งละ ๓,๐๐๐ บาท เว้นแต่กรณีผู้ให้ความเห็นเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เป็นพิเศษ ให้จ่ายค่าตอบแทนสูงกว่าอัตราที่กำหนดได้ แต่ไม่เกินครั้งละ ๕,๐๐๐ บาท โดยได้รับอนุมัติจากเลขาธิการ ตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือให้ถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒ นำมารวมไว้ในระเบียบเดียวกันและให้ยกเว้นระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ พ.ศ. .... เพียงฉบับเดียวกัน เพื่อสามารถนำมาใช้ได้ทั้ง ๒ กรณี คือ การพิจารณาแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนที่มีการลงในระบบสำนักงานแล้วมีการออกหมายเลขเรื่องร้องเรียน รวมถึงกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินหยิบยกเรื่องร้องเรียนขึ้นมาโดยไม่มีการแจ้งหรือการร้องเรียน (Owned motion) โดยยังไม่มีมารับเรื่องร้องเรียนและออกหมายเลขเรื่องร้องเรียน (หมายเลขคำ) เพื่อสะดวกในการนำมาใช้ในการปฏิบัติงานและป้องกันความสับสนในการนำมาใช้อ้างอิง

๕.๒.๒ ด้านเนื้อหา

๕.๒.๒.๑ ในส่วนของบทนิยามศัพท์เกี่ยวกับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ควรมีการระบุให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาทำคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับระเบียบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมถึงให้ครอบคลุมภารกิจอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ตามมาตรา ๒๒ (๑) (๒) (๓) และในส่วนหน้าที่ของรัฐตามหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญซึ่งสามารถแยกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญได้ออกเป็นแต่ละด้านตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐดังตัวอย่างในเบื้องต้นดังนี้ (เป็นเพียงการยกตัวอย่างในเบื้องต้นซึ่งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ ตามความเหมาะสมตามบริบทของเรื่องร้องเรียนโดยความเห็นชอบของผู้ตรวจการแผ่นดินต่อไป)

บทบาทตามกลุ่มภารกิจ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	ผู้ทรงคุณวุฒิหรือเชี่ยวชาญ สาขาที่เกี่ยวข้อง	บทบาทตามกลุ่มภารกิจหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	ผู้ทรงคุณวุฒิหรือเชี่ยวชาญ สาขาที่เกี่ยวข้อง
๑. ด้านความมั่นคง การเมือง การปกครอง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	ด้านความมั่นคง การเมือง การปกครอง การบริหารราชการแผ่นดิน และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	๗. ด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. การบังคับใช้กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม	กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม	๘. ด้านการเปิดข้อมูลข่าวสาร ภาครัฐและการประชาสัมพันธ์	การสื่อสารมวลชน และการประชาสัมพันธ์
๓. ด้านการศึกษาและวิทยาศาสตร์	ด้านการศึกษา มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์	๙. คลื่นความถี่ และเทคโนโลยี อวกาศ	การโทรคมนาคม การสื่อสาร ดิจิทัล และอวกาศ

๔. ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข	การแพทย์และการสาธารณสุข	๑๐. ด้านคุ้มครองผู้บริโภค	คุ้มครองผู้บริโภค
๕. ด้านสาธารณสุขป้องกันและโครงสร้างพื้นฐานชลประทาน	พลังงาน วิศวกรรมโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการชลประทาน การคมนาคม	๑๑. ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต	การป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบ
๖. ด้านศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม	การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม	๑๒. ด้านการเงิน การคลัง และภาษีอากร	การงบประมาณ การเงิน การคลัง ภาษีอากร นวัตกรรม พาณิชยกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา

๕.๒.๒.๒ ในส่วนของคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญนั้น สามารถนำแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการตรวจเงินแผ่นดินที่ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของบุคคลที่จะแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นสำคัญเพื่อป้องกันปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนหลักส่วนได้เสียในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงปัญหาการแทรกแซงทางการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑

๕.๒.๒.๓ กรณีผู้ตรวจการแผ่นดินใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ตามมาตรา ๒๒ (๑) หรือ (๒) กรณีแสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่ามิได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น หรือเสนอแนะให้หน่วยงานดังกล่าวแก้ไขกฎหมาย โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๒ ประกอบมาตรา ๓๓ หรือมาตรา ๓๔ แล้วแต่กรณี แต่หน่วยงานไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด และผู้ตรวจการแผ่นดินได้รายงานเรื่องดังกล่าวไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งบพัญญัติดังกล่าวให้ถือรายงานของผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. นั้น เห็นควรหาหรือแนวทางการปฏิบัติตามบพัญญัตติดังกล่าวกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ต่อไป รวมถึงสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินอาจขอใช้บัญชีผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงของสำนักงาน ป.ป.ช. มาร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เห็นหรือข้อเสนอแนะในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อสรุปรายงานของผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเจตนารมณ์ของบพัญญัตติดังกล่าวต่อไป

๕.๒.๓ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ควรกำหนดขั้นตอนและวิธีการในการแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ในร่างระเบียบ....โดยมีรายละเอียดพอสังเขปดังต่อไปนี้

๕.๒.๓.๑ ให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้เสนอชื่อบุคคลที่สมควรจะแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เสนอต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อพิจารณาขึ้นทะเบียนและประกาศเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินต่อไป

๕.๒.๓.๒ ควรระบุคุณสมบัติเบื้องต้นในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นแนวทางหรือกรอบในการพิจารณา ยกตัวอย่างเช่น ผู้เชี่ยวชาญ ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปีบริบูรณ์ และมีประสบการณ์ในภาครัฐ หรือภาคเอกชนหรือเป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินมาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๑๐ ปี หรือสำหรับผู้ทรงคุณวุฒินั้นต้องสำเร็จการศึกษาในระดับไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทและมีประสบการณ์ในภาครัฐหรือภาคเอกชนไม่น้อยกว่า ๒๐ ปี ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นต้น

๕.๒.๓.๓ ต้องไม่มีผู้มีส่วนได้เสียหรือผลประโยชน์ทับซ้อนเกี่ยวกับงานหรือภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดินเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

๕.๒.๓.๔ ควรมีการระบุลักษณะต้องห้ามและการพ้นจากตำแหน่งในกรณีการปฏิบัติหน้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ตรวจการแผ่นดิน

๕.๒.๓.๕ ควรให้มีการทบทวนการขึ้นทะเบียนทุก ๓ ปี ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้วและประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือตามภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดิน

๕.๒.๔ เนื่องจากคำตอบแทนของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญตามระเบียบสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒ และระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้กำหนดคำตอบแทนของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิแตกต่างกันไป โดยผู้เชี่ยวชาญให้ได้รับตอบแทนครั้งละ ๓,๐๐๐ บาท ส่วนผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เป็นลักษณะพิเศษ ซึ่งหมายถึงผู้ทรงคุณวุฒินั้น ได้กำหนดคำตอบแทนสูงกว่าที่กำหนดสำหรับผู้เชี่ยวชาญได้แต่ไม่เกินครั้งละ ๕,๐๐๐ บาท นั้น สมควรกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความความแตกต่างกัน โดยพิจารณาจากประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

ตัวอย่างเค้าโครงและหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปใช้ประกอบการยกร่าง “ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ พ.ศ. ....” ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้ คือ

-ร่าง-

ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน

ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ

พ.ศ. ....

๑. ชื่อระเบียบ ..... (“ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ พ.ศ. ....”)

๒. คำปรารภ.....

โดยเห็นเป็นการสมควรกำหนดให้มีระเบียบ (“ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ พ.ศ. ....”)

๓. บทอาศัยอำนาจ .....

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔ (๓) มาตรา ๒๗ และมาตรา ๔๒ (๔) ประกอบระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาเรื่องร้องเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๒๕

๔. ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน ว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒

(๒) ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน ว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒ เฉพาะในส่วนข้อ ๑๐ และรายการค่าตอบแทน ๒ ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ

๕. วันที่ระเบียบมีผลใช้บังคับ .....

(ถัดจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา)

๖. บทนิยาม

ในระเบียบนี้

“ผู้ตรวจการแผ่นดิน” หมายความว่า รวมถึงประธานผู้ตรวจการแผ่นดินด้วย

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า เลขาธิการ พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐

“เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวน” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือดำเนินการอื่นใดตามระเบียบนี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานอื่นที่ใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครองด้วย

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างซึ่งปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐและเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และให้หมายความรวมถึงกรรมการอนุกรรมการ และบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครองด้วย

“การแสวงหาข้อเท็จจริง” หมายความว่า การไต่สวน การสืบสวน การสอบสวน และการดำเนินการอื่นใดเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณา

“เรื่องร้องเรียน” หมายความว่า เรื่องที่มีผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียน หรือเรื่องที่ปรากฏต่อผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ว่าโดยทางใด และผู้ตรวจการแผ่นดินได้เห็นชอบให้พิจารณาดำเนินการ

“ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ” หมายความว่า ผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษและมีประสบการณ์ในการสอนวิจัยการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการหรือมีความชำนาญพิเศษในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย การงบประมาณและการเงิน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การเมืองการปกครอง การบริหารราชการแผ่นดิน การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม การสื่อสารมวลชน โทรคมนาคม ดิจิทัลและเศรษฐกิจ การคลัง และสถาบันทางการเงิน การทหารและความมั่นคง การศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว การวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม การพาณิชย์และทรัพย์สินทางปัญญา ภาษีอากร การคมนาคม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวและการกีฬา แพทย์และการสาธารณสุข การศึกษา พลังงาน วิศวกรรม

โครงสร้างพื้นฐาน การชลประทาน กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ กลุ่มชาติพันธุ์ และผู้มีความหลากหลายทางเพศ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน การป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ การปกครองส่วนท้องถิ่น และการบริหารราชการรูปแบบพิเศษ และด้านอื่น ๆ ซึ่งความเห็นของผู้นั้นอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดินและสำนักงาน

** (เพื่อให้แต่ละด้านครอบคลุมสอดคล้องกับภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดิน) ***

ฯลฯ .....

ปรากฏดังตัวอย่างตารางคุณสมบัติและอัตราค่าตอบแทนผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ***

ประเภท	คุณสมบัติ	ค่าตอบแทน
ผู้เชี่ยวชาญ	๑. สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ๒. มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานภาครัฐ / เอกชน ไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี ๓. ตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ผศ.) ๔. มีผลงานทางวิชาการที่เป็นที่ยอมรับในระดับชาติหรือในระดับนานาชาติไม่น้อยกว่า ๓ ผลงาน	๓,๐๐๐ บาท ต่อครั้ง
ผู้ทรงคุณวุฒิ	๑. สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป ๒. มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานภาครัฐ / เอกชน ไม่น้อยกว่า ๑๕ ปี ๓. ตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ (รศ.) ๔. มีผลงานทางวิชาการเป็นที่ยอมรับในระดับชาติหรือในระดับนานาชาติไม่น้อยกว่า ๕ ผลงานขึ้นไป	๕,๐๐๐ บาท ต่อครั้ง

๗. การแบ่งหมวดหมู่

๗.๑ คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม

(๑) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาโท หรือ

(๒) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติงานของ

สำนักงาน

๗.๒ ผู้เชี่ยวชาญ ต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ ข้าราชการการเมือง ข้าราชการ

รัฐสภา ฝ่ายการเมือง

(๒) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น

หรือ เป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๓) เป็นผู้จัดการ กรรมการ ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วนบริษัทหรือองค์กรใด ๆ ซึ่งทำธุรกิจเพื่อหากำไร

(๔) เป็นกรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ พรรคการเมือง

(๕) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น

๗.๓ เอกสารประกอบการยื่นเพื่อขอขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ กับสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

(๑) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือสำเนาบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง

(๒) ประวัติการศึกษา การฝึกอบรม และการทำงาน

(๓) หนังสือแสดงความยินยอมของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ

๗.๔ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อตรวจสอบคุณสมบัติ

ให้สำนักงานตรวจสอบเอกสารและคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบนี้ แล้วจัดทำบัญชีรายชื่อพร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติของบุคคลดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเอกสารครบถ้วน เสนอต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อพิจารณา

เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นชอบให้รับขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิให้ออกประกาศขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

ให้สำนักงานแจ้งผลการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เกี่ยวข้องทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ออกประกาศดังกล่าว และจัดเก็บรักษาทะเบียนและประวัติของผู้ทรงคุณวุฒิไว้เป็นหลักฐานและประกาศผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ในแต่ละด้านตามที่คณะทำงานเห็นสมควรกำหนดให้มีตามความจำเป็นและความเหมาะสมโดยความเห็นชอบจากผู้ตรวจการแผ่นดิน

๗.๕ คณะทำงานมีอำนาจทบทวนการประกาศขึ้นทะเบียนผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ในทุก ๓ ปี / ..... โดยความเห็นชอบจากผู้ตรวจการแผ่นดิน

๗.๖ อำนาจหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และการพ้นจากตำแหน่ง

ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญผู้ใดกระทำการบกพร่องหรือผิดพลาดในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ หรือจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และการกระทำดังกล่าวข้างต้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ให้เลขาธิการรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งหรือเลิกจ้าง

กรณีที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ มีส่วนได้เสียหรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับงานที่ให้คำปรึกษา หรือข้อเสนอแนะหรือปฏิบัติหน้าที่ ให้ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญแจ้งสำนักงานให้ทราบถึงการมีส่วนได้เสีย หรือผลประโยชน์ขัดกันดังกล่าว และห้ามไม่ให้มีคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือห้ามไม่ให้ปฏิบัติหน้าที่ ในเรื่องนั้น ๆ

๘. ผู้รักษาการตามระเบียบ

ให้ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติ หรือดำเนินการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด รวมถึงอำนาจในการผ่อนผัน หรือยกเว้นการปฏิบัติตามระเบียบนี้ และคำวินิจฉัยของประธานผู้ตรวจการแผ่นดินให้ถือเป็นที่สุด

ประกาศ ณ วันที่ .....พ.ศ. ....

(.....)

ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน

รายการอ้างอิง

หนังสือ

กุลพล พลวัน. (๒๕๓๔) พัฒนาการสิทธิมนุษยชน กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

จักริน กระแสสุข. (๒๕๕๐) ปัญหาทางกฎหมายของผู้ตรวจการแผ่นดิน, วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชลัช จงสีบพันธ์, สมเจตน์ ไวยากรณ์, ปัทมา สุปก่าปึง และเผด็จการ ด้วงโท. (๒๕๕๑)
ความเป็นอิสระขององค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐. สถาบันพระปกเกล้า.

ฐิติมา จันหนู. (๒๕๕๔) ปัญหาเกี่ยวกับพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิต.

พงศ์สุข สุขสาคร. (๒๕๕๕) ผู้ตรวจการแผ่นดินกับการตรวจสอบองค์กรตามรัฐธรรมนูญและ
องค์กรในกระบวนการยุติธรรม วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สิริมา พรหมราชยศ. ๒๕๕๓) ปัญหาสถานะและอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตาม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (๒๕๔๔) แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำทางปกครองหลักสูตรการปริญญา
กฎหมายมหาชนด้วยตนเอง หมวดที่ ๒ การกระทำทางปกครอง, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธนาเพรส.

ศิริชัย จิระบุญศรี. (๒๕๔๖) ศาลยุติธรรมกับการออกหมายค้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.

บทความ

บรรเจิด สิงคะเนติ การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ. [ออนไลน์]. ๒๕๔๗. แหล่งที่มา สืบค้น
<http://www.publaw.net/publaw/view.aspx?id=241> [๑ กันยายน ๒๕๖๐] หน้า ๔.

บรรเจิด สิงคะเนติ, การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ. [ออนไลน์]. ๒๕๔๗. หน้า ๙ - ๑๐.

วารสาร

นันทวัฒน์ บรมานันท์ และคณะ. (๒๕๕๗). การติดตามและประเมินผลการทำงานของ ศาลปกครอง, รายงานการวิจัย สถาบันพระปกเกล้า, หน้า ๕๑ - ๕๓.

โกคิน พลกุล. (๒๕๒๔) รูปแบบและวิธีการควบคุมฝ่ายปกครอง วารสารนิติศาสตร์ ๑๒, หน้า ๖๕

สามารถ ประทีปรัตน์ และคณะ. (๒๕๕๖) ระบบการสรรหาขององค์กรอิสระตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ. เอกสารประกอบการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารภาครัฐและกฎหมายมหาชน รุ่น ที่ ๒ สถาบันพระปกเกล้า , หน้า ๓๐.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (๒๕๕๘) แนวความคิดเกี่ยวกับโครงสร้างการพัฒนาคณากรของสำนักงาน ป.ป.ช. : การสรรหา การพัฒนา และการกำหนดค่าตอบแทน เอกสารประกอบการศึกษาหลักสูตรธรรมาภิบาลกับการพัฒนาด้านบริหารสำหรับเจ้าพนักงาน ป.ป.ช., หน้า ๓๒ - ๓๓.

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (๒๕๕๓) รายงานประจำปี ๒๕๕๓ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา, หน้า ๓๘-๓๙.

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน (๒๕๕๗) รายงานประจำปี ๒๕๕๗ ผู้ตรวจการแผ่นดิน, หน้า ๒๗ - ๒๘.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (๒๕๓๙) ศาลปกครองกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ.วารสารนิติศาสตร์ ๒๔, หน้า ๗๓.

ชลัช จงสีพันธ์ และคณะ (๒๕๕๑), ความเป็นอิสระขององค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐. รายงานการศึกษารายปี สถาบันพระปกเกล้า , หน้า ๒๓ - ๒๔.

วิชญ์ วรรณ. (๒๕๓๘) องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย | หน้า ๘-๙ อ้างโดยศิริพันธ์ เรื่องจินดา (๒๕๕๕) บทบาทของผู้ตรวจการแผ่นดินศึกษากรณีความเป็นอิสระในการ ดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เอกสารวิชาการหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน รุ่นที่ ๑๑ เสนอต่อสถาบันพระปกเกล้า , หน้า 5 - ๘.

วิชา มหาคุณ. (๒๕๕๓) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ อดีต ปัจจุบัน อนาคต กรุงเทพมหานคร สถาบันป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติสัญญา ธรรมศักดิ์ , หน้า ๓

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช พ.ศ. ๒๕๖๐

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑

ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑

ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไต่สวน และเบี้ยประชุมของคณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑

ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒

ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒

ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ประจำประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๑๓

ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑/๒๕๕๗ ข้อ ๑ และข้อ ๕

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

ตราไว้ ณ วันที่ ๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๐

เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาค ๒๕๖๐ พรรษา ปัจจุบันสมัย จันทรคตินิยม กุกกุสมพัตสร จิตรมาส ชุณหปักษ์ ทสมี่ดีถี สุริยคติกาล เมษายนมาส ฉัฐสุรทิน ครุวาร โดยกาลบริเวท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า นายกรัฐมนตรีได้นำความกราบบังคมทูลว่า นับแต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นต้นมา การปกครองของประเทศไทยได้ดำรงเจตนารมณ์ยึดมั่นในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขต่อเนื่องมาโดยตลอด แม้ได้มีการยกเลิก แก้ไขเพิ่มเติม และประกาศใช้ รัฐธรรมนูญเพื่อจัดระเบียบการปกครองให้เหมาะสมหลายครั้ง แต่การปกครองก็มิได้มีเสถียรภาพหรือราบรื่นเรียบร้อยเพราะยังคงประสบปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ บางครั้งเป็นวิกฤติทางรัฐธรรมนูญที่หาทางออกไม่ได้ เหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่มีผู้ไม่นำพาหรือไม่นับถือยำเกรงกฎเกณฑ์การปกครองบ้านเมือง ทุจริตฉ้อฉลหรือบิดเบือนอำนาจ หรือขาดความตระหนักรับผิดชอบต่อประเทศชาติและประชาชน จนทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นผล ซึ่งจำเป็นต้องป้องกันและแก้ไขด้วยการปฏิรูปการศึกษาและการบังคับใช้กฎหมาย และเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบคุณธรรมและจริยธรรม แต่เหตุอีกส่วนหนึ่งเกิดจากกฎเกณฑ์ การเมืองการปกครองที่ยังไม่เหมาะสมแก่สภาวะการณบ้านเมืองและกาลสมัย ให้ความสำคัญแก่รูปแบบ และวิธีการยิ่งกว่าหลักการพื้นฐานในระบบประชาธิปไตยหรือไม่อาจนำกฎเกณฑ์ที่มีอยู่มาใช้แก่พฤติกรรม ของบุคคลและสถานการณ์ในยามวิกฤติที่มีรูปแบบและวิธีการแตกต่างไปจากเดิมให้ได้ผล

หมวด ๕
หน้าที่ของรัฐ

มาตรา ๕๑ การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวดนี้ ถ้าการนั้นเป็นการทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๒ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ

กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย

มาตรา ๕๓ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

มาตรา ๕๔ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน

ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุน หรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อน

ภาษีด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุน เป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

มาตรา ๕๕ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่ง ต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพด้วย

รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๕๖ รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐอันจำเป็นต่อ การดำรงชีวิตของประชาชนหรือเพื่อความมั่นคงของรัฐ รัฐจะกระทำด้วยประการใดให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ ของเอกชนหรือทำให้รัฐเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดมิได้

การจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปโภคตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง รัฐต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บ ค่าบริการจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร

การนำสาธารณสุขปโภคของรัฐไปให้เอกชนดำเนินการทางธุรกิจไม่ว่าด้วยประการใด ๆ รัฐต้องได้รับ ประโยชน์ตอบแทนอย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงการลงทุนของรัฐ ประโยชน์ที่รัฐและเอกชนจะได้รับ และค่าบริการที่จะเรียกเก็บจากประชาชนประกอบกัน

มาตรา ๕๗ รัฐต้อง

(๑) อนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วม ในการดำเนินการด้วย

(๒) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุล และยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๘ การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมี ผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสีย สำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษา และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟัง

ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณา ดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการ หรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง

ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยา ความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๕๙ รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ที่มีใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก

มาตรา ๖๐ รัฐต้องรักษาไว้ซึ่งคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมอันเป็น สมบัติของชาติ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน

การจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง ไม่ว่าจะใช้เพื่อส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม หรือเพื่อประโยชน์อื่นใด ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะ รวมตลอดทั้งการให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้ใช้ประโยชน์จาก คลื่นความถี่ด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

รัฐต้องจัดให้มีองค์กรของรัฐที่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อรับผิดชอบและกำกับการ ดำเนินการเกี่ยวกับคลื่นความถี่ให้เป็นไปตามวรรคสอง ในการนี้ องค์กรดังกล่าวต้องจัดให้มีมาตรการ ป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์จากผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือสร้างภาระแก่ผู้บริโภคเกินความจำเป็น ป้องกันมิให้คลื่นความถี่รบกวนกัน รวมตลอดทั้งป้องกันการกระทำที่มีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ หรือปิดกั้นการรับรู้ข้อมูลหรือข่าวสารที่ถูกต้องตามความเป็นจริงของประชาชน และป้องกันมิให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่โดยไม่คำนึงถึงสิทธิของประชาชนทั่วไป รวมตลอดทั้ง การกำหนดสัดส่วนขั้นต่ำที่ผู้ใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่จะต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๑ รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ ของผู้บริโภคด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรม ในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค

มาตรา ๖๒ รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ฐานะทางการเงินการคลัง ของรัฐมีเสถียรภาพและมั่นคงอย่างยั่งยืนตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ และจัดระบบภาษี ให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม

กฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกรอบการดำเนินการทางการคลังและงบประมาณของรัฐ การกำหนดวินัยทางการคลังด้านรายได้และรายจ่ายทั้งเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ การบริหารทรัพย์สินของรัฐและเงินคงคลัง และการบริหารหนี้สาธารณะ

มาตรา ๖๓ รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๖

แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๖๔ บทบัญญัติในหมวดนี้เป็นแนวทางให้รัฐดำเนินการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน

มาตรา ๖๕ รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว

การจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย

ยุทธศาสตร์ชาติ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๖๖ รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศโดยถือหลักความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน และไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน ให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศและคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติและของคนไทยในต่างประเทศ

มาตรา ๖๗ รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น

ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย

มาตรา ๖๘ รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใดๆ

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาส ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงตลอดถึงการจัดหาทนายความให้

มาตรา ๖๙ รัฐพึงจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคม และเสริมสร้างความสามารถของคนในชาติ

มาตรา ๗๐ รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิต ในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตราย ต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย

มาตรา ๗๑ รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ ของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาไปสู่ความเป็นเลิศ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรง หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัดฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว

ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัย และสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม

มาตรา ๗๒ รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(๑) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๒) จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ รวมตลอดทั้งพัฒนาเมืองให้มีความเจริญโดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

(๓) จัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

(๔) จัดให้มีทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชน รวมทั้ง การประกอบเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอื่น

(๕) ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า รวมทั้งพัฒนาและสนับสนุน ให้มีการผลิตและการใช้พลังงานทางเลือกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน

มาตรา ๗๓ รัฐพึงจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูง มีความปลอดภัย โดยใช้ต้นทุนต่ำ และสามารถแข่งขันในตลาดได้ และพึงช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ให้มีที่ทำกินโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่นใด

มาตรา ๗๔ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพ และวัยและให้มีงานทำ และพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้ สวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน

รัฐพึงจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

มาตรา ๗๕ รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ

รัฐต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม การจัดให้มีสาธารณูปโภคหรือการจัดทำบริการสาธารณะ

รัฐพึงส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ และกิจการวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลางของประชาชนและชุมชน

ในการพัฒนาประเทศ รัฐพึงคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ และความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน ประกอบกัน

มาตรา ๗๖ รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมตลอดทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐพึงดำเนินการให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นไปตามระบบคุณธรรม โดยกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการป้องกันมิให้ผู้ใดใช้อำนาจ หรือกระทำการโดยมิชอบที่เป็นการก้าวท้าวหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ หรือกระบวนกรแต่งตั้งหรือการพิจารณาความดีความชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

คุมขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปสอบสวน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับกรรมการการเลือกตั้งในขณะที่กระทำความผิด หรือจับหรือคุมขังกรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น ให้รายงานต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน และให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ แต่ถ้าประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถูกจับหรือคุมขัง ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่เป็นผู้ดำเนินการ

ส่วนที่ ๓

ผู้ตรวจการแผ่นดิน

มาตรา ๒๒๘ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีจำนวนสามคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งได้รับการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา

ผู้ซึ่งได้รับการสรรหาต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่า หรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่ากรมตามที่คณะกรรมการสรรหาประกาศกำหนด โดยต้องดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี จำนวนสองคน และเป็นผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณะมาแล้วไม่น้อยกว่ายี่สิบปี จำนวนหนึ่งคน

มาตรา ๒๒๙ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

มาตรา ๒๓๐ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ

(๒) แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่าผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ขจัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น

(๓) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินตาม (๑) หรือ (๒) โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควรต่อไป

ในการดำเนินการตาม (๑) หรือ (๒) หากเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการต่อไป

มาตรา ๒๓๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๓๐ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่ามีความผิด ดังต่อไปนี้

(๑) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง และให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

ส่วนที่ ๔

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

มาตรา ๒๓๒ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติประกอบด้วยกรรมการจำนวนเก้าคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งได้รับการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา

ผู้ซึ่งได้รับการสรรหาต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านกฎหมาย บัญชี เศรษฐศาสตร์ การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีผู้พิพากษา อธิบดีศาลปกครองชั้นต้น ตุลาการพระธรรมนูญหัวหน้าศาลทหารกลาง หรืออธิบดีอัยการมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(๒) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่ามาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(๓) เป็นหรือเคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(๔) ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์

(๕) เป็นหรือเคยเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่มีกฎหมายรับรองการประกอบวิชาชีพโดยประกอบวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่ายี่สิบปีนับถึงวันที่ได้รับการเสนอชื่อ และได้รับการรับรองการประกอบวิชาชีพจากองค์กรวิชาชีพนั้น

(๖) เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ทางด้านการบริหาร การเงิน การคลัง การบัญชี หรือการบริหารกิจการวิสาหกิจในระดับไม่ต่ำกว่าผู้บริหารระดับสูงของบริษัทมหาชนจำกัดมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสิบปี

(๗) เคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งตาม (๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๖) รวมกันไม่น้อยกว่าสิบปี การนับระยะเวลาตามวรรคสอง ให้นับถึงวันที่ได้รับการเสนอชื่อหรือวันสมัครเข้ารับการสรรหาแล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๓๓ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ในระหว่างที่กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ และยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้กรรมการเท่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ เว้นแต่จะมีกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงห้าคน

มาตรา ๒๓๔ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ใต้วงและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง เพื่อดำเนินการต่อไปตามรัฐธรรมนูญ หรือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๒) ใต้วงและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เพื่อดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๓) กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๔) หน้าที่และอำนาจอื่นที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (๑) (๒) และ (๓) ให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่จะต้องจัดให้มีมาตรการหรือแนวทางที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ เกิดความรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรม ในกรณีจำเป็นจะมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตดำเนินการแทนในเรื่องที่มีใช่เป็นความผิดร้ายแรง หรือที่เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐบางระดับหรือกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยธุรการ

ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนหรือไต่สวนเบื้องต้นตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตก็ได้

มาตรา ๒๓๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๓๖ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยหรือมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ใดมีพฤติการณ์ตามมาตรา ๒๓๔ (๑) ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไต่สวนข้อเท็จจริง และหากมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เห็นว่าผู้นั้นมีพฤติการณ์หรือกระทำความผิดตามที่ไต่สวนให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป็นกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ให้เสนอเรื่องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด มาใช้บังคับแก่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาโดยอนุโลม

(๒) กรณีอื่นนอกจาก (๑) ให้ส่งสำนวนการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือดำเนินการอื่นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

การไต่สวนข้อเท็จจริงและมีมติตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

เมื่อศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประทับฟ้องให้ผู้ถูกกล่าวหาหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำพิพากษา เว้นแต่ศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ในกรณีที่ศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหา มีพฤติการณ์หรือกระทำความผิดตามที่ถูกล่ามคอแล้วแต่กรณี ให้ผู้ต้องคำพิพากษานั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันหยุดปฏิบัติหน้าที่ และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นและจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดเวลาไม่เกินสิบปีด้วยหรือไม่ก็ได้

ผู้ใดถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไม่ว่าในกรณีใด ผู้นั้นไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตลอดไป และไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ

ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหา มีความผิดฐานร่ำรวยผิดปกติหรือทุจริตต่อหน้าที่ ให้ริบทรัพย์สินที่ผู้นั้นได้มาจากการกระทำความผิด รวมทั้งบรรดาทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ได้มาแทนทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

การพิจารณาของศาลฎีกาและศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้นำสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้

ให้นำมาตรานี้มาใช้บังคับแก่กรณีที่บุคคลตามมาตรา ๒๓๔ (๓) จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือหนี้สินอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มาแห่งทรัพย์สินหรือหนี้สินนั้นด้วย โดยอนุโลม

มาตรา ๒๓๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อกล่าวหาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ใดกระทำการตามมาตรา ๒๓๔ (๑) โดยยื่นต่อประธานรัฐสภาพร้อมด้วยหลักฐานตามสมควร หากประธานรัฐสภาเห็นว่ามีความเห็นสมควรสั่งให้มีการกระทำตามที่ถูกกล่าวหา ให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องไปยังประธานศาลฎีกาเพื่อตั้งคณะผู้ไต่สวนอิสระจากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ เพื่อไต่สวนหาข้อเท็จจริง

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม หน้าที่และอำนาจ วิธีการไต่สวน ระยะเวลาการไต่สวน และการดำเนินการอื่นที่จำเป็นของคณะผู้ไต่สวนอิสระ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๓๗ เมื่อดำเนินการไต่สวนแล้วเสร็จ ให้คณะผู้ไต่สวนอิสระดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลให้สั่งยุติเรื่อง และให้คำสั่งดังกล่าวเป็นที่สุด

(๒) ถ้าเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ให้เสนอเรื่องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย โดยให้นำความในมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคหก มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๓) ถ้าเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหา มีพฤติการณ์ตามที่ถูกกล่าวหา และมีใช้กรณีตาม (๒) ให้ส่งสำนวนการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และให้นำความในมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๕

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

มาตรา ๒๓๘ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินประกอบด้วยกรรมการจำนวนเจ็ดคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งได้รับการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา

ผู้ซึ่งได้รับการสรรหาต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน กฎหมาย การบัญชี การตรวจสอบภายใน การเงินการคลัง และด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการตรวจเงินแผ่นดิน ทั้งนี้ เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสี่ปี

มาตรา ๒๓๙ กรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

มาตรา ๒๔๐ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) วางนโยบายการตรวจเงินแผ่นดิน

(๒) กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน

(๓) กำกับการตรวจเงินแผ่นดินให้เป็นไปตาม (๑) และ (๒) และกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

(๔) ให้คำปรึกษา แนะนำ หรือเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ รวมทั้งการให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐในการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน

(๕) ส่งลงโทษทางปกครองกรณีมีการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

ผู้ถูกส่งลงโทษตาม (๕) อาจอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รับคำสั่งในการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุดต้องคำนึงถึงนโยบายการตรวจเงินแผ่นดินและหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินตาม (๑) และ (๒) ประกอบด้วย

มาตรา ๒๔๑ ให้มีผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินคนหนึ่งซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาโดยได้รับการเสนอชื่อจากคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ผู้ได้รับการเสนอชื่อเพื่อแต่งตั้งเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ และให้นำความในมาตรา ๒๐๔ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสี่ และมาตรา ๒๐๕ มาใช้บังคับแก่การแต่งตั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินด้วยโดยอนุโลม

การสรรหา การคัดเลือก และการเสนอชื่อผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

มาตรา ๒๔๒ ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรม เป็นกลาง และปราศจากอคติทั้งปวงในการใช้ดุลพินิจ โดยมีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจเงินแผ่นดินตามนโยบายการตรวจเงินแผ่นดินและหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินกำหนด และตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

(๒) ตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินของหน่วยงานของรัฐ

(๓) มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตาม (๑) และ (๒)

(๔) กำกับและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตาม (๓)

มาตรา ๒๔๓ ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่โดยรับผิดชอบต่อคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยธุรการของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

มาตรา ๒๔๔ ในกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการใช้จ่ายเงินแผ่นดินมีพฤติการณ์อันเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ จงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรืออาจทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม และเป็นกรณีที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินไม่มีอำนาจจะดำเนินการใดได้ ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินแจ้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี เพื่อทราบและดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไป

ในการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือหน่วยงานอื่นตามที่ได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเอกสารและหลักฐานที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบหรือจัดทำขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือของหน่วยงานอื่นนั้น แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๔๕ เพื่อประโยชน์ในการระงับหรือยับยั้งความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่การเงินการคลังของรัฐ ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเสนอผลการตรวจสอบการกระทำที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐและอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่การเงินการคลังของรัฐอย่างร้ายแรง ต่อคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเพื่อพิจารณา

ในกรณีที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเห็นพ้องด้วยกับผลการตรวจสอบดังกล่าว ให้ปรึกษาหารือร่วมกับคณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หากที่ประชุมร่วมเห็นพ้องกับผลการตรวจสอบนั้น ให้ร่วมกันมีหนังสือแจ้งสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบโดยไม่ชักช้า และให้เปิดเผยผลการตรวจสอบดังกล่าวต่อประชาชนเพื่อทราบด้วย

ส่วนที่ ๖

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มาตรา ๒๔๖ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประกอบด้วยกรรมการจำนวนเจ็ดคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งได้รับการสรรหา

ผู้ซึ่งได้รับการสรรหาต้องมีความรู้และประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นกลางทางการเมือง และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การสรรหา และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งนี้ บทบัญญัติเกี่ยวกับการสรรหาต้องกำหนดให้ผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนมีส่วนร่วมในการสรรหาด้วย

มาตรา ๒๔๗ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง

(๒) จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน

(๓) เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

(๔) ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม

(๕) สร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

(๖) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

เมื่อรับทราบรายงานตาม (๑) และ (๒) หรือข้อเสนอแนะตาม (๓) ให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยเร็ว กรณีใดไม่อาจดำเนินการได้หรือต้องใช้เวลาในการดำเนินการให้แจ้งเหตุผลให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทราบโดยไม่ชักช้า

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงความผาสุกของประชาชนชาวไทยและผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญด้วย

หมวด ๑๓

องค์กรอัยการ

มาตรา ๒๔๘ องค์กรอัยการมีหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมาย พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เทียงธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง และไม่ให้อถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง

การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นขององค์กรอัยการให้มีความเป็นอิสระ โดยให้มีระบบเงินเดือนและค่าตอบแทนเป็นการเฉพาะตามความเหมาะสมและการบริหารงานบุคคล

ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ

พ.ศ. ๒๕๖๑

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้มีระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๔๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๕๔

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และให้หมายความรวมถึงประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วย

“คณะอนุกรรมการ” หมายความว่า คณะอนุกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งตามระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยการนั้น

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งปฏิบัติการตามระเบียบนี้

“ผู้ทรงคุณวุฒิ” หมายถึง ผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ และมีประสบการณ์ในการสอน การวิจัย การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ หรือมีความชำนาญพิเศษในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย การงบประมาณและการเงิน การบริหารงานบุคคล การปกครอง การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และด้านอื่น ๆ ซึ่งความเห็นของผู้นั้นอาจเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ กรรมการ คณะอนุกรรมการ สำนักงาน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือคณะทำงานที่คณะกรรมการหรือสำนักงานแต่งตั้ง

ข้อ ๕ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังต่อไปนี้

(๑) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปี

(๒) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๓) ไม่เป็นผู้ที่มีประวัติการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างชัดเจน

ข้อ ๖ ประเภทของผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ ให้คณะกรรมการกำหนดได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ

ข้อ ๗ ให้กรรมการหรือสำนักงานพิจารณาเสนอชื่อบุคคลที่เห็นสมควรขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมข้อมูลเบื้องต้นต่อประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อพิจารณาเสนอให้คณะกรรมการพิจารณารับขึ้นทะเบียนต่อไป

ข้อ ๘ เอกสารหลักฐานประกอบการเสนอชื่อให้ขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

(๑) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือสำเนาบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อย่างใดอย่างหนึ่ง

(๒) ประวัติการศึกษา การฝึกอบรม และการทำงาน

(๓) หนังสือแสดงความยินยอมของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อ ๙ ให้สำนักงานตรวจสอบเอกสารและคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบนี้ แล้วจัดทำบัญชีรายชื่อพร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติของบุคคลดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเอกสารครบถ้วน เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา

ข้อ ๑๐ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นชอบให้รับขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ออกประกาศขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

ให้สำนักงานแจ้งผลการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เกี่ยวข้องทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ออกประกาศดังกล่าว และจัดเก็บรักษาทะเบียนและประวัติของผู้ทรงคุณวุฒิไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๑๑ ให้คณะกรรมการทบทวนประกาศบัญชีผู้ได้รับการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิทุกสามปี

ข้อ ๑๒ ผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากหน้าที่เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติตามข้อ ๕

(๔) คณะกรรมการมีมติให้เพิกถอนการขึ้นทะเบียน

ข้อ ๑๓ คณะกรรมการ กรรมการ คณะอนุกรรมการ สำนักงาน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือคณะทำงานที่คณะกรรมการหรือสำนักงานแต่งตั้งอาจเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว มาให้คำปรึกษาหรือให้ความเห็นประกอบการพิจารณาได้ ในการนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิอาจเข้าร่วมประชุม หรือให้ความเห็นเป็นหนังสือก็ได้

การเข้าร่วมประชุมหรือให้ความเห็นเป็นหนังสือตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ทรงคุณวุฒิมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนในอัตราวันละหรือเรื่องละสองพันบาท แล้วแต่กรณี และในกรณีมาเข้าร่วมประชุมให้มีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายในการเดินทางตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการนั้นด้วย

ข้อ ๑๔ ให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่ขึ้นทะเบียนอยู่ก่อนวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ และมีคุณสมบัติตามระเบียบนี้ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตามระเบียบนี้จนกว่าจะถึงกำหนดทบทวนประกาศขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิตามระเบียบนี้

ข้อ ๑๕ การใดที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๕๔ แนวปฏิบัติ หรือมติของคณะกรรมการอยู่ก่อนวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับและยังไม่แล้วเสร็จ ให้การดำเนินการนั้นเป็นอันใช้ได้ และให้ดำเนินการต่อไปตามระเบียบนี้

ข้อ ๑๖ ให้ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรักษาการตามระเบียบนี้
ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้คณะกรรมการเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

วัส ดิงสมิตร

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดวิธีการและเงื่อนไขในการแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือการจ้างผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา ๕๔ (๖) และ (๗) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๐ (๕) ประกอบมาตรา ๕ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน จึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือจ้างผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๒”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

“ประธานกรรมการ” หมายความว่า ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

“ผู้ว่าราชการ” หมายความว่า ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

“ที่ปรึกษา” หมายความว่า บุคคลที่สำนักงานแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษา เพื่อให้ปฏิบัติงานตามระเบียบนี้

“ผู้เชี่ยวชาญ” หมายความว่า บุคคลที่สำนักงานจัดจ้างเป็นผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ปฏิบัติงานตามระเบียบนี้

“ค่าตอบแทน” หมายความว่า เงินที่สำนักงานจ่ายเป็นรายครั้งสำหรับการปฏิบัติงานของที่ปรึกษา

“ค่าจ้าง” หมายความว่า เงินที่สำนักงานจ่ายเป็นรายเดือนสำหรับการปฏิบัติงานของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ ๔ สำนักงานอาจจัดให้มีที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ตามลักษณะหนึ่งลักษณะใด ดังต่อไปนี้

(๑) แต่งตั้งที่ปรึกษา เพื่อให้คำปรึกษาหรือแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน หรือเพื่อช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงาน เป็นรายครั้ง

(๒) จ้างผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้คำปรึกษาหรือแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน หรือเพื่อช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงาน โดยปฏิบัติงานเต็มเวลา

ข้อ ๕ ที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ให้มีหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์ให้คำปรึกษา และเสนอความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบและการปฏิบัติงานของสำนักงาน ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงนโยบายการตรวจเงินแผ่นดินและหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินด้วย

ข้อ ๖ ที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท หรือ

(๒) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติงานของสำนักงาน

ข้อ ๗ ผู้เชี่ยวชาญ ต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ ข้าราชการการเมือง ข้าราชการรัฐสภา ฝ่ายการเมือง

(๒) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือ เป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๓) เป็นผู้จัดการ กรรมการ ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วนบริษัทหรือองค์กรใด ๆ ซึ่งทำธุรกิจเพื่อหากำไร

(๔) เป็นกรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

(๕) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น

ข้อ ๘ ในกรณีสำนักงานมีความจำเป็นต้องการคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงานจากบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความสามารถ หรือมีความเชี่ยวชาญ ที่เป็นประโยชน์ต่อการตรวจเงินแผ่นดิน ให้ผู้ว่าการเสนอเหตุผลและความจำเป็นพร้อมชื่อและคุณสมบัติของที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญที่ต้องการแต่งตั้งหรือจัดจ้างต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

การเสนอเหตุผลความจำเป็นตามวรรคหนึ่ง ให้ระบุด้วยว่าต้องการคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงาน โดยระบุระยะเวลาที่ต้องการคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงานด้วย ทั้งนี้ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ ต้องไม่มีส่วนได้เสีย หรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับงานที่ต้องให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ

ก่อนเสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการ ให้สำนักงานตรวจสอบคุณสมบัติบุคคลที่จะเสนอแต่งตั้งหรือจัดจ้าง โดยต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๗

ข้อ ๙ เมื่อคณะกรรมการมีมติให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งหรือจัดจ้างตามข้อ ๘ แล้ว ให้สำนักงานดำเนินการ ดังนี้

(๑) การแต่งตั้งที่ปรึกษา ให้สำนักงานจัดทำคำสั่งแต่งตั้งเสนอผู้ว่าการแต่งตั้งที่ปรึกษาเพื่อมา ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือช่วยการปฏิบัติงานของสำนักงาน โดยกำหนดระยะเวลาแต่งตั้งครั้งหนึ่ง ต้องไม่เกินหนึ่งปี

(๒) การจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญ ให้สำนักงานดำเนินการจัดทำสัญญาจ้าง โดยกำหนดระยะเวลาจ้างครั้งหนึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปี

ข้อ ๑๐ ให้สำนักงานรวบรวมและจัดทำทะเบียนประวัติของที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญไว้เป็นฐานข้อมูล

ข้อ ๑๑ การจ้างผู้เชี่ยวชาญในแต่ละครั้ง ให้กำหนดระยะเวลาการจ้าง อัตราค่าจ้าง และขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญไว้ในสัญญาจ้างด้วย

ข้อ ๑๒ ผู้ที่เคยได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาหรือจ้างเป็นผู้เชี่ยวชาญมาแล้ว อาจได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาหรือจ้างเป็นผู้เชี่ยวชาญได้อีก ทั้งนี้ ให้ประเมินจากผลงานและประโยชน์ที่สำนักงานได้รับ

ข้อ ๑๓ ค่าตอบแทนของที่ปรึกษา และค่าจ้างของผู้เชี่ยวชาญ ให้ได้รับตามอัตรา ดังนี้

(๑) ที่ปรึกษาให้ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายครั้ง ในอัตราครั้งละสามพันบาท แต่ทั้งนี้ มิให้เกินเดือนละสิบห้าครั้ง

(๒) ผู้เชี่ยวชาญให้ได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน ในอัตราเดือนละห้าหมื่นบาท

วิธีการจ่ายค่าตอบแทนและค่าจ้าง ให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการรับ การจ่าย และการเก็บรักษาเงิน

ข้อ ๑๔ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ครบกำหนดระยะเวลาตามคำสั่งแต่งตั้งหรือสัญญาจ้าง

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามข้อ ๖ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๗ หรือมีเหตุตามข้อ ๑๖

(๕) คณะกรรมการมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๑๕ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญผู้ใด กระทำการบกพร่องหรือผิดพลาดในส่วนที่เป็นสาระสำคัญหรือจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และการกระทำดังกล่าวข้างต้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ ให้ผู้ว่าการรายงานต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งหรือเลิกจ้างกรณีที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ มีส่วนได้เสียหรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับงานที่ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะหรือปฏิบัติหน้าที่ ให้ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญแจ้งสำนักงานให้ทราบถึงการมีส่วนได้เสียหรือผลประโยชน์ขัดกันดังกล่าว และห้ามไม่ให้มีคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือห้ามไม่ให้ปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องนั้น ๆ

ข้อ ๑๖ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญผู้ใดเปิดเผยข้อความ ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่ได้มาเนื่องจากงานที่ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ หรือปฏิบัติหน้าที่ ต้องรับผิดตามมาตรา ๑๐๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑

ข้อ ๑๗ ให้ประธานกรรมการเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ และคณะกรรมการมีอำนาจ
ตีความและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาที่เกิดขึ้นในการบังคับใช้ระเบียบนี้

ในกรณีมีเหตุอันสมควร คณะกรรมการอาจยกเว้นหรือผ่อนผันการปฏิบัติตามความในระเบียบนี้ได้

ประกาศ ณ วันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒

พลเอก ชนะทัฬห อันทามระ

ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของคณะกรรมการไต่สวน

พ.ศ. ๒๕๖๑

โดยที่เป็นการสมควรมีระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของคณะกรรมการไต่สวน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๔๓ (๒) (๕) และ (๗) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไต่สวนและเบี้ยประชุมของคณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้สำนักงานคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ในสาขาวิชาต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยได้รับความยินยอมจากผู้นั้นแล้วจัดทำเป็นบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

ข้อ ๔ ในการไต่สวนเรื่องกล่าวหาใด หากมีความจำเป็นต้องแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหาให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิในบัญชีตามข้อ ๓ ซึ่งไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๕๖ ร่วมเป็นกรรมการไต่สวน เว้นแต่จะเห็นว่าไม่มีผู้ทรงคุณวุฒิในบัญชีดังกล่าวที่เหมาะสม จะแต่งตั้งบุคคลอื่นซึ่งมีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหาและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๕๖ เป็นกรรมการไต่สวนก็ได้

ความในวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับกับกรณีที่คณะกรรมการไต่สวนจะแต่งตั้งที่ปรึกษาของคณะกรรมการไต่สวนด้วย แต่ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการไต่สวนแต่งตั้งที่ปรึกษาได้ไม่เกินสองคน

ข้อ ๕ การประชุมคณะกรรมการไต่สวน ต้องมีกรรมการไต่สวนร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการไต่สวนทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมที่มีสิทธิเบิกเบี้ยประชุมตามระเบียบนี้

ข้อ ๖ การจ่ายเบี้ยประชุม ให้เบิกจ่ายจากเงินงบประมาณของสำนักงาน ป.ป.ช. ตามอัตราและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ส่วนแบบและวิธีการเบิกจ่ายให้เป็นไปตามที่สำนักงาน ป.ป.ช. กำหนด

ข้อ ๗ ให้ประธานกรรมการไต่สวน กรรมการไต่สวน และที่ปรึกษาของคณะกรรมการไต่สวน ได้รับเบี้ยประชุมเป็นรายครั้งเฉพาะครั้งที่มาประชุมและให้ได้รับเบี้ยประชุมแต่ละคณะเพียงครั้งเดียวในหนึ่งวันในอัตราตามบัญชีแนบท้ายระเบียบนี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบครั้งต่อเดือน

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่ง มีสิทธิได้รับเบี้ยประชุมตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการแต่งตั้งและเบี้ยประชุมคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะบุคคล เพื่อช่วยเหลือคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือสำนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่ใช่การไต่สวน พ.ศ. ๒๕๖๑ ด้วย เมื่อรวมกับเบี้ยประชุมตามระเบียบนี้แล้วจะต้องไม่เกินสิบครั้งต่อเดือน เว้นแต่กรรมการไต่สวนและที่ปรึกษาของคณะกรรมการไต่สวนที่แต่งตั้งจากบุคคลภายนอกที่ได้รับเบี้ยประชุมโดยไม่จำกัดจำนวนครั้งต่อเดือน

ข้อ ๘ ให้นำความตามข้อ ๗ มาใช้บังคับกับหัวหน้าพนักงานไต่สวนหรือพนักงานไต่สวน และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ช่วยเหลือคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในฐานะองค์คณะไต่สวน หรือหัวหน้าพนักงานไต่สวนหรือพนักงานไต่สวนและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ช่วยเหลือคณะกรรมการไต่สวนด้วย โดยอนุโลม โดยให้ได้รับเบี้ยประชุมในอัตราตามบัญชีแนบท้ายระเบียบนี้

ข้อ ๙ ให้สำนักงานจัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ระเบียบฉบับนี้ใช้บังคับ

ในระหว่างที่สำนักงานยังมิได้จัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิหรือยังดำเนินการจัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิไม่แล้วเสร็จ การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการไต่สวน หรือที่ปรึกษาของคณะกรรมการไต่สวน ให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะกรรมการ ป.ป.ช. จนกว่าสำนักงานจะจัดทำบัญชีผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเสร็จตามกรอบเวลาในวรรคหนึ่ง

ข้อ ๑๐ ให้คณะอนุกรรมการไต่สวนและพนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการในการไต่สวน ข้อเท็จจริงโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ได้รับการแต่งตั้งก่อนที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ ใช้บังคับ และยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ มีสิทธิได้รับเบี้ยประชุมตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยเบี้ยประชุมของคณะอนุกรรมการและคณะบุคคล พ.ศ. ๒๕๕๙ เช่นเดิม

ข้อ ๑๑ ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้หรือการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาด คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้เป็นที่สิ้นสุด

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๑

พลตำรวจเอก วัชรพล ประสารราชกิจ

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

บัญชีอัตราเบี้ยประชุมคณะกรรมการไต่สวน

การประชุม	อัตรา (บาท : ครั้ง)
<p>คณะกรรมการไต่สวน</p> <p>บุคคลภายใน</p> <p>๑. ประธานกรรมการไต่สวน</p> <p>๒. กรรมการไต่สวน</p> <p>บุคคลภายนอก</p> <p>กรรมการไต่สวน หรือที่ปรึกษาของคณะกรรมการไต่สวน</p>	<p></p> <p>๒,๐๐๐</p> <p>๑,๖๐๐</p> <p>๒,๐๐๐</p>
<p>หัวหน้าพนักงานไต่สวนหรือพนักงานไต่สวนและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ช่วยเหลือ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในฐานะองค์คณะไต่สวน</p>	<p>๑,๒๐๐</p>
<p>หัวหน้าพนักงานไต่สวนหรือพนักงานไต่สวนและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ช่วยเหลือ คณะกรรมการไต่สวน</p>	<p>๘๐๐</p>

ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน

ว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน

พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยที่เป็นการสมควรให้มีระเบียบเกี่ยวกับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๒ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินปรึกษาหารือและเห็นชอบร่วมกัน จึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๖๒”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน พ.ศ. ๒๕๕๙

(๒) ระเบียบสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาว่าด้วยสวัสดิการช่วยเหลือค่าเครื่องแบบสำหรับลูกจ้างประจำ พ.ศ. ๒๕๔๔

(๓) ระเบียบสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาว่าด้วยสวัสดิการช่วยเหลือค่าเครื่องแบบสำหรับลูกจ้างประจำ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๘

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“ผู้ตรวจการแผ่นดิน” หมายความว่า ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินด้วย

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

“ค่าใช้จ่าย” หมายความว่า รายจ่ายที่กำหนดให้จ่ายในการบริหารงานประจำตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน หรือรายจ่ายที่เป็นผลสืบเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวตามที่กำหนดไว้ในแผนงบประมาณซึ่งเป็นการเบิกจ่ายจากเงินงบประมาณที่เป็นรายจ่ายประจำ ลักษณะค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ และค่าสาธารณูปโภค หรือรายจ่ายอื่นใดที่เบิกจ่ายในลักษณะเดียวกัน และให้หมายความรวมถึงรายจ่ายที่เกิดจากภารกิจที่ได้รับมอบจากการเห็นชอบร่วมกันของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ข้อ ๕ การเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายตามระเบียบนี้ ต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ และมติผู้ตรวจการแผ่นดิน

ข้อ ๖ ค่าใช้จ่ายใดที่มีกฎหมาย หรือระเบียบกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ให้เลขาธิการเบิกจ่ายเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าวตามรายการและอัตราที่กำหนดไว้ เช่น

- (๑) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงาน
- (๒) ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม การจัดงาน และการประชุมระหว่างประเทศ
- (๓) ค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ
- (๔) ค่าตอบแทนบุคคลหรือสถาบันซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ และค่าเบี้ยประชุมอนุกรรมการ
- (๕) ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาทำการ

ข้อ ๗ ค่าใช้จ่ายที่จะเบิกจ่ายในลักษณะใดให้ถือปฏิบัติตามหลักการจำแนกประเภทรายจ่ายของสำนักงานงบประมาณ

ข้อ ๘ หลักฐานการจ่ายเงินให้ถือปฏิบัติตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการบริหารจัดการการเงินและทรัพย์สิน

ข้อ ๙ ให้เลขาธิการรักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติหรือดำเนินการอื่นใด เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้เลขาธิการเป็นผู้วินิจฉัย

ในกรณีมีเหตุจำเป็นที่ต้องดำเนินการนอกเหนือจากที่ระเบียบนี้กำหนดไว้ ให้ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินโดยความเห็นชอบร่วมกันของผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

คำวินิจฉัยของประธานผู้ตรวจการแผ่นดินให้เป็นที่สุด

หมวด ๑

ค่าตอบแทน

ข้อ ๑๐ ค่าใช้จ่ายสำหรับบุคคลภายนอกที่ปฏิบัติงานให้สำนักงาน ให้เลขาธิการเบิกจ่ายตามความจำเป็น เหมาะสม ประหยัด และเพื่อประโยชน์ของสำนักงาน ทั้งนี้ ตามรายการและหลักเกณฑ์แนบท้ายระเบียบนี้

เจ้าหน้าที่ของสำนักงานที่ปฏิบัติงานตามหน้าที่ มิให้ได้รับค่าตอบแทนตามวรรคหนึ่ง

หมวด ๒

ค่าใช้จ่าย

ข้อ ๑๑ ค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าใช้จ่าย ให้เลขาธิการเบิกจ่ายได้ตามความจำเป็น เหมาะสม ประหยัด และเพื่อประโยชน์ของสำนักงาน ทั้งนี้ ตามรายการและหลักเกณฑ์แนบท้ายระเบียบนี้

ข้อ ๑๒ ค่าใช้จ่ายต่อไปนี้ มิให้เบิกจ่าย

(๑) เงินหรือสิ่งของบริจาค เว้นแต่การบริจาคเงินหรือสิ่งของในนามของสำนักงานเป็นส่วนรวม ให้เบิกจ่ายได้ครั้งละไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท

(๒) ค่าใช้สอยอื่น ๆ ตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินกำหนด

ข้อ ๑๓ ค่าใช้จ่ายในการเช่าอาคารเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน เก็บเอกสารหรือพัสดุต่าง ๆ และการเช่าที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานของสำนักงาน รวมทั้งค่าบริการอื่นใดที่เกี่ยวกับการเช่า ให้เลขาธิการอนุมัติเบิกจ่ายเท่าที่จ่ายจริง ทั้งนี้ อัตราที่เบิกจ่ายต้องไม่สูงกว่าอัตราตามท้องตลาด

ข้อ ๑๔ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในชั้นศาล การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการ ให้เบิกจ่ายเท่าที่จ่ายจริง

ข้อ ๑๕ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายยื่นคำขอให้สำนักงานคดีใช้กรณีที่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกในการปฏิบัติหน้าที่ ให้เบิกจ่ายโดยปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยการนั้น

หมวด ๓

ค่าวัสดุ

ข้อ ๑๖ ค่าวัสดุให้เบิกจ่ายเท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น เหมาะสม ประหยัด และเพื่อประโยชน์ของสำนักงาน ทั้งนี้ ตามรายการและหลักเกณฑ์แนบท้ายระเบียบนี้

หมวด ๔

ค่าสาธารณูปโภค

ข้อ ๑๗ ค่าสาธารณูปโภคและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูปโภคดังต่อไปนี้ ให้เลขาธิการเบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น เหมาะสม ประหยัด และเพื่อประโยชน์ของสำนักงาน

(๑) ค่าไฟฟ้า

(๒) ค่าน้ำประปา

(๓) ค่าโทรศัพท์และค่าโทรศัพท์เคลื่อนที่ของสำนักงาน

(๔) ค่าโทรศัพท์บ้านพักของผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้บริหารสำนักงานที่ได้รับตามสิทธิ

(๕) ค่าบริการไปรษณีย์ ค่าฝากส่งไปรษณีย์ ค่าบริการไปรษณีย์ตอบรับ ค่าดวงตราไปรษณีย์ หรือค่าเช่าตู้ไปรษณีย์

(๖) ค่าบริการสื่อสารและโทรคมนาคม รวมถึงค่าใช้จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งบริการสื่อสารและโทรคมนาคม เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการใช้ระบบและค่าใช้จ่ายบริการอินเทอร์เน็ต ค่าเคเบิลทีวี ค่าเช่าช่องสัญญาณดาวเทียม ค่าสื่อสารผ่านดาวเทียม ค่าวิทยุสื่อสาร วิทยุติดตามตัว

(๗) ค่าเช่าพื้นที่เว็บไซต์ และค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้อง

(๘) ค่าธรรมเนียมธนาคารเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงินเพื่อความสะดวกของสำนักงาน ที่มีใช้เป็นการร้องขอของผู้มีสิทธิรับเงิน

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๑๘ การเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายใดที่อยู่ระหว่างดำเนินการตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงานที่ใช้อยู่ก่อนวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับให้ดำเนินการต่อไปตามระเบียบเดิมจนกว่าจะแล้วเสร็จ

ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

พลเอก วิทวัส รชตะนันทน์

ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน

รายการ	หลักเกณฑ์
<u>ค่าตอบแทน</u>	
๑. ค่าตอบแทนล่ามในการแปลภาษาท้องถิ่น ภาษาต่างประเทศ หรือภาษามือ	เท่าที่จ่ายจริง
๒. ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ที่ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวกับ ภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดินหรือสำนักงาน หรือ ผู้พิจารณาผลงานทางวิชาการ ซึ่งมีใช้กรณีการพิจารณา ผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนระดับตำแหน่งหรือ ย้ายประเภทตำแหน่ง	ครั้งละ ๓,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ บาท
๓. ค่าตอบแทนในการแปลหนังสือ หรือเอกสาร	- ต้นฉบับขนาด A4 หน้าละ ๕๐๐ - ๑,๐๐๐ บาท โดยไม่แยกความยากง่ายว่าเป็นศัพท์เทคนิคหรือไม่ - กรณีเอกสารต้นฉบับไม่เต็มหน้ากระดาษ ให้จ่าย ตามสัดส่วน เช่น ๑/๒ หน้า, ๑/๓ หน้า หรือ ๑/๔ หน้า
๔. ค่าตอบแทนผู้ดำเนินการจัดเก็บหรือสำรวจข้อมูล	- ข้อมูลเชิงปริมาณ ๒๕ บาทต่อชุด - ข้อมูลเชิงคุณภาพหรือเชิงลึก (In depth Interview) ๑๐๐ บาทต่อชุดหรือต่อคน - ข้อมูลแบบ Focus group ๖๐๐ บาทต่อคน
๕. ค่าตอบแทนในการเขียนบทความ	- ขนาด A4 หน้าละ ๕๐๐ - ๑,๐๐๐ บาท - กรณีไม่เต็มหน้ากระดาษ ให้จ่ายตามสัดส่วน เช่น ๑/๒ หน้า, ๑/๓ หน้า หรือ ๑/๔ หน้า
๖. ค่าตอบแทนผู้จัดหรือร่วมจัดรายการทางสถานี วิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์	ครั้งละ ๕๐๐ บาทต่อคน โดยให้เบิกจ่ายได้ในกรณีที่ สำนักงานเป็นผู้ร่วมจัดรายการหรือได้ช่วงเวลา ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานี วิทยุโทรทัศน์

รายการ	หลักเกณฑ์
๗. ค่าตอบแทนนักศึกษาฝึกงาน	อัตรา ๓๐๐ บาทต่อวันต่อคน
๘. ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ตำรวจในการนำขบวนหรือบุคคลอื่นใดที่ปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะเดียวกัน	อัตรา ๓๐๐ บาทต่อวันต่อคน
<u>ค่าใช้จ่าย</u>	
๑. ค่าจ้างเอกชนดำเนินงานของสำนักงาน	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ
๒. ค่าใช้จ่ายในการเผยแพร่ หรือการประชาสัมพันธ์งานของสำนักงาน	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ
๓. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานพระราชพิธี รัฐพิธี และพิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์	เท่าที่จ่ายจริง
๔. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานพิธีกรรมทางศาสนา ในนามของสำนักงานเป็นส่วนรวม	เท่าที่จ่ายจริง
๕. ค่าพานพุ่มดอกไม้ พานประดับพุ่มดอกไม้ พานพุ่มเงิน พานพุ่มทอง กรวยดอกไม้ พวงมาลัย ช่อดอกไม้ กระจเขาดอกไม้ หรือพวงมาลา สำหรับวางอนุสาวรีย์ หรือใช้ในการจัดงานหรือร่วมงานต่าง ๆ การจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสต่าง ๆ ค่าหรีด หรือพวงมาลา สำหรับสักการศพผู้ที่เคยให้ความช่วยเหลือหรือเคยทำประโยชน์ให้แก่ประเทศหรือสำนักงานจนเป็นที่ประจักษ์ชัด ทั้งนี้ ให้เบิกจ่ายในนามของสำนักงานเป็นส่วนรวม	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ
๖. ค่าใช้จ่ายในการจัดหรือร่วมจัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญของชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์	เท่าที่จ่ายจริง

รายการ	หลักเกณฑ์
<p>๗. ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม เช่น ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม ค่าอาหารในกรณีที่มีการประชุมคาบเกี่ยวมื้ออาหารและจำเป็นต้องจัด ค่าเช่าสถานที่ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็น</p> <p>ทั้งนี้ การประชุมที่จะเบิกค่าใช้จ่ายได้ ต้องเป็นการประชุมผู้ตรวจการแผ่นดิน การประชุมหารือข้อราชการ การประชุมการบริหารงานทั่วไป การประชุมบุคคลหรือคณะบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายระเบียบ ประกาศ คำสั่ง หรือมติผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคำสั่งเลขธิการ รวมถึงการประชุมที่สำนักงานเป็นผู้จัดหรือร่วมจัดเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงาน</p>	<p>- ค่าอาหาร ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาทต่อวันต่อคน</p> <p>- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม ไม่เกิน ๑๐๐ บาทต่อมื้อต่อคน</p> <p>- ค่าเช่าสถานที่ ให้เบิกได้เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ</p> <p>- ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็น ให้เบิกได้เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ</p>
<p>๘. ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม สำหรับกรณีหน่วยงานอื่นหรือบุคคลภายนอกเข้าดูงานหรือเยี่ยมชมสำนักงานหรือกรณีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเข้าดูงานหรือเยี่ยมชมหน่วยงานอื่น</p>	<p>ไม่เกิน ๑๐๐ บาทต่อมื้อต่อคน</p>
<p>๙. ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงรับรองแขกของผู้ตรวจการแผ่นดินหรือสำนักงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดินและสำนักงาน</p>	<p>เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ</p>
<p>๑๐. ค่าซ่อมแซมทรัพย์สินของสำนักงานที่เกิดจากการเสื่อมสภาพหรือชำรุดเสียหายจากการใช้งานปกติ</p> <p>ค่าซ่อมแซมทรัพย์สินของสำนักงานที่ได้รับ ความเสียหาย ซึ่งมีได้เกิดจากการเสื่อมสภาพหรือชำรุดเสียหายจากการใช้งานปกติ เมื่อสำนักงานจ่ายค่าใช้จ่ายดังกล่าวแล้ว ให้ดำเนินการหาผู้รับผิดชอบทางละเมิดตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่</p>	<p>เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ</p>

รายการ	หลักเกณฑ์
<p>๑๑. ค่าของขวัญหรือของที่ระลึกที่มอบให้ชาวต่างประเทศ กรณีเดินทางไปปฏิบัติงานต่างประเทศชั่วคราว หรือกรณีชาวต่างประเทศเดินทางมาประเทศไทย ทั้งนี้ ให้เบิกจ่ายในนามสำนักงานเป็นส่วนรวม</p>	<p>ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาทต่อคนต่อครั้ง โดยต้องดำเนินการ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหาร พัสดุภาครัฐ</p>
<p>๑๒. ค่าของขวัญหรือของที่ระลึกที่มอบให้แก่หน่วยงาน ที่ให้ความช่วยเหลือสำนักงาน หรือกรณีหน่วยงาน เข้าดูงานหรือเยี่ยมชมสำนักงาน ค่าของขวัญหรือของที่ระลึกที่มอบให้แก่หน่วยงาน ที่ให้ความช่วยเหลือสำนักงาน เนื่องในโอกาสไปร่วมงาน วันคล้ายวันสถาปนาหรืองานการกุศล ทั้งนี้ ให้เบิกจ่ายในนามสำนักงานเป็นส่วนรวม</p>	<p>- ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาทต่อแห่ง โดยต้องดำเนินการ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหาร พัสดุภาครัฐ - ไม่เกินครั้งละ ๒,๐๐๐ บาท โดยต้องดำเนินการ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหาร พัสดุภาครัฐ</p>
<p>๑๓. ค่าโล่ ใบประกาศเกียรติคุณ ค่ากรอบใบประกาศ เกียรติคุณ ของขวัญ ของรางวัล ของที่ระลึก เพื่อมอบ ให้แก่เจ้าหน้าที่ ของสำนักงานที่เกษียณอายุ หรือผู้ที่เคยทำประโยชน์หรือให้ความช่วยเหลือ หรือควรได้รับการยกย่องจากสำนักงาน</p>	<p>ไม่เกิน ๒๕,๐๐๐ บาทต่อคน โดยต้องดำเนินการ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหาร พัสดุภาครัฐ</p>
<p>๑๔. ค่าใช้จ่ายในการจัดทำเว็บไซต์ และส่วนอื่น ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำเว็บไซต์</p>	<p>เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วย การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ</p>
<p>๑๕. ค่าธรรมเนียมในการคืนบัตร เปลี่ยนบัตรโดยสาร พาหนะในการเดินทางไปปฏิบัติงาน หรือค่าบัตร โดยสารที่ไม่สามารถคืนหรือเปลี่ยนบัตรได้ กรณีเลื่อน การเดินทางไปปฏิบัติงาน กรณีสำนักงานสั่งให้งดหรือ เลื่อนการเดินทางไปปฏิบัติงาน และให้รวมถึง กรณีเหตุสุดวิสัยอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถเดินทางได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นเหตุที่มีได้เกิดจากตัวผู้เดินทาง</p>	<p>เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องเสนอเลขาธิการพิจารณาอนุมัติ และให้มีเอกสารหลักฐานประกอบการพิจารณา</p>

รายการ	หลักเกณฑ์
๑๖. ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ที่มีใช้ค่าธรรมเนียมธนาคารตามข้อ ๑๓ (๘) ของระเบียบนี้	เท่าที่จ่ายจริง โดยใช้หลักฐานใบเสร็จรับเงิน หรือใบแจ้งเรียกเก็บค่าธรรมเนียม แล้วแต่กรณี
๑๗. ค่าใช้บริการอินเทอร์เน็ตของผู้เดินทางไปปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงาน	เท่าที่จ่ายจริง
๑๘. ค่าใช้จ่ายในการใช้สถานที่ชั่วคราวของส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ	เท่าที่จ่ายจริง โดยมีหลักฐานการจ่ายเงิน
๑๙. ค่าใช้จ่ายในการประดับ ตกแต่งอาคารสถานที่ของสำนักงาน	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ
๒๐. ค่าบริการ หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการกำจัดแมลง หนู หรือสัตว์ที่อาจเป็นพาหะนำโรคร้ายมาสู่คน และให้หมายความรวมถึงการกำจัดเชื้อโรคหรือเชื้อราตามสำนักงาน	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ
๒๑. ค่าใช้จ่ายในการเป็นสมาชิกเพื่อการจัดซื้อหนังสือ จุลสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อใช้เป็นส่วนรวมของสำนักงาน	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ
๒๒. ค่าบริการในการกำจัดสิ่งปฏิกูล จัดเก็บขยะของสำนักงาน	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ
๒๓. ค่าผ่านทาง ค่าผ่านทางพิเศษ ค่าธรรมเนียมผ่านทาง ค่าบริการจอดรถในการเดินทางไปปฏิบัติงาน สำหรับรถยนต์ของสำนักงานตามระเบียบว่าด้วยรถสำนักงาน ซึ่งสำนักงานได้มาโดยวิธีการซื้อ การเช่า การยืม หรือรับบริจาค หรือได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ และขึ้นทะเบียนเป็นครุภัณฑ์ของสำนักงานนั้น หรือรถส่วนตัว	เท่าที่จ่ายจริง

รายการ	หลักเกณฑ์
ของเจ้าหน้าที่ผู้เลือกรับเงินค่าตอบแทนเหมาจ่ายแทนการจัดหารถประจำตำแหน่งสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้มีสิทธิได้รับรถประจำตำแหน่งที่ได้จัดหามาใช้ในการปฏิบัติงาน	
๒๔. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัด ผลิตรายการ และถ่ายทอดทางสถานีโทรทัศน์และวิทยุ	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ
๒๕. ค่าพาหนะกรณีได้รับมอบหมายให้เดินทางไปปฏิบัติงาน ซึ่งสำนักงานไม่สามารถจัดหารถยนต์ส่วนกลางให้ได้	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องมีหลักฐานที่ระบุชัดเจนว่าสำนักงานไม่สามารถจัดหารถยนต์ส่วนกลางให้ได้
๒๖. ค่าตรวจสอบเพื่อการรับรองระบบการทำงานหรือมาตรฐานการทำงานของสำนักงาน	เท่าที่จ่ายจริง
๒๗. ค่าระวาง บรรทุก ขนส่งพัสดุหรือพัสดุภัณฑ์ของสำนักงาน ยกเว้นค่าระวาง บรรทุก ขนส่งพัสดุหรือพัสดุภัณฑ์ในการฝึกอบรม การจัดงาน และการประชุมระหว่างประเทศ	เท่าที่จ่ายจริง
๒๘. ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดจากการใช้พัสดุที่ยืมจากหน่วยงานอื่นเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานกรณีจำเป็นเร่งด่วนเป็นการชั่วคราว	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ
๒๙. ค่าตรวจร่างกายของเจ้าหน้าที่ในการเดินทางไปปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย และไม่ถือเป็นสวัสดิการการรักษาพยาบาลที่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานจะใช้สิทธิเบิกจ่ายตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการจัดสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลแก่พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้	เท่าที่จ่ายจริง

รายการ	หลักเกณฑ์
๓๐. ค่าเช่ารถยนต์มาใช้ในการปฏิบัติงาน	เท่าที่จ่ายจริง ยกเว้นกรณีรถประจำตำแหน่งให้ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และอัตราของทางราชการกำหนด โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ
๓๑. การประกันภัยทรัพย์สินของสำนักงาน	เท่าที่จ่ายจริง
๓๒. ค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์นามบัตรให้กับเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ในกรณีที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ
๓๓. ค่าใช้จ่ายในการจัดหรือร่วมจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธ์ไมตรี ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และวัฒนธรรมขององค์กร ภายในสำนักงานหรือระหว่างสำนักงานกับหน่วยงานอื่น	เท่าที่จ่ายจริง
๓๔. ค่าใช้จ่ายในการจัดงานเพื่อประกาศเกียรติคุณ และแสดงมุทิตาकारวะต่อผู้เกษียณอายุหรือผู้ที่เคยทำคุณประโยชน์ให้แก่สำนักงาน	เท่าที่จ่ายจริง
ค่าวัสดุ	
๑. ค่าเครื่องแบบพิธีการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ประจำที่ได้รับมอบหมาย	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ทั้งนี้ ให้รวมถึงค่าซักกรีดเครื่องแบบพิธีการด้วย
๒. ค่าเครื่องแบบหรือเครื่องแต่งกายที่จัดให้แก่ลูกจ้างประจำเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่	จัดให้แก่พนักงานชั่วคราว ไม่เกินปีละ ๒ ชุด ชุดละไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาทต่อคน โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ

รายการ	หลักเกณฑ์
๓. ค่าวัสดุที่ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่	เท่าที่จ่ายจริง โดยต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ

ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน

ว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ

พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยที่เป็นการสมควรให้มีระเบียบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินปรึกษาหารือและเห็นชอบร่วมกัน จึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายของบุคคลซึ่งมาให้ความเห็นหรือถ้อยคำ พ.ศ. ๒๕๖๒”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางของพยานบุคคล พ.ศ. ๒๕๕๔

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“ผู้ให้ความเห็น” หมายความว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ในสาขาหนึ่งสาขาใด ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ตรวจการแผ่นดินตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาเรื่องร้องเรียน เชิญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาในเรื่องที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐

“ผู้ให้ถ้อยคำ” หมายความว่า พยานบุคคลซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ตรวจการแผ่นดินตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาเรื่องร้องเรียน เชิญมาให้ถ้อยคำ เพื่อประกอบการพิจารณาในเรื่องที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐

“ผู้ตรวจการแผ่นดิน” หมายความว่า ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินด้วย

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

“เลขานุการ” หมายความว่า เลขานุการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

ข้อ ๕ ค่าใช้จ่าย ประกอบด้วย ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ได้แก่

(๑) ค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง

(๒) ค่าเช่าที่พัก

(๓) ค่าพาหนะ

(๔) ค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นต้องจ่ายเนื่องในการเดินทาง

ข้อ ๖ ผู้ซึ่งประสงค์จะขอเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางต้องทำคำขอตามแบบที่สำนักงานกำหนด กรณีขอเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางเท่าที่จ่ายจริง จะต้องแนบหลักฐานการจ่ายเงินประกอบการเบิกจ่ายด้วย หากค่าใช้จ่ายรายการใดไม่อาจเรียกหลักฐานการจ่ายเงินได้ ให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับรองการจ่ายเงินตามแบบที่สำนักงานกำหนด

กรณีผู้ขอเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากมีสิทธิเบิกจากต้นสังกัดแล้ว ไม่มีสิทธิเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางตามระเบียบนี้

ข้อ ๗ ให้เลขาธิการหรือผู้ซึ่งเลขาธิการมอบหมายมีอำนาจอนุมัติเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางตามระเบียบนี้

ข้อ ๘ ให้ผู้ให้ถ้อยคำเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้ตามอัตราบัญชีหมายเลข ๑ แนบท้ายระเบียบนี้

ข้อ ๙ ให้ผู้ให้ความเห็นมีสิทธิเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางเช่นเดียวกับผู้ให้ถ้อยคำตามอัตราบัญชีหมายเลข ๑ แนบท้ายระเบียบนี้ แต่ไม่มีสิทธิเบิกค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง โดยให้ผู้ให้ความเห็นมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามอัตราบัญชีหมายเลข ๒ แนบท้ายระเบียบนี้

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่มีความจำเป็น เลขาธิการอาจอนุมัติให้เบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางในหลักเกณฑ์หรืออัตราที่แตกต่างจากที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและประหยัด

ข้อ ๑๑ การเบิกจ่ายเงินและหลักฐานการจ่ายเงินซึ่งมิได้กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการบริหารจัดการการเงินและทรัพย์สิน

ข้อ ๑๒ ให้เลขาธิการรักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจออกคำสั่ง กำหนดหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติ หรือดำเนินการอื่นใด เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้เลขาธิการโดยความเห็นชอบร่วมกันของผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้วินิจฉัย

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒

พลเอก วิทวัส รชตะนันทน์

ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน

บัญชีหมายเลข ๑
อัตราค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้ให้ถ้อยคำ

รายการ	อัตรา
ค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง	ให้เบิกในลักษณะเหมาจ่าย ไม่เกินวันละ ๒๗๐ บาทต่อคน
ค่าเช่าที่พัก	ให้เบิกได้เท่าที่จ่ายจริง ไม่เกินวันละ ๑,๒๐๐ บาทต่อคน ยกเว้นกรณีต่อไปนี ห้ามมิให้เบิกค่าเช่าที่พัก (๑) ผู้ให้ถ้อยคำมีที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมาให้ถ้อยคำที่สำนักงาน (๒) ผู้ให้ถ้อยคำมีที่พักอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเดียวกับสถานที่ที่มาให้ถ้อยคำ
ค่าพาหนะ	(๑) ให้เบิกได้เท่าที่จ่ายจริง ไม่เกินอัตราค่าโดยสารรถโดยสารประจำทางปรับอากาศ หรือรถไฟปรับอากาศนั่งและนอน ชั้นที่ ๒ หรือ (๒) จ่ายเงินชดเชยเป็นค่าพาหนะในอัตรากิโลเมตรละ ๔ บาท แต่ไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท
ค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นต้องจ่ายเนื่องในการเดินทาง	ให้เบิกได้เท่าที่จ่ายจริง ตามความจำเป็นและประหยัด

บัญชีหมายเลข ๒
อัตราค่าตอบแทนของผู้ให้ความเห็น

รายการ	อัตรา
ค่าตอบแทน	ครั้งละ ๓,๐๐๐ บาท เว้นแต่กรณีผู้ให้ความเห็นเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เป็นพิเศษ ให้จ่ายค่าตอบแทนสูงกว่าอัตราที่กำหนดได้ แต่ไม่เกินครั้งละ ๕,๐๐๐ บาท โดยได้รับอนุมัติจากเลขาธิการ

ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน

ว่าด้วยที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ
ประจำประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน

พ.ศ. ๒๕๖๓

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้มีระเบียบว่าด้วยที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการประจำประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่ออำนวยความสะดวกช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนการปฏิบัติงานของประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน ให้บรรลุภารกิจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ และกฎหมายอื่น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๖ (๑๔) และมาตรา ๒๔ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินปรึกษาหารือและเห็นชอบร่วมกัน จึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ประจำประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๓”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษาและเลขานุการ พ.ศ. ๒๕๕๔

(๒) ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษาและเลขานุการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“ผู้ตรวจการแผ่นดิน” หมายความว่า ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินด้วย

“ที่ปรึกษา” หมายความว่า ที่ปรึกษาประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและที่ปรึกษาผู้ตรวจการแผ่นดิน

“ผู้เชี่ยวชาญ” หมายความว่า ผู้เชี่ยวชาญประจำประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้เชี่ยวชาญประจำผู้ตรวจการแผ่นดิน

“เลขานุการ” หมายความว่า เลขานุการประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและเลขานุการผู้ตรวจการแผ่นดิน

“ผู้ช่วยเลขานุการ” หมายความว่า ผู้ช่วยเลขานุการประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ช่วยเลขานุการผู้ตรวจการแผ่นดิน

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

ข้อ ๕ ให้ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินรักษาการตามระเบียบนี้ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด และคำวินิจฉัยของประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ให้ถือเป็นที่สุด

ข้อ ๖ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจแต่งตั้งที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ทั้งนี้ ไม่เกินจำนวนอัตราที่กำหนดในบัญชีท้ายระเบียบนี้

ในกรณีมีความจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานตามภารกิจ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจแต่งตั้งที่ปรึกษานอกเหนือจากที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง โดยให้ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายครั้ง

อัตราค่าตอบแทนของที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในบัญชีท้ายระเบียบนี้

ข้อ ๗ ที่ปรึกษา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) อายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์

(๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือมีคุณสมบัติพิเศษและประสบการณ์

ตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นสมควร

(๔) เป็นผู้มีความรู้และความสามารถอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน

ในภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ข. ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือที่ปรึกษาของผู้ดำรงตำแหน่ง

ทางการเมือง

(๒) เป็นสมาชิกพรรคการเมือง

(๓) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ ข้าราชการการเมืองอื่น

หรือข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง

(๔) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ

หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นเจ้าของที่ดินของรัฐ

(๕) เป็นผู้จัดการ กรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล

ห้างหุ้นส่วนบริษัท หรือองค์กรใด ๆ ซึ่งทำธุรกิจเพื่อหากำไร

(๖) เป็นที่ปรึกษาประจำหรือปฏิบัติงานประจำของหน่วยงานอื่น

ความใน ข. (๓) (๔) (๕) และ (๖) ไม่ให้นำมาใช้บังคับกับที่ปรึกษาตามข้อ ๖

วรรคสอง

ข้อ ๘ ที่ปรึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะ หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมาย

ข้อ ๙ ผู้เชี่ยวชาญต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(๑) มีสัญชาติไทย

- (๒) อายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
- (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือมีคุณสมบัติพิเศษและประสบการณ์ตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นสมควร
- (๔) เป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ตรวจการแผ่นดิน
- ข. ลักษณะต้องห้าม
- (๑) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือที่ปรึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- (๒) เป็นสมาชิกพรรคการเมือง
- (๓) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ ข้าราชการการเมืองอื่นหรือข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง
- (๔) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ
- (๕) เป็นผู้จัดการ กรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคลห้างหุ้นส่วนบริษัท หรือองค์กรใด ๆ ซึ่งทำธุรกิจเพื่อหากำไร
- (๖) เป็นที่ปรึกษาประจำหรือปฏิบัติงานประจำของหน่วยงานอื่น
- ข้อ ๑๐ ผู้เชี่ยวชาญมีหน้าที่ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ กลั่นกรอง และเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมาย
- ข้อ ๑๑ เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้
- ก. คุณสมบัติ
- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์
- (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี
- (๔) เป็นผู้มีความรู้และความสามารถอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ตรวจการแผ่นดิน
- ข. ลักษณะต้องห้าม
- (๑) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือที่ปรึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- (๒) เป็นสมาชิกพรรคการเมือง
- (๓) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ ข้าราชการการเมืองอื่นหรือข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง

(๔) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

(๕) เป็นผู้จัดการ กรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วนบริษัท หรือองค์กรใด ๆ ซึ่งทำธุรกิจเพื่อหากำไร

(๖) เป็นที่ปรึกษาประจำหรือปฏิบัติงานประจำของหน่วยงานอื่น

ข้อ ๑๒ เลขานุการมีหน้าที่กลั่นกรองงานและเสนอความเห็น ตลอดจนประสานการปฏิบัติงาน ในภารกิจที่มีอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ตรวจการแผ่นดิน การค้นคว้าทางวิชาการเพื่อเป็นข้อมูล ประกอบการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมาย

ข้อ ๑๓ ผู้ช่วยเลขานุการมีหน้าที่ช่วยงานเลขานุการผู้ตรวจการแผ่นดินเกี่ยวกับงานบริหาร ทั่วไป การติดต่อประสานงาน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมาย

ข้อ ๑๔ ให้สำนักงานเป็นผู้ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ ๑๕ ให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ยื่นใบรายงานตัวต่อสำนักงานตามแบบที่สำนักงานกำหนด โดยให้สำนักงานจัดทำและรักษาทะเบียนประวัติ

ข้อ ๑๖ ให้สำนักงานออกบัตรประจำตัวแก่ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ เพื่อแสดงตนตามแบบบัตรที่สำนักงานกำหนด

การออกบัตรประจำตัวตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินซึ่งเป็นผู้แต่งตั้งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ลงนาม

บัตรประจำตัวตามวรรคหนึ่ง เป็นอันยกเลิกเมื่อบุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๑๗ ให้ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ และการสงเคราะห์อื่นตามที่กำหนดในบัญชีท้ายระเบียบนี้

ข้อ ๑๘ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงาน ให้นำระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วย ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานมาใช้บังคับกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานของที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ตามระเบียบนี้โดยอนุโลม โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาอนุมัติการเดินทางไปปฏิบัติงาน

ให้ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญมีสิทธิเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานเช่นเดียวกับ เลขาธิการ เลขานุการมีสิทธิเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานเช่นเดียวกับรองเลขาธิการ และผู้ช่วยเลขานุการมีสิทธิเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานเช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งประเภท วิชาการระดับชำนาญการ

ข้อ ๑๙ ให้นำระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยเครื่องแบบและการแต่งเครื่องแบบของ ผู้ตรวจการแผ่นดินและเลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินมาใช้บังคับกับที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ โดยอนุโลม เว้นแต่หมวกและอินทรี ให้นำมาใช้ตามแบบที่กำหนดท้าย ระเบียบนี้

ข้อ ๒๐ ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ต้องปฏิบัติตามนโยบาย
ธรรมเนียมปฏิบัติ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ข้อ ๒๑ ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม

(๔) ผู้ตรวจการแผ่นดินให้พ้นจากตำแหน่ง

(๕) ผู้ตรวจการแผ่นดินพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่

ข้อ ๒๒ การดำเนินการใด ๆ ของที่ปรึกษาและเลขานุการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว หรือที่ได้
ดำเนินการแต่ยังไม่แล้วเสร็จ ตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแต่งตั้งที่ปรึกษาและเลขานุการ
ของผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ให้ถือว่าเป็นการดำเนินการตามระเบียบนี้

ข้อ ๒๓ ให้บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาและเลขานุการอยู่ในวันที่ประกาศใช้ระเบียบนี้
เป็นที่ปรึกษาและเลขานุการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

พลเอก วิทวัส รชตะนันทน์

ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน

บัญชีจำนวนอัตราและค่าตอบแทนของที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ

ตำแหน่ง	ประจำ ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน (ไม่เกิน)	ประจำ ผู้ตรวจการแผ่นดิน (คนละไม่เกิน)	ค่าตอบแทน เป็นรายเดือนต่อคน (บาท)
๑. ที่ปรึกษา	๒ อัตรา	๑ อัตรา	๕๓,๑๕๐
๒. ที่ปรึกษา ตามข้อ ๖ วรรคสอง	ตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดิน เห็นสมควร	ตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดิน เห็นสมควร	ไม่เกินครั้งละ ๕,๐๐๐ และรวมแล้ว ไม่เกินเดือนละ ๒๕,๐๐๐
๓. ผู้เชี่ยวชาญ	๑ อัตรา	๑ อัตรา	๔๘,๗๓๐
๔. เลขานุการ	๑ อัตรา	๑ อัตรา	๔๔,๓๑๐
๕. ผู้ช่วยเลขานุการ	๑ อัตรา	๑ อัตรา	๒๒,๑๕๕

บัญชีสวัสดิการและการสงเคราะห์อื่นของที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ

ตำแหน่ง	การประกันสุขภาพ
๑. ที่ปรึกษาตามข้อ ๖ วรรคหนึ่ง	เบี้ยประกันสุขภาพไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี
๒. ผู้เชี่ยวชาญ	
๓. เลขานุการ	
๔. ผู้ช่วยเลขานุการ	เบี้ยประกันสุขภาพไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี

หญิง ให้ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีทึบ แต่เป็นทรงอ่อนพับปีก ผ้าพันหมวกสีดำ ตรงกลางด้านหน้าของ ผ้าพันหมวกปักด้วยดิ้นทองเป็นรูปช่อชัยพฤกษ์มีระยะห่างกันพองาม ล้อมด้วยแถบไหมทองหรือวัสดุเทียมไหมทอง กว้างประมาณ ๖ มิลลิเมตร ๒ แถบ ที่กลางผ้าพันหมวกมีระยะห่างกันประมาณ ๘ มิลลิเมตร ที่หน้าหมวกติด ตราครุฑพ่าห์ปักดิ้นสีทองสูงประมาณ ๔.๕ เซนติเมตร บนหมอนสักหลาดสีดำ

(๑.๒) อินทรธนู

ชาย ให้ใช้อินทรธนูแข็งทำด้วยสักหลาดสีดำเป็นแผ่นสี่เหลี่ยมผืนผ้าปลายรวบ กว้างประมาณ ๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๑๒.๕ เซนติเมตร ที่ปลายรวบติดคุมโลหะสีทองขนาดเล็กตราครุฑพ่าห์ ๑ ดุม มีแถบไหมทองหรือวัสดุเทียมไหมทองกว้าง ๕ เซนติเมตร ตรงด้านบนเต็มแผ่นอินทรธนู มีเครื่องหมายแสดงสังกัด ตราสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินทำด้วยโลหะโปร่งสีทอง ขนาดสูงประมาณ ๓ เซนติเมตร ติดทับกึ่งกลางบน อินทรธนู

หญิง ให้ใช้อินทรธนูแข็งเช่นเดียวกับชาย แต่กว้างประมาณ ๔.๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๑๑.๕ เซนติเมตร

(๒) ลักษณะเครื่องแบบพิธีการ

(๒.๑) หมวก

มีลักษณะและส่วนประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบปฏิบัติการ เว้นแต่สีของหมวก ผ้าพันหมวก และหมอนสักหลาดสำหรับปักตราครุฑพ่าห์เป็นสีขาว

(๒.๒) อินทรธนู

ชาย ให้ใช้อินทรธนูแข็งกว้างประมาณ ๕ เซนติเมตร ยาวตามความยาวของป่า ฟันสักหลาดสีดำ มีแถบสีทองกว้าง ๕ มิลลิเมตร เป็นขอบโดยรอบและปักดิ้นสีทองลายช่อชัยพฤกษ์ยาวตลอดส่วนกลางของอินทรธนู ด้านคอปปลายมน ติดคุมโลหะสีทองตราครุฑพ่าห์ขนาดเล็ก มีเครื่องหมายแสดงสังกัดตราสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ทำด้วยโลหะโปร่งสีทอง ขนาดสูงประมาณ ๓ เซนติเมตร ติดทับกึ่งกลางบนอินทรธนู

หญิง ให้ใช้อินทรธนูแข็งเช่นเดียวกับชาย แต่ด้านไหล่กว้างประมาณ ๔ เซนติเมตร ยาวตามความ ยาวของป่า

ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดิน

ว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาเรื่องร้องเรียน

พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริง การพิจารณาเรื่องร้องเรียน และการมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริง เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔ (๒) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินปรึกษาหารือและเห็นชอบร่วมกันจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการแจ้ง การร้องเรียน การแสวงหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาเรื่องร้องเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาว่าด้วยการเสนอ การรับคำร้องเรียนและการสอบสวนหาข้อเท็จจริง พ.ศ. ๒๕๔๕

(๒) ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอคำร้องเรียนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) พ.ศ. ๒๕๔๗

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“ผู้ตรวจการแผ่นดิน” หมายความว่า ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินด้วย

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

“เลขานุการ” หมายความว่า เลขานุการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า เลขานุการ พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐

“เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวน” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือดำเนินการอื่นใดตามระเบียบนี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานอื่นที่ใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครองด้วย

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างซึ่งปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ และเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และให้หมายความรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ และบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครองด้วย

“การแสวงหาข้อเท็จจริง” หมายความว่า การไต่สวน การสืบสวน การสอบสวน และการดำเนินการอื่นใดเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณา

“เรื่องร้องเรียน” หมายความว่า เรื่องที่มีผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียน หรือเรื่องที่ปรากฏต่อ ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ว่าโดยทางใด และผู้ตรวจการแผ่นดินได้เห็นชอบให้พิจารณาดำเนินการ

ข้อ ๕ ให้ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินรักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติ หรือดำเนินการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด และคำวินิจฉัยของประธานผู้ตรวจการแผ่นดินให้ถือเป็นที่สุด

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๖ วิธีปฏิบัติเรื่องใดที่ระเบียบนี้มีได้กำหนดไว้ ให้ปฏิบัติตามมติของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ข้อ ๗ ในการดำเนินการตามระเบียบนี้ กรณีที่มีความจำเป็นต้องแปลภาษาไทยท้องถิ่น หรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย หรือต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาไทยท้องถิ่น หรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศให้สำนักงานจัดให้มีการแปล

กรณีที่ผู้แจ้ง ผู้ร้องเรียน หรือบุคคลใดไม่สามารถพูดหรือได้ยินหรือสื่อความหมายได้ หรือไม่เข้าใจภาษาไทย และไม่มีล่าม ให้สำนักงานจัดให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือบุคคลใดมาอำนวยความสะดวกแก่บุคคลดังกล่าวโดยไม่ชักช้า

การจ่ายค่าแปลเอกสารตามวรรคหนึ่ง หรือค่าตอบแทน ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก แก่บุคคลตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการนั้น

หมวด ๒

การรับเรื่องร้องเรียน

ข้อ ๘ ผู้ใดพบหรือได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือมีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากหน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง ครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ หรือมีกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ

หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ อาจแจ้งหรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไปได้

ส่วนที่ ๑

การแจ้ง

ข้อ ๙ การแจ้งต่อผู้ตรวจการแผ่นดินตามข้อ ๘ ต้องเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนส่วนรวม หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

การแจ้งตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้ถ้อยคำสุภาพ ระบุเหตุแห่งการแจ้ง พร้อมด้วยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่แจ้ง ตลอดจนระบุหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องตามสมควร

ข้อ ๑๐ การแจ้งสามารถดำเนินการด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) การแจ้งเป็นหนังสือโดย

(ก) ส่งด้วยตนเอง

(ข) ส่งทางไปรษณีย์

(ค) ส่งทางโทรสาร

(ง) มอบหรือส่งโดยบุคคลหรือองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ

(๒) การแจ้งด้วยวาจาโดย

(ก) แจ้งทางโทรศัพท์ (สายด่วน ๑๖๗๖)

(ข) แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่

(๓) การแจ้งผ่านอินเทอร์เน็ตโดย

(ก) เว็บไซต์ www.ombudsman.go.th

(ข) แอปพลิเคชัน “ผู้ตรวจการแผ่นดิน”

(๔) การแจ้งด้วยวิธีการอื่นตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินกำหนด

ส่วนที่ ๒

การร้องเรียน

ข้อ ๑๑ การร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินตามข้อ ๘ อาจเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนส่วนรวม หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือเป็นเรื่องเฉพาะตัวก็ได้

การร้องเรียนตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้ถ้อยคำสุภาพ ระบุเหตุแห่งการร้องเรียน พร้อมด้วยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่ร้องเรียน ตลอดจนระบุหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องตามสมควร

ข้อ ๑๒ การร้องเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะตัว ผู้ร้องเรียนต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมโดยตรง และมีรายละเอียดอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) กรณีร้องเรียนเป็นหนังสือ ให้ระบุชื่อ ที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์ (ถ้ามี) ของผู้ร้องเรียน

(๒) กรณีร้องเรียนทางโทรศัพท์ (สายด่วน ๑๖๗๖) ให้แจ้งชื่อ ที่อยู่ เลขประจำตัวประชาชน หรือเลขหนังสือเดินทาง และหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ร้องเรียน ทั้งนี้ ยินยอมให้มีการบันทึกเสียงไว้เป็นหลักฐาน

(๓) กรณีร้องเรียนผ่านอินเทอร์เน็ต ให้ระบุชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ (ถ้ามี) เลขประจำตัวประชาชนหรือเลขหนังสือเดินทาง และที่อยู่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail Address) ของผู้ร้องเรียน

ข้อ ๑๓ วิธีการร้องเรียนให้นำความในข้อ ๑๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๔ ผู้ร้องเรียนสามารถร้องเรียนด้วยตนเอง หรือมอบหมายให้ผู้อื่นร้องเรียนแทนก็ได้

การมอบหมายให้ผู้อื่นร้องเรียนแทนให้ทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อ ในกรณีไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ให้พิมพ์ลายนิ้วมือแทน

ผู้ร้องเรียนแทนต้องทราบข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุแห่งการร้องเรียนและต้องไม่กระทำการใดที่ขัดกับสิทธิของผู้ที่ตนร้องเรียนแทน

ข้อ ๑๕ กรณีมีเหตุจำเป็น เมื่อผู้ร้องเรียนไม่สามารถเขียนหนังสือร้องเรียนได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกถึงเหตุแห่งความจำเป็นและบันทึกรายละเอียดตามข้อ ๑๑ โดยให้ผู้ร้องเรียนลงลายมือชื่อหรือลายพิมพ์นิ้วมือไว้เป็นหลักฐาน และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงลายมือชื่อ วัน เดือน ปีที่รับเรื่องร้องเรียน

ส่วนที่ ๓

เรื่องที่ไม่มีการแจ้งหรือการร้องเรียน

ข้อ ๑๖ กรณีความปรากฏต่อผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ว่าโดยทางใดว่ามีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม หรือมีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากหน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ หรือมีกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ

หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ ผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถพิจารณาเรื่องดังกล่าวโดยไม่มีการแจ้งหรือการร้องเรียนก็ได้

หมวด ๓

การตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

ข้อ ๑๗ เมื่อสำนักงานได้รับเรื่องตามข้อ ๘ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นชอบให้พิจารณาดำเนินการตามข้อ ๑๖ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนบันทึกข้อมูลและรายละเอียดของเรื่องร้องเรียนดังต่อไปนี้

- (๑) เรื่องร้องเรียนเลขดำที่
- (๒) ประเด็นของเรื่องร้องเรียน
- (๓) หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- (๔) ชื่อ ที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์ของผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียน (ถ้ามี)
- (๕) พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

ข้อ ๑๘ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนตรวจสอบเรื่องร้องเรียนให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ข้อ ๑๙ เรื่องร้องเรียนใดที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน และมีรายละเอียดถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาสั่งการ

ข้อ ๒๐ เรื่องร้องเรียนใดที่มีรายละเอียดไม่ถูกต้องครบถ้วน หรือไม่ชัดเจน หรือมีข้อบกพร่องในสาระสำคัญ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนแจ้งให้ผู้ร้องเรียนดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องครบถ้วน หรือเพิ่มเติมรายละเอียดให้ชัดเจน หรือส่งเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมภายในระยะเวลาที่กำหนด

หากผู้ร้องเรียนไม่ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ข้อ ๒๑ เรื่องร้องเรียนใดมีลักษณะตามมาตรา ๓๖ หรือมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ข้อ ๒๒ เรื่องร้องเรียนใดที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนเห็นว่า สามารถประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาตามคำร้องเรียนดังกล่าวได้ ให้ดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยไม่ชักช้า

กรณีสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนได้ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาวินิจฉัย แต่หากไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ภายในระยะเวลาสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่องร้องเรียน ให้ดำเนินการตามข้อ ๑๙

หมวด ๔

การแสวงหาข้อเท็จจริงและการพิจารณา

ข้อ ๒๓ เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนได้รับเรื่องแล้ว ให้ดำเนินการตรวจสอบ แสวงหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องร้องเรียนโดยไม่ชักช้า

การแสวงหาข้อเท็จจริงและการรวบรวมพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนเปิดโอกาสให้ผู้แจ้ง ผู้ร้องเรียน และหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้ชี้แจงและแสดงพยานหลักฐานประกอบคำชี้แจงของตนได้ตามสมควร เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องครบถ้วน และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

ข้อ ๒๔ กรณีขอให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลใดมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่น เพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องร้องเรียน ให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลดังกล่าวดำเนินการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ กรณีไม่อาจดำเนินการภายในกำหนดเวลาดังกล่าวอาจขอขยายระยะเวลาได้ไม่เกินสองครั้ง ๆ ละไม่เกินสามสิบวัน พร้อมด้วยเหตุผลให้ผู้ตรวจการแผ่นดินทราบก่อนครบกำหนดเวลาดังกล่าว

กรณีหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลใดไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้มีหนังสือเร่งรัดให้ดำเนินการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับหนังสือหรือตามที่เห็นสมควร หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วยังไม่ดำเนินการ โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาสั่งการ

ข้อ ๒๕ กรณีมีความจำเป็นต้องให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลใดมาให้ความเห็นในการปฏิบัติงานหรือมาให้ถ้อยคำ หรือประชุมหารือ เพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องร้องเรียน ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือผู้ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมาย เพื่อพิจารณาสั่งการ

กรณีหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลใดมีความจำเป็นไม่สามารถมาให้ความเห็นในการปฏิบัติงานหรือมาให้ถ้อยคำ หรือประชุมหารือ ให้มีหนังสือขอเลื่อนได้ไม่เกินหนึ่งครั้ง พร้อมด้วยเหตุผลก่อนครบกำหนดนัด ทั้งนี้ การขอเลื่อนดังกล่าวต้องไม่เกินสามสิบวัน นับแต่วันที่ครบกำหนดนัดตามวรรคหนึ่ง

กรณีหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลใดไม่มาให้ความเห็นในการปฏิบัติงานหรือมาให้ถ้อยคำ หรือประชุมหารือ ตามกำหนดวันและเวลาตามวรรคหนึ่งและไม่ขอเลื่อน กำหนดนัดตามวรรคสอง ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาสั่งการ

การจ่ายค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้มาให้ความเห็นในการปฏิบัติงานหรือมาให้ถ้อยคำ ให้เป็นไปตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการนั้น

ข้อ ๒๖ การกำหนดระยะเวลาตามข้อ ๒๔ หรือข้อ ๒๕ หากมีกฎหมายอื่นกำหนดระยะเวลาการดำเนินการในเรื่องใดไว้เป็นการเฉพาะ หรือมีความจำเป็นเร่งด่วน ผู้ตรวจการแผ่นดินหรือผู้ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมายอาจกำหนดระยะเวลาได้ตามความเหมาะสม

ข้อ ๒๗ การลงพื้นที่เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนเสนอผู้ตรวจการแผ่นดินหรือผู้ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมาย เพื่อพิจารณาสั่งการ

การลงพื้นที่เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่ง หากมีความจำเป็นต้องเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ ซึ่งมีได้อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐและเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ยินยอม ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาสั่งการ

ข้อ ๒๘ การเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม หรือปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ ต้องหารือกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ ความสามารถ และอุปสรรคของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องที่จะดำเนินการตามแนวทางที่เสนอแนะประกอบด้วย

การหารือกับหน่วยงานของรัฐตามวรรคหนึ่ง อาจดำเนินการโดยทำเป็นหนังสือ การประชุมหรือวิธีการอื่นใดตามความเหมาะสม หากหน่วยงานของรัฐไม่ให้ความร่วมมือ โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาสั่งการ

ข้อ ๒๙ การตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐของรัฐธรรมนูญ ให้นำความในหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๕

การจัดทำรายงาน การวินิจฉัย และการแจ้งผล

ข้อ ๓๐ เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนเห็นว่า ได้ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องร้องเรียนถูกต้องครบถ้วนแล้ว ให้จัดทำรายงานผลการแสวงหาข้อเท็จจริงเสนอต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาวินิจฉัย

รายงานตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้ร้องเรียน (กรณีการร้องเรียนตามข้อ ๑๒)
- (๒) หน่วยงานของรัฐ หรือผู้ถูกร้องเรียน
- (๓) ประเด็นเรื่องร้องเรียน
- (๔) ข้อเท็จจริง
- (๕) ข้อกฎหมาย
- (๖) ความเห็นและข้อเสนอ

ข้อ ๓๑ ให้เลขาธิการหรือผู้ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมายพิจารณาเรื่องร้องเรียนและให้รายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดินโดยไม่ชักช้า เว้นแต่เห็นว่าเรื่องดังกล่าวยังมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายหรือรายละเอียดไม่ถูกต้องครบถ้วน อันสมควรดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเพิ่มเติมและมอบให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรับไปดำเนินการ

การรายงานเรื่องร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เลขาธิการหรือผู้ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมายจะมีข้อสังเกตเพื่อประกอบการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินก็ได้

ข้อ ๓๒ กรณีผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่า เรื่องร้องเรียนใดยังมีข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายหรือรายละเอียดไม่ถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดิน

กรณีผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่า เรื่องร้องเรียนใดควรมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนดำเนินการตามข้อ ๒๘

ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจนำเรื่องร้องเรียนเสนอต่อที่ประชุมผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อปรึกษาหารือร่วมกันก็ได้

ข้อ ๓๓ เรื่องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมีคำวินิจฉัยแล้ว หากปรากฏพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงใหม่ อันอาจทำให้ผลการวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณาเรื่องดังกล่าวอีกก็ได้

ข้อ ๓๔ เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินมีคำวินิจฉัยในเรื่องใดแล้ว ให้ออกหมายเลขเรื่องร้องเรียนเป็นเลขแดง และแจ้งผลคำวินิจฉัยพร้อมระบุเหตุผล ให้ผู้ร้องเรียน และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องทราบหรือพิจารณาดำเนินการตามคำวินิจฉัย แล้วแต่กรณี

การแจ้งคำวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ให้แจ้งเป็นหนังสือผ่านทางไปรษณีย์หรืออินเทอร์เน็ตหรือช่องทางอื่นตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินกำหนด

หมวด ๖

การติดตามผลคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

ข้อ ๓๕ กรณีผู้ตรวจการแผ่นดินมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ ให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ หากหน่วยงานของรัฐแจ้งขอขยายระยะเวลาดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อพิจารณาสั่งการ

เมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวัน หรือครบระยะเวลาที่หน่วยงานของรัฐขอขยายระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง แล้วแต่กรณี หากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องยังไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินหรือดำเนินการยังไม่แล้วเสร็จ โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาสั่งการ

กรณีหน่วยงานของรัฐแจ้งต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่า ไม่อาจดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินได้ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาสั่งการให้มีการปรึกษาหารือในเรื่องดังกล่าวร่วมกันต่อไป หากได้ข้อยุติประการใดให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการไปตามข้อยุตินั้น ในกรณีที่ไม่อาจหาข้อยุติได้ให้รายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป ทั้งนี้ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนติดตามผลการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีและผลการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องดังกล่าว เพื่อรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน

กรณีหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีตามวรรคสาม หรือดำเนินการยังไม่แล้วเสร็จ โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือสั่งการตามที่เหมาะสม

ข้อ ๓๖ กรณีผู้ตรวจการแผ่นดินมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ ให้ขจัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม ให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ

กรณีหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องยังไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือดำเนินการยังไม่แล้วเสร็จ โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาสั่งการ

กรณีหน่วยงานของรัฐแจ้งต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่า ไม่อาจดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินได้ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาสั่งการให้มีการปรึกษาหารือในเรื่องดังกล่าวร่วมกันต่อไป ถ้าได้ข้อยุติประการใดให้ดำเนินการไปตามข้อยุตินั้น หากไม่อาจหาข้อยุติได้ให้รายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

กรณีหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีตามวรรคสาม หรือดำเนินการยังไม่แล้วเสร็จ โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือสั่งการตามที่เหมาะสม

ข้อ ๓๗ กรณีผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ หรือรายงานพร้อมข้อเสนอแนะให้คณะรัฐมนตรีทราบว่ามีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากหน่วยงานของรัฐ ยังมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนติดตามผลการพิจารณาดำเนินการและรายงานให้ผู้ตรวจการแผ่นดินทราบ

กรณีคณะรัฐมนตรีไม่พิจารณาสั่งการภายในเวลาอันสมควร ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวน รายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อพิจารณาสั่งการให้รายงานเรื่องดังกล่าวต่อรัฐสภาและเผยแพร่ ให้ประชาชนทราบด้วยก็ได้

ข้อ ๓๘ กรณีผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือ ศาลปกครอง แล้วแต่กรณี ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนติดตามผลการพิจารณาของศาลและรายงาน ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินทราบ

หมวด ๗

การมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแทน

ข้อ ๓๙ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจมอบหมายให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ดำเนินการแทน ดังต่อไปนี้

(๑) มอบหมายให้เลขาธิการหรือรองเลขาธิการมีหนังสือขอให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของ รัฐ หรือบุคคลใด มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือมาให้ถ้อยคำหรือให้ความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือ ส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือมีหนังสือแจ้งผลการวินิจฉัย ของผู้ตรวจการแผ่นดิน

(๒) มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริง เพื่อประกอบการพิจารณา เรื่องร้องเรียน

(๓) มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ ซึ่งมีได้อยู่ใน ความครอบครองของหน่วยงานของรัฐและเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ยินยอม ให้เข้าไปได้เมื่อมีหมายของศาล โดยให้ดำเนินการตามข้อ ๒๗

ประกาศ ณ วันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

พลเอก วิทวัส รชตะนันทน์

ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน

ประวัติผู้ศึกษา

นายศิริวิชญ์ ยุติธรรมรักษ์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๙ ที่จังหวัดสุรินทร์ มัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนสุรวิทยาคาร สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๐ , วิชาว่าความ (ทนายความ รุ่นที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๔๒) จากสำนักอบรมกฎหมายแห่งสภาทนายความ และเนติบัณฑิต (สมัยที่ ๕๓) จากสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ๒๕๔๓ , นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๙ และประกาศนียบัตรกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๖๓

ประวัติการทำงาน

- ปี ๒๕๔๒ - ๒๕๔๖ สำนักงานทนายความฉัตรธรรม
- ปี ๒๕๔๖ - ๒๕๔๘ สำนักงานทนายความยุติธรรมรักษ์
- ปี ๒๕๔๘ - ๒๕๔๙ บริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน (บปส.)
สังกัดกระทรวงการคลัง ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ ๔ ส่วนตรวจสอบเฉพาะกิจ
สำนักตรวจสอบภายใน (Internal Audit Department)
- ปี ๒๕๔๙ - ๒๕๕๒ บริษัทบริหารสินทรัพย์กรุงเทพพาณิชย์ (บสก.) หน่วยงานในสังกัดกองทุน
ฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ ๕
ส่วนกำกับตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง และบริหารความเสี่ยงองค์กร
(Compliance & Risk Management) ฝ่ายพัฒนาองค์กรและบริหาร
ความเสี่ยง (Organization Development and Risk Management)
- ปี ๒๕๕๒ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ตำแหน่งเจ้าหน้าที่สอบสวน สำนักสอบสวน ๓
- ปี ๒๕๕๖ เจ้าหน้าที่สอบสวนอาวุโสระดับสูง สำนักสอบสวน ๒
- ปี ๒๕๖๓ เจ้าหน้าที่สอบสวนชำนาญการ สำนักสอบสวน ๔
- ปี ๒๕๖๔ เจ้าหน้าที่สอบสวนชำนาญการ สำนักตรวจสอบหน้าที่ของรัฐ

.....